

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK
YETERLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rıdvan Çalışır

Düzce

Kasım, 2019

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK
YETERLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rıdvan Çalışır

Düzce

Kasım, 2019

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans öğrenimimde ve bu tezin hazırlanmasında gösterdiği her türlü destek ve fedakarlıklarından dolayı değerli eşim ve sevgili kızım Gülnisa'ya; hayattaki en büyük öğretmenim babama ve manevi desteği ile hep yanımda olan anneme; aynı kurumda birlikte çalıştığım mesai arkadaşlarım, yüksek lisans eğitimimde emeği geçen hocalarım ve çok değerli tez danışmanım, Dr. Öğretim Üyesi Şule Ay'a ve jüri üyelerine en içten dileklerimle teşekkür ederim.

Rıdvan Çalışır
Kasım,2019

ÖZET
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK
YETERLİKLERİ

ÇALIŞIR, Rıdvan

Yüksek Lisans, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Şule Ay

Kasım 2019, XII+103 sayfa

Bu çalışmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeylerini ortaya koyabilmek ve çeşitli demografik değişkenler yönünden ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir.

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama ve tekil tarama desenlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Doğu Marmara’da bir ilin merkez ilçesinde bulunan 356 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Daha önceden Türkçeye uyarlanan ASTEE Girişimcilik Ölçeği” ile veriler elde edilmiştir. Ölçme aracının ilk versiyonu ilkokul öğrencileri için hazırlanmış olduğu için bu çalışma için doğrulayıcı faktör analizi yeniden yapılmıştır. Normal dağılım göstermeyen veriler, Mann-Whitney-U, Kruskal Wallis testleri ile analiz edilmiş. Bonferroni düzeltmesinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın bulguları ortaokul öğrencileri, girişimcilik yeterlik düzeylerini toplam test ve alt faktörlerinde katılıyorum düzeyinde görmektedir. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri öğrencilerin cinsiyetlerine göre girişimcilik yeterlikleri toplam testte anlamlı farklılık göstermemekte; yalnızca girişimcilik eğitimi yeterliğinde kadın öğrenciler lehine, girişimcilik tutumunda ise

erkekler lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri yakınları ve tanıdıkları arasında kendi işini kuranların olup olmaması yönünden toplam testte anlamlı farklılık göstermemekte; girişimcilik niyetinde ise kendi işini kuranlar lehine anlamlı fark göstermektedir. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri babalarının eğitim düzeyi yönünden de bütün alt boyutlarda anlamlı şekilde farklılık göstermemektedir. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri annelerinin eğitim düzeyi yönünden de bütün alt boyutlarda anlamlı şekilde farklılık göstermemektedir. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri annelerin çalıştığı sektöre göre bütün alt boyutlarda farklılık göstermemektedir

Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri daha önceden herhangi bir bilimsel, sanatsal, sportif, kültürel faaliyette görev ve sorumluluk alma durumu yönünden bütün alt boyutlarda anlamlı farklılık göstermektedir. Rol-sorumluluk alan öğrencilerin girişimcilik yeterlik düzeyleri anlamlı şekilde yüksektir. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri sınıf düzeyleri yönünden anlamlı şekilde farklılık göstermektedir. 7. sınıflar ile 6. sınıflar arasında 7. sınıflar lehine, 8. sınıflar ile 6. sınıflar arasında 8. sınıflar lehine ve 5. sınıflar ile 6. sınıflar arasında ise 6. sınıflar lehine anlamlı fark vardır.

Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri ve girişimcilik niyeti; ailesinin aylık ortalama gelir düzeyleri yönünden ailelerinin geliri 7000+TL olan öğrenciler lehine; anlamlı farklılık göstermektedir. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik bilgisi ailesinin 4001-7000TL olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermekte; girişimcilik tutumu, girişimcilik eğitimi ve girişimcilik becerisi yönünden anlamlı farklılık göstermemektedir. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri babalarının çalıştığı sektöre göre anlamlı farklılık göstermektedir. Girişimcilik yeterlik düzeyi, girişimcilik bilgisi alt boyutlarında babası özel sektörde çalışan öğrenciler lehine; girişimcilik beceri ve girişimcilik niyetinde babası kendi işini kuranların lehine anlamlı farklılık göstermekle birlikte; girişimcilik tutumu ve girişimcilik eğitiminde ortaokul öğrencilerinin babalarının çalıştığı sektöre göre

anlamalı farklılık göstermemektedir. Bütün alt boyutlarda babası çalışmayan öğrencilerin en düşük girişimcilik yeterlik düzeyinde olduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, bu araştırma Doğu Marmara’da bir ilin merkez ilçesinde yapılmış; farklı araştırmalarda daha geniş örneklem grupları ile farklı kademelerde öğrencilerle çalışarak daha zengin veri seti elde edilebilir. Girişimcilikte cinsiyet farkının girişimciliği etkileyen bir faktör olmadığını ortaya çıkarmak adına sadece erkek ya da sadece kadın girişimcilerle ilgili nitel araştırmalar yapılabilir. Okullarda sadece sosyal ve sportif aktivitelerde görev alan öğrencilerin girişimcilik yeterliklerine yönelik çalışmalar yapılabilir. Okullarda girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik yeterliklerine katkısını belirlemek için girişimcilik dersi alan okulların öğrencileri ile girişimcilik dersi almayan öğrenciler üzerinde karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Girişim, Girişimcilik, Yeterlik

ABTRACT

ENTREPRENEURHIP QUALIFICATION OF ECONDARY CHOOl TUDENT

ÇALIŞIR, Rıdvan

Master Thesis, Department of Educational ciences

Advisor: Assist. Prof. Dr. Şule Ay

November, 2019, XII+103 pages

The main purpose of this study is to put forward the level of entrepreneurial competence of secondary school students and to determine whether the level of entrepreneurial proficiency of secondary school students differ in terms of various demographic variables.

In this study, relational screening model and single screening model as quantitative research methods were used. The research sample includes a total of 356 secondary school students studying in the central district of a city in East Marmara Region. The data were collected with the “ASTEE-Entrepreneurship Scale” which was adapted in Turkish before. As the first version of the assessment tool was prepared for primary students, confirmatory factor analysis was reconducted. Thedata which doesn't have normal dispersion was analyzed by Mann-Whitney-U and Kruskal Wallis tests. Bonferroni correction was used.

The findings of the study show the level of entrepreneurial competence of secondary school students in the agree level in terms of total tests and sub factors. The levels of entrepreneurial competence of secondary school students do not differ significantly in terms of gender of the students, but entrepreneurial competence level of female students is higher than male students whereas the entrepreneurial attitude of male students is higher than female students. The level of entrepreneurial competence of secondary school students does not differ significantly between their relatives and acquaintances in terms of whether or not they have found their own

business. However, students who have found their own business among relatives and acquaintances have higher scores. Entrepreneurial competence levels of secondary school students don't differ significantly in terms of the education level of fathers in all sub dimensions. Entrepreneurial competence levels of secondary school students don't differ significantly in terms of the education level of mothers in sub dimension. Entrepreneurial proficiency levels of secondary school students don't differ significantly in terms of the sectors in which mothers work in all sub dimensions.

Entrepreneurial competence levels of secondary school students differ significantly in terms of their status of taking duties and responsibilities in any scientific, artistic, sporting, cultural activities, and the level of entrepreneurial competence of students taking role-responsibility is significantly higher. Entrepreneurial proficiency levels of secondary school students differ significantly in terms of class levels. The entrepreneurial proficiency level of Grade 7 is higher than Grade 6, the entrepreneurial proficiency level of Grade 8 is higher than Grade 6, the entrepreneurial proficiency level of Grade 6 is higher than Grade 5.

Entrepreneurial competency levels and entrepreneurial intention of secondary school students differ significantly for the students whose families have more than 7000 Turkish liras monthly average income. Entrepreneurial knowledge of students differ significantly for those whose family income is 4001-7000 Turkish Liras whereas it doesn't differ significantly in terms of entrepreneurial attitude, entrepreneurial education and entrepreneurial competency. Entrepreneurship proficiency levels of secondary school students differ significantly according to the sector in which their fathers work. Entrepreneurship competency level of the students whose father works in private sector differs significantly and the entrepreneurship competency level of the students whose father sets up his own business in terms of entrepreneurial attitude and competency differs significantly. In terms of entrepreneurial attitude and education, the way that fathers of secondary students work differ significantly. In all sub dimensions, the entrepreneurial proficiency of the students whose father doesn't work are at the lowest entrepreneurship level.

According to the results of the study, this study was conducted in the central district of a city in East Marmara. Richer data can be obtained by working with

broader sample groups in different levels for different studies. In order to show that gender difference isn't a factor that affects entrepreneurship, qualitative research can be conducted with only male or female entrepreneurs. Studies can be carried out with students who take part only in social and sporting activities at schools. In order to determine the contribution of entrepreneurship education at schools to the entrepreneurial proficiency level of students, comparative studies can be conducted between the students who take entrepreneurship lessons at schools and the students who don't take entrepreneurship lessons at schools.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneurship, Competence

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	8
1.3 Araştırmanın Önemi.....	9
1.4 Sayıtlar	11
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	11
1.6 Tanımlar	11
BÖLÜM II	13
LİTERATÜR.....	13
2.1. Girişimcilik Kavramı	13
2.2. Girişimci Kavramı	14
2.3. Girişimci Bireylerin Temel Özellikleri.....	18
2.4. Girişimcilik Kavramı ve Önemi.....	20
2.5. Girişimciliği Etkileyen Faktörler	24
2.6. Girişimcilik Yeterlikleri.....	27
2.7. Girişimcilik Eğitiminin Önemi.....	27
2.7.1. Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi.....	31
2.8. İlgili Araştırmalar	33
2.8.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	33
2.8.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	37
BÖLÜM III.....	39
YÖNTEM	39
3.1. Araştırmanın Modeli	39
3.2. Evren ve Örneklem	39
3.3. Veri Toplama Araçları	42
3.3.1. Girişimcilik Yeterliliği Ölçeği	42
3.4. Verilerin Toplanması	45
3.5. Verilerin Analizi	45

3.6. Normallik Dağılımına İlişkin Bulgular	45
BÖLÜM IV	48
BULGULAR VE YORUM.....	48
4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlik Düzeylerine İlişkin Bulgular ...	48
4.2. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Girişimcilik Yeterlikleri	49
4.3. Tanıdıkları Kişiler Arasında Kendi İşyerlerine Sahip Olanların Bulunması Değişkenine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri.....	50
4.4. Okul Dışında Bir Aktivite veya Projeye Katılma Durumuna Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterliği.....	52
4.5. Sınıf Düzeylerine Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri.....	53
4.6. Anne Babanın Eğitim Durumuna Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri	58
4.7. Ailelerin Aylık Gelir Düzeylerine Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri	62
4.8. Anne Babanın Çalıştığı Sektöre Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterliği	67
BÖLÜM V	75
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	75
5.1. Uygulamacılar İçin Öneriler	85
5.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	85
KAYNAKÇA	86
EKLER	97

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Girişimci Kavramına İlişkin Literatürde Yer Alan Çeşitli Tanımlamalar ..	17
Tablo 2. Çeşitli Yazarlara Göre Girişimcilerin Özellikleri	19
Tablo 3. Örneklemeye İlişkin Çeşitli Demografik Bilgiler.....	40
Tablo 4. Girişimcilik Yeterliliği Ölçeği Uyum İndeksleri	42
Tablo 5. Girişimcilik Yeterliliği Ölçeğine Ait Standartlaştırılmış Regresyon ve t Değerleri.....	43
Tablo 6. Araştırmanın Bağımlı Değişkenine İlişkin Normallik Testi Sonuçları.....	46
Tablo 7. Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri Düzeyleri.....	48
Tablo 8. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri Düzeylerinin Cinsiyetleri Yönünden Farklılaşmasını Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	49
Tablo 9. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri Düzeylerinin Tanıdıkları Arasında Kendi İşini Kuranın Olup Olmaması Yönünden Farklılaşmasını Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	50
Tablo 10. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri Düzeylerinin Çeşitli Etkinliklerde Sorumluluk Üstlenmeleri Yönünden Farklılaşmasını Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları	52
Tablo 11. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	53
Tablo 12. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Sınıf Düzeyleri İkili Karşılaştırmaları.....	55
Tablo 13. Girişimcilik Tutumu Alt Boyutu İle Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İkili Karşılaştırmaları.....	55
Tablo 14. Girişimcilik Eğitimi Alt Boyutu İle Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İkili Karşılaştırmaları.....	57
Tablo 15. Girişimcilik Becerisi Alt Boyutu İle Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İkili Karşılaştırmaları.....	58
Tablo 16. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Anne Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	58

Tablo 17. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Baba Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	60
Tablo 18. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	63
Tablo 19. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Ailelerinin Aylık Geliri İkili Karşılaştırmaları.....	64
Tablo 20. Girişimcilik Bilgisi İle Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirleri İkili Karşılaştırmaları	66
Tablo 21. Girişimcilik Niyeti İle Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirleri İkili Karşılaştırmaları	67
Tablo 22. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Annelerin Çalıştıkları Sektör Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları	667
Tablo 23. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Babaların Çalıştıkları Sektör Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları	69
Tablo 24. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Babalarının Çalıştıkları Sektör İkili Karşılaştırmaları.....	70
Tablo 25. Girişimcilik Bilgisi İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları Sektör İkili Karşılaştırmaları.....	72
Tablo 26. Girişimcilik Becerisi İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları Sektör İkili Karşılaştırmaları.....	73
Tablo 27. Girişimcilik Niyeti İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları Sektör İkili Karşılaştırmaları.....	74

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Girişimcilik Yeterliliği Ölçeğine ait DFA Modeli	44
Şekil 2. Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri Normallik Histogramı (Q-Q)	46
Şekil 3. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	54
Şekil 4. Girişimcilik Tutumu Alt Boyutu İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	55
Şekil 5. Girişimcilik Eğitimi Alt Boyutu İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	556
Şekil 6. Girişimcilik Becerisi Alt Boyutu İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	57
Şekil 7. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri ile Ailelerin Ortalama Aylık Gelirleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı	64
Şekil 8. Girişimcilik Bilgisi İle Ailelerin Ortalama Aylık Gelirleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	65
Şekil 9. Girişimcilik Niyeti İle Ailelerin Ortalama Aylık Gelirleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	66
Şekil 10. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Babalarının Çalıştıkları SektörArasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	70
Şekil 11. Girişimcilik Bilgisi İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları SektörArasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	72
Şekil 12. Girişimcilik Becerisi İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları SektörArasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	73
Şekil 13. Girişimcilik Niyeti İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları SektörArasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı.....	74

BÖLÜM I

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, alt problemlere, amacına, önemine, sayıtlılara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmektedir.

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Literatürde yer alan ‘Girişimcilik Nedir?’ sorusuna zaman içerisinde pek çok farklı cevap verilmiştir. Yönetim teorisi üzerine bir otorite olan Peter Drucker, girişimcilik teriminin 200 yıldan daha uzun bir süredir kullanılmasına rağmen, bu tanım üzerinde halen bu kavram üzerinde ‘tam bir karışıklık yaşandığını’ belirtmiştir. Girişimci kelimesinin temelini ‘almak’ kavramı oluşturmaktadır. Girişimci bir tedarikçi ile müşteri arasında pozisyon alabilen kişidir.

Drucker girişimciyi ayrıca ekonomik kaynakları daha yüksek verimlilikle alanın dışına çıkaran kişi olarak da tanımlamaktadır. Jeffery A. tarafından geliştirilen diğer bir kavrama göre ise girişimcilik eldeki kaynaklardan veya kaynak eksikliğinden beslenen bir fırsat arayışıdır ve değer yaratan bir şey inşa eden, üretken bir insan eylemidir. Girişimcilik, geniş görüşlülük peşinden giden kişilerin diğer insanlara liderlik etmesi için ortaya konulan bir vizyon ve tutkunun adıdır (Lambing veKuehl, 2000).

Sarasvathy ve Venkataraman (2011) girişimcilik kavramını farklı bir açıdan ele almış olup salt bir sektör anlayışından öte kavrama yeni bir bakış açısı getirmişlerdir. Buna göre girişimcilik kavramı yaygın kullanılan anlamının dışında insani gelişim ile bağlantılı bulunmuştur. Neden-sonuç ilişkisi içerisinde incelendiğinde; girişimcilik kavramı somut çıktılara ulaşma yolunda temsili bir aktör görevini üstlenmektedir. Diğer bir deyişle girişimcilik kavramı olasılıkları bir tutum

ve davranış biçimine çevirmektedir. Böylece hedeflenen sonuçlara ulaşılırken kişilerin olaylara bakış açısı ve davranışlarında da değişiklikler gözlemlenmektedir.

Yirmi birinci yüzyılın başlangıcından bu yana girişimciliğin önemi daha da artmıştır. Girişimcilik, büyümeyi desteklemeye yönelik araştırmaların aktif hale gelmesi için ekonomik gelişmeyi teşvik etmenin bir unsuru olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Stevenson ve Jarillo, 1986). Girişimciliğin özü, değişen ortamlara yenilikçi ve yaratıcı bir zihinle cevap vererek mevcut sözleşmeleri zorlayan veya değiştiren pozitif bir enerjidir (Park, 2017).

Girişimcilik, insanlık tarihinin her döneminde ekonomik ve sosyal yaşama olan olumlu katkılarından dolayı birçok araştırmacı tarafından incelenen, araştırma konusu yapılan bir olgu olarak görülmüştür. Ancak girişimciliğin asıl öneminin sanayi devrimiyle birlikte anlaşıldığı söylenebilir. Sanayi devrimi sonucunda girişimciliğin özellikle ülke ekonomilerine yaptığı katkı net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Daha sonrasında ülkelerin ekonomik yapılarının liberalleşmesi, buna paralel olarak dünya ekonomisinin küreselleşmesi, bilişim teknolojilerindeki hızlı ilerleme, ulaşım imkânlarının her manada artması, tüketim ihtiyaçlarının değişmesi ve çeşitlenmesi, hizmet sektörünün hızla gelişmesi, sosyal, kültürel ve eğitim alanına ait paradigma değişimleri girişimciliğin önemini daha da artırmıştır. Günümüzde ise insan hayatının kalitesini yükseltmeye yönelik tüm alanlarda (sosyal, ekonomik ve psikolojik) dinamik bir öge olarak karşımıza çıkan girişimcilik kavramı, sosyal bilimlerin her alanında kalkınmayı ve gelişmeyi tetikleyen bir güç olarak kabul edilmektedir (Balaban ve Özdemir, 2008; Boz, Özdiş ve Tükeltürk, 2011; Çelik ve Karababa, 2018; Gemlik ve Kırar, 2013).

Girişimcilik kavramı, yeniliği, inovasyon yeteneklerini, risk almayı, bilişim sistemlerine ve teknolojiye ilgiyi, hayal gücünü kullanmayı, kuvvetli sosyal ilişki ağlarına sahip olmayı, beşeri, sosyal ve kültürel sermaye unsurlarını, kişilik özelliklerini, yaratıcılığı, cesareti ve ekonomik fırsatları sezmeyi içeren günümüz iş dünyasının en önemli kavramlarından biridir (Saygın ve Karadal, 2017). Girişimcilik kavramında akla ilk gelen ve baskın olan karakter, girişimciliğin ekonomik yönüdür. Birçok araştırmacı kavramı ilk etapta bu yönüyle ele almış, bu yönünü vurgulayarak tanımlama gayretine girmiştir. Ancak girişimcilik sadece ekonomik alanda değil, insanı ilgilendiren her alanda (sanat, teknoloji, siyaset vs.) önem atfedilen çok boyutlu bir olgudur (Avrupa'da Girişimcilik Raporu, 2018). Ekonomik boyutunun

yanı sıra sosyal ve kültürel boyutları ile de girişimcilik, toplumların gelişmesinde taşıyıcı bir güç olarak görülmektedir. Ayrıca girişimciliğin toplumsal yapıda değişim ve dönüşümün süreçlerinin başlatıcısı olma gibi bir fonksiyon üstlenmesi de kavramı toplumsal ve kültürel bir görüngü haline getirmiştir (Aytaç ve İlhan, 2007).

Hem günümüzde hem de gelecekte önemle üzerinde durulacak bir kavram gibi görülen girişimcilik, toplumsal ve ekonomik kalkınmanın, istihdamın gelişmesinin, inovasyonun ve teknolojik ilerlemenin ilk ve önemli fonksiyonudur. Girişimcilik, geçmişten günümüze kadar olan zaman aralığında toplumların gündeminde olmuştur. Toplumların kalkınmasını, canlılık kazanmasını, istihdamlar yaratmasını, yenilikler yapmasını, teknolojiyi geliştirmesini sağlayan bir vasıttır. (Kaygın ve Güven, 2013). Bu bakış açısıyla toplumların gelişmesini sağlayıcı gücün, girişimcilik faaliyeti ve bu faaliyeti yerine getirenlerin de girişimciler olduğu söylenebilir(Öge ve Kaplan, 2017).Girişimciliğin ilk ve temel fonksiyonu ekonomi ile ilgilidir ve girişimcilik ekonomik kalkınmanın itici gücü olarak kabul edilmektedir. Girişimciliğin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik yapılan araştırmalar, dört temel alana odaklanmışlardır. Girişimcilik, istihdam oluşturarak ve istihdam kalitesini artırarak, yenilik temelli yüksek katma değer üreterek, verimlilik ve büyüme sağlayarak ve son olarak da iş tatminini seviyelerini yükselterek ekonomik kalkınma ve büyümeye katkıda bulunmaktadır (Van Praag veVersloot, 2007).

Girişimcilik, makro ve mikro seviyede ekonomi üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Girişimcilik işsizlik probleminin çözümüne önemli katkılar sunduğu gibi ekonomik büyümenin de tetikleyicisi konumundadır. Girişimci, ekonomik kaynakları etkin ve verimli kullanarak düşük üretkenlik alanlarından yüksek üretkenliğe geçiş sürecinde baş aktördür. Çünkü girişimci, üretim kaynaklarını yeni metotlarla birleştirerek, yeni teknoloji ve üretim teknikleri kullanarak daha önce kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlar. Bu şekilde hem verimliliği hem de üretimi artırır. Girişimci, yeni düşüncelerin oluşturulmasını, yayılması ve hayata geçirilmesini sağlar. Ayrıca yeni endüstrilerin, iş alanlarının açılmasına sebep olur. Sonuçta girişimci sayesinde ekonomik büyüme sağlanmış olur (Bozkurt, 2011;Üzülmez, 2008).

Girişimciliğın ekonomik kalkınmaya etkisinde yenilik (inovasyon) kavramı özellikle üzerinde durulan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi, dünyadaki üretim yapısının ve katma değer döngüsünün yenilik süreçleri (inovasyon)temelinde şekillenmesidir. Bu bağlamda toplumların girişimcilik sayesinde yenilik oluşturması ve oluşturulan yeniliğe gerekli uyumu göstermeleri ekonomik kalkınma ve gelişme için stratejik bir hedef haline gelmiştir. Girişimcilik seviyesinin yüksek olduğu ekonomilerde yeniliğe uyum kabiliyeti de aynı nispette yüksektir. Bu durum küresel rekabette girişimcilik seviyesi yüksek ekonomileri bir adım  ne geçirmektedir(Ulucan,2015).

Bir ekonomide başarılı girişimcilerin varlığı da o ekonomiye dinamizm katan başka bir unsurdur. Başarılı girişimciler yenilik temelli faaliyetleri ile bir yandan ekonomiye katkı sağlarken diğer yandan girişimci adaylarına örnek olmakta ve girişimciliğın teşvikini sağlamaktadır. Dolayısıyla bu örnek olma durumu ekonomik refahın daha da artmasına katkıda bulunmaktadır (Ulucan,2015).Girişimciliğın ekonomik kalkınma ve dolayısıyla toplumsal refaha olan faydalarını yukarıda açıklanan izahları da destekler nitelikte şöyle özetlemek mümkündür: Girişimcilik, atıl kaynakların ekonomiye kazandırılarak etkin ve verimli kullanılmasında ve yeni teknoloji üretiminde fayda sağlar. İstihdam hacminin genişletilerek işsizliğin önlenmesinde ve nitelikli iş gücünün artırılmasında fayda sağlar. Refah düzeyinin y ksektirlerken geniş bir toplumsal tabana yaygınlaştırılmasında ve orta sınıfın güçlendirilmesinde fayda sağlar. Bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılmasında ya da azaltılmasında fayda sağlar. Bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri ekonomiye yansıtarak, yeni iş alanları oluşurmada ve piyasaya yeni mal ve hizmet sunmada fayda sağlar (İlhan, 2005; Soysal, 2010).

Günümüz dünyasında belki de en önemli g   unsurudur değişimdir. Ekonomi de birçok sektör tehdit altında iken hiçbir sektör bu değişim sürecinde sürekli bağışıklığa sahip değildir. Değişim her alanda olmakla birlikte birçok araştırmacıya göre hızlanmaya devam edecektir (LambingveKuehl 2000).Ancak girişimcilik sadece bir ekonomik boyutu olan bir değer değil, aynı zamanda, toplumsal ve kültürel boyutlara sahip bir olgudur. Çünkü kültürel yapı bireylerin düşüncesinin oluşmasında ve dünyayı değerlendirmesinde insanların düşünce kalıplarını oluşturur. Girişimcilik ile bireyin içinde yaşadığı, doğup büyüdüğü kültürel yapı arasında yakın ilişki bulunmaktadır. şöyle ki girişimcilik konusu toplumsal bağlamda

değerlendirildiğinde bazı toplumlar girişimcilik konusunda yüksek performans gösterirken diğerlerinde aynı performans görülmemektedir. Bu durum bireyin, içerisinde yaşadığı toplumun kültürel yapısından büyük oranda etkilenmekte olduğu ve girişimcilik eğiliminin oluşmasında bu ortamın şekil verdiği düşüncesi ile açıklanabileceği düşünülmektedir (Okutan ve Balaban, 2013)

Girişimcilik ekonomik refahın yanında toplumsal ve kültürel kalkınmayı da etkileyen bir olgudur. Bu manada girişimciliğin ekonomik fonksiyonundan sonraki ikinci fonksiyonu sosyal fonksiyonudur. Yani başka bir ifade ile girişimcilik kavramı ekonomiyi etkilediği kadar sosyal hayatı da etkilemektedir. Bu anlamda girişimcilik kişisel gelişime ve sosyal sorunların çözümüne yardımcı olmaktadır (Ulucan, 2015; Yelkikalan vd., 2010). Girişimciliğin sosyal hayata etkilerini ve toplumsal kalkınmaya katkılarını şöyle sıralayabiliriz:

Birçok toplumda işsizlik önemli bir toplumsal sorundur. İşsizlik sorunu zincirleme etki oluşturarak diğer birçok soruna da sebep (suçların artması, terör ve şiddetin artması, göçlerin çoğalması vb.) olabilir. Girişimcilik sayesinde kişiler kendi işlerini kurarak işsizliği minimuma indirebilir. Girişimci sayısının artması sonucunda toplumsal refah düzeyi ve insanların hayat standartları da yükseltecektir. Girişimciliğin temel unsurlarından biri de yeniliktir. Girişimciler yeni fikirleri, teknikleri, metotları ve teknolojileri destekleyerek hatta yeni icatlara kaynak ayırarak bilim ve teknolojinin gelişmesine, ilerlemesine yardımcı olurlar (Ataseven, 2014). Birçok teknolojik buluş girişimciler tarafından toplumun yararı için yenilikçi ürün ya da hizmetlere dönüştürülmüştür (Bozkurt, 2011). Girişimci sayısının artması toplumların iletişim ve organizasyon kabiliyetlerini artıracaktır. Toplumların iletişim ve organizasyon kabiliyetlerini artması sosyal iletişimin gelişmesi sonucunu doğuracaktır. Sosyal iletişimin gelişmesi ise toplumsal kaynaşmayı sağlayacaktır. Bu özellik aynı zamanda toplumsal hareketliliğin artırılmasına, sınıflar arasındaki geçişin kolaylaştırılmasına da olumlu katkı sağlayacaktır (Akpınar, 2009).

Girişimcilik toplumsal sorumluluk anlayışını geliştirir. Toplumu ve çevreyi ilgilendiren konularda duyarlılığı artırır. Örneğin, çevre dostu üretim yapma taahhüdünde bulunmak ya da tüketici kaygılarına saygı göstermek ve tüketici dostu iş yapmak gibi (Avrupa'da Girişimcilik Raporu, 2018). Girişimcilik kadınlar, engelliler, gençler vb. çeşitli dezavantajlı gruplar için fırsat eşitliği yaratmakta ve kendilerini girişimcilik yolu ile ifade etmelerine fırsat tanımaktadır. Başarılı

girişimcilerin varlığı bu kişileri toplumun gözünde birer rol modeline dönüştürmektedir. Bu durum özellikle gençler üzerinde daha üretken, yenilikçi ve üretim odaklı fikirlere yönlendirmeyi sağlayacak ve sosyal olumsuzlukların azaltılmasına katkıda bulunacaktır. Buna ek olarak ayrıca başarılı girişimcilerin bulunduğu sosyal çevrelerde, taklit ya da özenme yoluyla girişimci aktiviteler artmaktadır. Örneğin, arkadaşlarının veya çevrelerinden, akrabalarından birinin başarılı bir girişimci olduğunu gören kişiler, onlar gibi olmaya dolayısıyla işletme kurmaya heveslenirler. Bu da potansiyel girişimciler için olumlu bir girişimcilik iklimi (kültürü) oluşumuna katkı sağlar (Ulucan, 2015).

Girişimciliğin ekonomik ve toplumsal kalkınmaya yaptığı katkı gerekçesiyle her geçen gün önemi daha da artmaktadır. Girişimciliğe atfedilen bu önem son yıllarda yeni bir anlayışın gelişmesine ön ayak olmuştur. Bu yeni anlayış; girişimcilik eğitiminin, girişimciliğin ortaya çıkmasındaki ve gelişmesindeki en büyük yardımcı faktörlerden biri olduğu fikrine dayanmaktadır. Girişimcilik konusunda alınan eğitim, girişimciliğin hem başlangıç aşamasında hem de ilerleyen aşamalarında girişimcilerin karşılaştığı problemlerin çözümünde yardımcı olmaktadır(Bozkurt, 2011).Girişimciliğin toplumsal kültür ile yakın ilişkisi olduğunu öne süren Morrison, kültürün girişimcilikle ilgili tutumlarda önemli ölçüde etkin olduğu olduğunu belirtir. Morrison'a göre kültür, girişimciliği başlatan ve girişimciliğe etki eden güdülere bünyesinde yer vermektedir. Demokratik kültürlerde bireysel başarısızlıkların çok büyütölmemesi ve bunlara tolerans gösterilmesi, kişileri yenilikleri denemeye daha fazla teşvik ettiği gibi, kişilerin teşebbüse geçmesinde de olumlu etki gösterir. Bu bakımdan özellikle Kuzey Amerika ve Avustralya gibi daha eşitlikçi ve demokratik toplumların girişimci kişiliğin ortaya çıkmasına uygun ortamlar açarak girişimcilik kültürünü desteklediğine dikkat çeker (Morrison, 2000).

Girişimcilik eğitiminin gerekliliği tartışmalı bir konudur. Bazı akademisyenler girişimciliğin doğuştan getirilen bir kabiliyet olduğu, sonradan öğrenmenin zor olduğu görüşünü dillendirirken bazıları aksini savunmaktadır. Ancak belli bir işte başarılı olmak için en temel unsurdan birinin bu konuda bilgi sahibi olmak olduğu düşünöldüğünde o işi yapabilmek için eğitim almanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bilgi sahibi olarak, bilinçli bir şekilde bir işi gerçekleştirmek, o işte başarı olasılığını artıracakęı gibi, ortaya konulan ürünlerin veya çıktıların da beklenen niteliklere uygun olmasını sağlayacaktır (Genç, 2015). Bu bakış açısıyla

girişimcilik eğitiminin üzerinde önemle durulması gerekli ve öğrenilebilir bir konu olduğunu söylemek mümkündür (Mutlu, 2014).

Girişimcilik eğitiminin önemini vurgulayan birçok bilim insanı, yeni fikir, metot ve kaynakları kâra dönüştürerek ekonomiyi hızlandıracak yeteneklere sahip olan girişimcileri donanımlı hale getirmek için eğitimin bir ön şart olduğunu fikrini dile getirmektedir. Bununla birlikte girişimcilik eğitiminin, bireylerin girişimcilik beceri tutum ve davranışların geliştirerek hem ülkelerin insan sermayesinin gelişimine hem de ekonomik gelişimine katkılar sağladığı belirtilmektedir (Tucker ve Selçuk, 2009). Girişimcilik eğitimi konusundaki literatür incelendiğinde kavramın önemi yanında tam olarak ne olduğu konusunda da araştırmacıların yoğun çalıştıkları görölmektedir. Bu noktada girişimcilik eğitimine ait en ideal tanımlardan biri Avrupa Komisyonu Tematik Çalışma Grubu tarafından geliştirilmiştir. Buna göre:

“Girişimcilik eğitimi, öğrencilerde yaratıcı fikirleri girişimci eylemlere dönüştürme becerisi ve zihniyeti oluşturma sürecidir. Tüm öğrenciler için kişisel gelişim, aktif vatandaşlık, sosyal katılım ve iş verilebilirliği destekleyen temel bir yeterliktir. Tüm öğrenme disiplinlerindeki yaşam boyu öğrenme süreçleri ve ticari bir hedef olsun veya olmasın girişimcilik ruhuna veya davranışına katkı sağlayan tüm eğitim ve öğretim yolları (örgün, yaygın ve örgün olmayan) ile ilgilidir”(Avrupa Komisyonu/EACEA/Eurydice, 2016).

Bir zihniyeti oluşturma süreci olarak görölen girişimcilik eğitimi, hem ekonomik ve sosyal hayatın kalitesini yükselten bir fenomen olması hem de insan sermayesinin gelişimine yaptığı katkı dolayısıyla dünya çapında birçok üniversitenin eğitim ve kurs programlarında yerini almıştır (Lekoko vd., 2012). Hatta lise programlarında ayrı ders olarak okutulmakta veya değişik derslerin içeriğinde yer verilmektedir. Daha ileri düzeylerde ise uygulamalı girişim eğitimleri gerçekteştirilmektedir. Bu durumun temelinde bireylere mümkün olan en erken yaşta, özellikle ergenlikte girişimcilik eğitiminin verilmesi gerektiğini düşünceyi yatmaktadır. Ortaokul gibi erken yaşlarda verilecek girişimcilik eğitimi ile gençlerin daha iyi yönlenebileceği ve gelecek kariyerlerine daha iyi hazırlanabileceklerini birçok araştırmacı tarafından vurgulamaktadırlar. Ayrıca girişimcilik hususundaki ilk şekillenmenin ortaokul seviyesinde olacağı, ortaokul yaşlarının girişimcilik konusunda pozitif tutum geliştirebileceği en uygun yaşlar olduğu savunulmaktadır.

Bunlardan çok daha önemli olarak; hayattaki riskleri umursamadan daha yaratıcı düşünebilen bu yaş ortaokul öğrencilerinin girişimsel tutumlarının bu dönemde şekilleneceği düşünülmektedir(Ulucan, 2015).

Ortaokul yaşlarındaki girişimcilik eğitiminin önemine dayanarak ülkemizde de bu konu üzerinde durulmaya başlanmış ve 2015-2018 yıllarını kapsayan “Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planında (GİSEP) beşinci stratejik hedef olarak “Örgün ve yaygın eğitim düzeyinde girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve girişimcilere yönelik danışmanlık sisteminin geliştirilmesi” yer almıştır(T.C.Kalkınma Bakanlığı, 2015). Bu stratejik hedefin ilk eylemi girişimcilik konusunun ilk ve orta öğretim programlarına yerleştirilmesi olmuştur. Bu çerçevede Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersi başta olmak üzere tüm derslerin öğretim programlarında öğrencilerin girişimcilik becerilerini geliştirmek temel bir geniş görüşlülük olarak görülmektedir(Ataseven, 2016).

Sonuç olarak yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere ülkeler sosyal ve ekonomik kalkınmalarının anahtarı olarak kabul ettikleri girişimciliğe ve girişimcilik eğitime vatandaşlarını daha çok erken yaşlarda başlatarak gereken önemi vermek zorundadır. Gelişmiş ülkeler bu zorunluluğun farkına vararak girişimcilik eğitime verdikleri önemi her geçen gün artırmaktadır. Bu eğitimlerin yeterliliği, daha nasıl geliştirilebileceği, uygulama sonuçları araştırılıp, değerlendirmeler yapılmakta ve düzeltmelere gidilmektedir. Tüm bu çabalarda girişimcilik kültürünü küçük yaşlarda topluma yerleştirmek amacına odaklanılmıştır (Eurydice, 2016). Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin okullarda aldıkları girişimcilik eğitimlerinin ne derece girişimcilik kültürünü kazanmalarına etki ettiğini girişimcilik düzeylerini ortaya koymak suretiyle göstermeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan ortaokul öğrencilerinin girişimcilik kültürünü kazanma derecelerini ve girişimcilik düzeylerini ölçmek, verilen eğitimlerin yeterli olup, olmadığını ortaya koymak ve sonuçları değerlendirerek düzeltmeler önermek bu araştırmanın problem durumu olarak görülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik yeterliklerine sahip olma düzeylerini ölçmek ve bu

düzeylerin öğrencilerin çeşitli demografik değişkenleri yönünden farklılığını belirlemektir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri nedir?
- Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterliklerine sahip olma düzeyleri;
- Cinsiyete,
- Tanıdıkları arasında kendi işine sahip olma durumuna,
- Okul dışında bir aktivite veya projeye katılma durumuna göre,
- Sınıf düzeylerine,
- Anne-babanın eğitim durumuna,
- Ailelerin gelir düzeylerine göre,
- Anne-babanın çalıştığı sektöre göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.3 Araştırmanın Önemi

İnsanların girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesinde en önemli faktörlerden biri de girişimcilik eğitimidir. Bundan dolayı başta devlet kurumları olmak üzere birçok eğitim kurumu, üniversiteler, destekleyiciler, sivil toplum kuruluşları, iş dünyasını temsil eden dernekler vb. kurum ve kuruluş girişimcilik eğitimi geliştirmek ve desteklemek adına politikalar üretmektedir. Ayrıca son yıllarda eğitimin girişimcilikle ilişkisini konu alan, girişimcilik eğitiminin öğrenciler ve tüm toplum üzerindeki etkilerini ölçen akademik çalışmaların sayısında çok önemli bir artış olmuştur (Longva ve Foss, 2018). Ancak bu çalışmaların çoğunluğunun yaşça büyük, potansiyel girişimci olarak görülen üniversite öğrencilerinin ve diğer sosyal grupların girişimcilik eğilimine ve eğitimle ilişkisine yoğunlaştığı görülmektedir (Bae vd., 2014; Solmaz vd., 2014). Daha küçük yaşlardaki ilk ve ortaokul öğrencilerinin girişimcilik eğitimi, eğilimi ve yeterliklerine dair araştırmaların sayısı oldukça sınırlıdır (Ataseven, 2014). Girişimcilik kültürünün daha küçük yaşlarda kazandırılmasının faydası düşünüldüğünde bu durumun bir eksiklik olduğu değerlendirilebilir. Bu araştırma ise girişimcilik eğitimi ve sonuçlarını ekonomik katma değer üretmeye uzak bir kitle olarak görülen ortaokul kademesindeki öğrenciler bakımından inceleyerek, girişimcilik yeterliklerinin daha küçük yaşlarda öğrencilerin benliklerinde yer alıp almadığının, girişimcilik kültürünü edinip, edinmediklerinin araştırılması bakımından farklılık göstermektedir.

Bu yüzden bu araştırma Türkiye’de girişimcilik eğitimi literatürüne katkı yapması beklenen önemli bir çalışmadır.

Bu çalışmayı önemli kılan noktalardan bir diğeri ise; Türkiye’deki her öğrenim kademesindeki öğrenciyi kapsayacak şekilde girişimcilik yeterlikleri noktasında bir standardın oluşmasına katkı yapması düşüncesidir. Eğitim-öğretim hizmetlerinde standartların geliştirilmesi ölçme kolaylığı sağlaması ve sonuçları değerlendirerek düzenlemeler geliştirilmesi bakımından oldukça önemli bir konudur. Bu çalışmada Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen EK 3’teki; “-*Girişimcilik Eğitimi için Ölçme Araçları ve Göstergeler Geliştirme Projesi, Girişimcilik Yeterliklerini Ölçme Aracı*” kullanılmıştır. Bu ölçme aracı girişimcilik yeterliklerini tüm boyutları (*Girişimsel Beceriler, Girişimsel Tutumlar, Girişimsel Bilgi, Girişimcilik Eğitimi Verimliliği, Girişimcilik Niyetleri*) ile ele alması bakımından yukarıda bahsedilen öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri standardını oluşturmaya destek olabilir. Gelecekte geliştirilecek *Girişimcilik Yeterlikleri Standardına* önyak olabileceği gibi gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır. Çalışma bu açılardan da önemli görülmektedir.

Çalışma, sonuçları açısından Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nda eğitim politikasını belirleyen yetkililere yol gösterecek olması bakımından da önem arz etmektedir. Çalışma Türkiye’deki hem doğrudan yapılan girişimcilik eğitimlerinin hem de farklı derslerin öğretim programlarında yer alan girişimcilik eğitimlerinin ne derecede istenilen amaçlarına ulaşıldığına dair ipuçları verebileceğinden dolayı yetkililere yardımcı olacaktır. Ayrıca araştırmanın sonuçları, okul müdürleri-idarecileri ve öğretmenler için de öğrencilerinin girişimcilik yeterliklerinin düzeyi hakkında bilgi vererek onların uyguladıkları öğretim yöntem ve tekniklerini, içeriği gözden geçirmelerine katkı sağlaması açısından önemlidir. Araştırma sonuçlarının etki edeceği diğeri bir nokta ise eğitim-öğretim programları ile ilgilidir. Araştırma sonuçları ileride yapılacak öğretim programlarında girişimcilik temellama ve kazanımların tespitinde veri sağlayacaktır. Bu açıdan da çalışma önem arz etmektedir.

Araştırma sonuçlarının literatüre yapacağı diğeri bir katkı ise girişimcilik yeterlikleri yüksek düzeyde olan dolayısıyla girişimcilik potansiyelinin de yüksek olacağı düşünülen öğrencilerin sonraki öğrenim basamaklarında ilgili alanlara yönlendirilmesi ve bu anlamda bir kariyer planlanmasında yardımcı olması

gösterilebilir. Girişimcilik potansiyeli yüksek ortaokul öğrencilerinin özellikle üniversite eğitiminde ilgili alanlara yönlendirilmesi ülkemizin insan kaynağını etkin kullanmasına ve gelecekte ekonomik ve sosyal kalkınmasına uç noktada bir katkı sağlayacaktır. Girişimcilik alanı ile ilgili özel olarak da girişimcilik eğitimi ile ilgili her türlü faaliyetin en genel amacı, toplumda girişimcilik konusunda bir farkındalık oluşturmak, daha ileri bir amaç olarak da girişimcilik kültürünü oluşturup, genele yaymak olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmanın belirlenen bu genel amacı hem bulguları hem de sonuçları ile destekleyecek bir araştırma olduğu düşünülmektedir.

1.4 Sayıtlar

Araştırmanın sayıtları şu maddeler altında özetlenebilir:

- a) Öğrencilerin veri toplama araçlarına içtenlikle yanıt verdikleri ve gerçek fikirlerini yansıttıkları kabul edilmiştir.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılıkları maddeler şeklinde aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- a) Çalışma zaman ve maliyet boyutları değerlendirilerek, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Doğu Marmara’da bir ilin merkez ilçesinde bulunan, resmi ortaokullarda 5., 6., 7., sınıfta öğrenim gören öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

1.6 Tanımlar

Girişim: Bir işi yapmak için harekete geçmek, kalkışmak, başlamak” (Aytaç ve İlhan, 2007).

Girişimci: Pazardaki fırsatları belirleyen, fırsatları veya ihtiyaçları iş fikrine dönüştüren, üretim faktörlerini uyumlu bir şekilde bir araya getiren, kâr amacı güden ve girişimlerinin sonucu doğabilecek tüm risklere katlanan ve tüm bu faaliyetleri sürdürürken, üründe, yönetimde, teknolojiye, pazarlamada sürekli yeniyi doğru değişme çabası gösteren kişi (Güney, 2008).

Girişimcilik: Çevrede bulunan fırsatlardan yararlanma ya da yeni fırsatlar oluşturabilme amacıyla üretimin girdilerini örgütleme yeteneği ve risk alma

özellikleriyle bağdaştırılarak söz konusu fırsatların oluşturulması ile ilgili bir süreçtir(Odabaşı,2005).

Girişimcilik Eğitimi: Girişimciliği teşvik etmek, farkındalık oluşturmak ve sonuçta toplumda girişimci bir kültür oluşturmayı amaçlayan, bireylere girişimcilik bilgi ve becerileri kazandırmak için yapılan, örgün ve yaygın olarak her seviyede verilen tüm eğitim ve öğretim faaliyetlerinin adıdır.

Girişimcilik Yeterlikleri:Girişimcilik konusunda özel bilgi ve yeteneklere sahip olma, fırsatları araştırıp işe dönüştürme, motivasyonu daima yüksek olma, kendine güven duyma, üstün sosyal rol ve yeteneklere sahip olma, yüksek ikna kabiliyetine ve nitelikli soysa çevreye sahip olma, kalite ve verimliliğe önem verme, risk alma, uygun hedef belirleme, hayat boyu öğrenmeye inanma, sistematik planlama ve izleme gibi bireysel özelliklerin bileşkesidir (Bortkevičienė, 2015).

Risk: Girişimciliğin önemli özelliklerinden biri olarak görülen risk almak, “Nasıl sonuçlanacağını, nerede veya hangi koşulda gerçekleşeceğini bilmeden karar vermektir” (Wakkee, Elfring ve Monaghan, 2010).

Yenilik (inovasyon):Yeni ürünler, yeni metotlar yaratma, yeni pazarlara girme, yeni bir organizasyon yapısı kurma ve tüm bunlara yönelik bir irade ortaya koymayı içeren eğilimdir(Keleşvd., 2012).

BÖLÜM II

LİTERATÜR

Bu bölümde çalışmanın kavramsal temellerini oluşturan girişim, girişimci, girişimcilik, girişimciliği etkileyen faktörler ve girişimcilik eğitimi kavramları açıklanmıştır.

2.1.Girişimcilik Kavramı

Girişimcilik kavramının kökenini oluşturan girişim terimi; Fransızcada kuruluş anlamına gelen “entreprendre”, Almandada “unternehmen” kelimesiyle karşılanırken, Arapçada “şebıs” kökünden türetilen yapışmak, elinde tutmak, tuttuğunu bırakmamak anlamına gelen “teşebbüs” kelimesiyle karşılanmaktadır. Günümüz Türkçesinde kullandığımız girişim kelimesi ise “gır” emir kipinden türetilmiş olup, bir yerden başka bir yere geçmek, atik davranarak bir işe başlamak, bir işe girişmek ve sorumluluk üstlenmek, sorunları çözmek için eylemde bulunmak anlamlarında kullanılmaktadır(Ağca ve Yumuşakipek, 2015;İrmiş, Durak ve Özdemir, 2010; TDK, 2019).

Girişimcilik, fikrin eyleme geçmesindeki bireyin yeteneğini ifade eden bir kavramdır. Bu kavram yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanı sıra hedeflere ulaşmada projeleri planlama ve yönetme yeteneğini de kapsar (EU Commission Report, 2008). Girişimcilik, günlük yaşamda, çalışma yaşamında ve toplum yaşamında çalışanların ve bireylerin, sosyal ve ticari faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde ortaya çıkabilecek fırsatları daha iyi anlamalarına yardımcı olan ve birçok disiplini içerisinde barındıran şemsiye bir kavramdır. Girişimcilik kavramının merkezinde olan birey girişimci olarak başkalarının göremediği fırsatları görüp bunları birer iş düşüncesine dönüştürerek risk alabilen kişidir (Titiz, 1994).

Girişim teriminin etimolojik kökeni incelendiğinde farklı dillerde farklı kelime ve anlamlarla kullanılmasına rağmen aslında genel olarak iki anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu anlamlardan birincisi; “Üretim faktörlerinin bir araya getirilerek mal ve hizmet üretilmesi, pazarlanması amaçlarının gerçekleştirilmeye çalışıldığı ekonomik, teknik ve hukuki organizasyon” anlamıdır. İkincisi ise “Bir işletme kurmak amacıyla girişimci olan bireyin gösterdiği çabalar ve katlandığı zorluklar” anlamıdır (Yıldırım, 2013). İşletme ve iktisat bilimi literatüründe sıklıkla kullanılan bir tanımlamaya göre ise girişim: “Kâr veya başka biçimlerde fayda sağlamak amacıyla yasal, finansal, örgütsel ve ekonomik özelliğe sahip olan ekonomik birimlerdir.” (Tanrıverdi ve Alkan, 2018). Farklı bir bakış açısıyla ise girişim; “Girişimcinin bir işletme kurmak veya üretim faktörlerini bir araya getirmeye yönelik tüm çabaları” olarak da tanımlanabilir (Tutar ve Küçük, 2003).

Güncel ya da ekonomik hayatta ise girişim kelimesinin daha çok işletme kelimesi yerine kullanıldığı, somut olarak da “Ticari faaliyetleri gerçekleştirmek için kurulan ekonomik amaçlı birimleri” ifade ettiği görülmektedir (Sabuncuoğlu ve Tokol, 2001). Yani işletme kavramı ile ifade edilen girişimin teknik açıdan faaliyetlerini yürütebilmesi için kurduğu ekonomik birimlerdir. Daha açık bir anlatımla bir market veya bakkal dükkânı işletme olarak değerlendirilirken gıda üretimi ve pazarlaması üzerine kurulan marketler zinciri girişim olarak değerlendirilebilir. Bu manada girişim kavramı çok daha geniş bir anlamı ihtiva etmektedir.

2.2.Girişimci Kavramı

Asıl kökü Latince keşfetmek, görmek, algılamak, gerçekleştirmek, kazanmak anlamlarına gelen “in prehendo -endiensum” kelimesinden gelen girişimci kelimesi; Fransızcada ve İngilizcede “entrepreneur” kelimesi ile karşılanmakta ve girişimciliğin özne boyutunu oluşturmaktadır. Yani en basit anlamıyla girişimci; girişimcilik işini yapan kimsedir. Kavramı bu anlamıyla ilk kullanan kişi 18. yüzyılda Richard Cantillon olmuştur ve ardından Frank Knight ile Amerika Birleşik Devletleri’nde kullanılarak uluslararası literatüre girmiştir (Börü, 2006).

Girişimcilik, çok boyutlu ve çok geniş kapsama sahip bir kavramdır. Ekonomi, sosyoloji, psikoloji, yönetim ve organizasyon ile işletme yönetimi gibi birçok alanla arasında ilişki kurulmaktadır. Bundan dolayı girişimciliğin öznesi

konumundaki girişimci kavramı çok farklı disiplinlerin ilgi alanına girmiştir. Bu anlamda literatürde girişimciliğin, iktisatçıdan tarihçiye, sosyologdan, finansçıya, psikologdan, yönetim bilimciye kadar çok farklı bilim adamları tarafından kendilerine özgün bakış açıları ile incelendiği ve tanımlandığı görülmektedir (Yıldırım,2008).

Örneğin, ekonomistler risk, sermaye bulma, arbitraj ve üretim faktörlerinin koordinasyonu gibi konuları girişimciliğin temeline koyarak girişimciyi; üretim faktörlerini, iş gücünü, materyalleri ve diğer kaynakları bir araya getiren, böylece öncekinden daha büyük bir değer yaratan, ayrıca değişimi, yenilikçiliği tetikleyerek yeni bir düzeni uygulamaya koyan kişi olarak tanımlamaktadır. Bir psikolog ise girişimciyi ekonomistten daha farklı bir bakış açısıyla, “Bir şeylere ulaşma ve bir şeyler elde etme, deneyim, başarma veya başkalarının otoritesinden kaçma ihtiyacı gibi güdüler tarafından harekete geçirilen bireydir” şeklinde tanımlamaktadır. Bir iş adamı ise işletme biliminin girişimciliği açıklarken vurguladığı “İşletmelerin kurulması ve bunların yönetilmesi” kavramları üzerinden girişimciyi; “Bir işletmede kaynaklardan azami faydalanarak, israfı azaltarak ve diğer çalışan ve müşterilerin memnuniyet seviyesini artırarak onların refahını sağlamak adına daha iyi çözüm yolları bulan kişidir” diye tanımlamaktadır (Hisrich ve Peters’den (2002)akt. Ağca ve Yumuşakipek, 2015).

Girişimcilikle ilgili literatür incelendiğinde kavramın gelişimine en önemli katkıyı iktisatçıların yaptığı görülmektedir. Richard Cantillon (1680-1734), Jean Baptiste Say (1767-1832), Joseph Schumpeter (1883-1950) ve Israel Kirzner (1930-) bu konuda öne çıkan dört büyük klasik iktisatçı bilim adamıdır(Yıldırım, 2008).Girişimcilik kavramını günümüzde kullandığımız anlamına taşıyan ve girişimciyi18.Yüzyılda ilk tanımlayan bilim insanı İrlandalı ekonomist Richard Cantillon’dur. Ona göre girişimci, “Sermayeyi tedarik eden kişiden farklı olarak risk üstlenen kişidir. Bir malı belirli bir fiyattan satın alan ancak belirsiz bir fiyattan ürününü satan, bu nedenle de riskle faaliyetlerini sürdüren kişidir” (Döm, 2012: 8).Başka bir ifade ile Richard Cantillon'a göre girişimci; henüz belirlenmemiş bir bedelle satmak üzere üretimin girdilerini ve hizmetlerini satın alan ve üreten aynı zamanda işi organize eden ve riskleri üstlenen kişidir.

Cantillon bu tanımlamada, girişimcinin risk üstlenme özelliğine vurgu yapmaktadır (Atasoy, 2012;Korkmaz, 2012;Tosunoğlu, 2003). Dilimizde bu kavramı karşılayan ‘müteşebbis’ kavramının yerini günümüzde ‘girişimci’ kavramı almıştır (Bacanak, 2013).

Cantillon ve birlikte çalışan JeanBaptisteSay ise, girişimcilik kavramını geliştirerek“risk üstlenme özelliğinin” yanına “üretim faktörlerini” eklemiştir. Yani Jean Baptiste Say göre bir girişimcinin risk üstlenmekle birlikte üretim girdilerini örgütlenme ve yönetme özelliklerine de sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda Say girişimciyi “Üretim faktörlerini koordineli olarak kullanan ve bunları kâra dönüştüren kişidir.” diye tanımlamaktadır. Say, başka önemli bir tanımında ise girişimci için “Ekonomik kaynakları daha çok üretkenlik ve verimlilik için alan dışından alan içine kaydıran kişi” ifadesini kullanmaktadır (Çetinkaya Bozkurt,2011;Dedeoğlu,2016; Korkmaz, 2012;Soyşekerci, 2014; Ürper, Başar veTosunoğlu, 2013).

Girişimci kavramının tanımına katkıda bulunan aynı zamanda girişimcilik disiplininin bir çalışma alanı olmasına öncülük eden diğer bir bilim insanı Avustralyalı ekonomist Joseph Schumpeter olmuştur. Joseph Schumpeter (1912), yayınlanan “Ekonomik Gelişmelerin Teorisi” (TheTheory of Economic Development) adlı kitabında Almandaki “unternehmen” kelimesini girişimci olarak çevirmiş ve girişimciyi, “Yeni birleşimler yaratmak işlevini yenilikçilik faaliyetleri ile yürüten, diğer bir deyişle olası tüm kaynak ve güçlerin arasından değişik ya da aynı şeyleri farklı metotlar ile üreten kişi” diye tanımlamıştır. Kısaca ona göre girişimci üretim sürecinde yenilik veya reform yapan kişidir. Bu tanımla Schumpeter, girişimciliğe “yenilik” kavramını da eklemiştir (Müftü oğlu, vd., 2005; Soy şekerci, 2014).

Schumpeter’inyeniliktenkastını açıklarken girişimci uygulamalar içerisinde beş nitelik saymıştır. Bunlar:

- Mevcut mal veya hizmetin kalitesini yükseltmek ve yeni bir mal ve hizmet üretmek,
- Yeni üretim yöntemleri uygulamak,
- Yeni örgütlenmelere giderek sanayide farklı organizasyon şekilleri oluşturmak,

- Yeni pazarlar bulmak,
- Hammadde ve emek temin edilebilecek yeni kaynaklar bulmak (Ulucan, 2015).

Girişimcilik literatürüne en önemli katkıyı yapan diğer bir bilim insanı olan Israel Kirzner ise girişimciyi “Fırsatları yakalamak” terimi ile açıklamaktadır. Kirzner için girişimci bir fırsatçıdır. Burada fırsatçıdan kastedilen bu kelimenin olumsuz manası değil tam asine kimsenin fark edemediğini fark etmek manasında olumlu manasıdır. Burada Kirzner girişimciliğin özel bir farkındalık gerektirdiğine vurgu yapmaktadır. Ona göre kimsenin göremediği, fark edemediği fırsatları fark eden çevrede var olan bu fırsatları avantaja dönüştüren anlamında girişimci; “Ekonomideki değerlendirilebilecek dengesizlikleri tespit etmek için araştıran ve bundan yararlanmak için üretim kaynaklarını önceden yapılamadığından daha etkin biçimde koordine eden kişidir” (Yıldırım, 2008; Huerto de Soto, 2010’danaktaran Uğur, 2015).

Yukarda sırasıyla verilen bilim insanlarından başka birçok yazar ve araştırmacı girişimciyi çok farklı disiplinler ve çok farklı bakış açılarıyla tanımlamışlardır. Bu tanımların özet şekliyle gösterimi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Girişimci Kavramına İlişkin Literatürde Yer Alan Çeşitli Tanımlamalar

KAYNAK	TANIM
Hisrich ve Peters (2001)	Emek, hammadde ve diğer varlıkları daha büyük eğer/imkân yaratacak şekilde bir araya getiren kişi
Stevenson&Sahlman (1989)	Şu anda kontrol altında olan kaynakların dışında da, fırsatların peşinde koşan birey
Peter Drucker (1964) Akt. Döm (2012: 8)	Fırsatları (opportunity) maksimize eden kişi
Gerber (1996: 24)Akt. Yazıcı (2014: 52).	Çok önemsiz olayları bile fırsata çevirebilen, geniş görüşlülük sahibi bir kişi
Korkmaz (2012:213)	Pazarda mevcut bulunan fırsatları gözleyen ve saptayan, bu fırsatları ve tüketicide var olan talebi iş fikrine dönüştüren, kaynakları bir araya getirerek işletme kuran, risk alan kişidir
Müftüoğlu ve Durukan (2004)	Üretim faktörlerini bir araya getirerek, iktisadi mal ve hizmet üretimi için gerekli girişi başlatan, üretim için gerekli finansman kaynaklarını ve üretimin değerlendirileceği pazarları bulan kişidir
(Akdemir, 2009)	Belirli işletmecilik faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla sahip olduğu finansal kaynakları riske eden ve kar amacı güden kişi
Kirby, 2003; akt. Uğur, (2015)	Girişimde bulunan, özerk, yenilikçi, risk alan, fırsatları önceden öngörebilen ve buna göre uygun davranışlarda bulunarak başarıyı yakalayan kişi

Zimmerer ve Scarborough (1998)	Riskle karşılaşabileceği halde, fırsatları değerlendirerek, belirsizlik altında büyüme ve kâra ulaşma amacıyla, sermaye yaratabilmek için gerekli kaynakları toplayarak, yeni iş ya da işletme oluşturan kişi
Marangoz (2012)	Bir mal veya hizmeti üretmek, pazarlamak için kendine ait ya da başka kişi veya kurumlardan sağladığı kaynaklarla üretim faktörlerini bir araya getiren, bu faaliyeti yaparken ortaya çıkabilecek zararı da göze alan kişi
M. Casson (1982) Akt. Başar (2014)	Bir işletmede kıt kaynakların koordinasyonu için yargılayıcı kararlar almak konusunda uzmanlaşmış kişi
Başar (2014)	İnsanların ihtiyaçları ve yeni fırsatları gözlemleyerek değer yaratan kimse.
Güney (2008)	Pazardaki fırsatları belirleyen, fırsatları veya ihtiyaçları iş fikrine dönüştüren, üretim faktörlerini uyumlu bir şekilde bir araya getiren, kâr amacı güden ve girişimlerinin sonucu doğabilecek tüm risklere katlanan ve tüm bu faaliyetleri sürdürürken, üründe, yönetimde, teknolojiye, pazarlamada sürekli yeniyi doğru değişime çabası gösteren kişi.

Tüm bu tanımlar incelendiğinde aralarında farklılıklar olmasına rağmen, aslında bazı ortak noktalar içerdiği söylenebilir. Bu ortak noktalar; yeni bir iş kurma, yönetme, kar elde etme, üretim faktörlerini sistemli olarak bir araya getirme, risk alma, fırsatları yakalama, yenilik (inovasyon) getirme, yaratıcılık, yeni ürün ve fikirler üretme vb. yönler olarak sayılabilir (Döm,2012; Uğur, 2015; Yıldırım, 2008).Girişimci kavramının açıklanmasında literatürde farklı tanımlar yer alsa da genel olarak girişimci kavramını şu şekilde özetleyebiliriz; girişimci karşısına çıkan durumları ya da problemleri fırsata çevirebilen, bu fırsatlarla pazardaki açığı, ihtiyacı iyi belirleyen aynı zamanda toplumun ihtiyaç duyabileceği yeni ürün ya da iş fırsatlarını herkesten farklı düşünen, düşündüğü bu farklı fikirleri elindeki imkânlarla ve bu konudaki aldığı risklerle uygulamaya dönüştürerek bununla maddi bir kazanç ya da sürdürülebilir proje haline getiren kişi olarak özetleyebiliriz.

2.3.Girişimci Bireylerin Temel Özellikleri

1980’li yılların başlarından itibaren üzerinde daha yoğun bir şekilde çalışılan girişimcilik konusunda, birçok yazar ve araştırmacı girişimcinin ayırt edici özellikleri davranışları ve nitelikleri konusuna eğilmiştir. Bilim insanları “Kim iyi bir girişimci olabilir veya iyi girişimcinin profili nasıldır?” sorularının cevabını bulmaya çabalamaktadırlar. Girişimci tutum, kişinin içinde bulunduğu koşullara aldırmaksızın, davranışlarını, kendi istediği amaçları gerçekleştirmek yönünde kullanan kişidir. Bu anlayışa göre birey çevresel koşulların ve onların uyardığı duygu

ve heyecanların önüne geçerek; inandığı ilkeleri davranışlarına aktarabilir (Cüceloğlu, 2001).

Sosyal ve kültürel bir olgu olan girişimcilik aynı zamanda insanların yaşadıkları sosyoekonomik ortamın bir ürünüdür. Bu nedenlere bağlı olarak farklı sosyokültürel özelliklere sahip toplumlarda farklı girişimcilik özellikleri ve nitelikleri öne çıkmaktadır. Birçok araştırmacı bu özelliklerin listesini yapma noktasında çalışmalar yapmıştır. Ancak literatürde genel kabul gören bir özellikler listesi görmek ve oluşturmak oldukça zordur (Bozkurt ve Alparslan, 2013). Farklı yazarlar tarafından yazılan bilimsel makalelerde girişimcilerin temel özellikleri konusunda birçok araştırma yapılmış ve bu özelliklerin listesi ortaya konmuştur. Bu özellikler listesini Tablo 2'deki gibi özetlemek mümkündür (Güney, 2008):

Tablo 2. Çeşitli Yazarlara Göre Girişimcilerin Özellikleri

Yazar	Özellikler
Mill (1848)	Risk alma
Weber (1917)	Biçimsel otoritenin kaynağı olma
Schumpeter (1934)	Yenilik, önyakolma
Sutton (1954)	Sorumluluğa istek duyma
Hartman (1959)	Biçimsel otoritenin kaynağı olma
McClelland (1961)	Risk alma, başarı güdüsü
Davids (1963)	Hırslı olma, bağımsızlık isteği, sorumluluk, özgüven
Litzinger (1965)	Risk itercih etme, bağımsızlık, tanınma, babacanlık, liderlik
Schrange (1965)	Doğru algılama, güç motivasyonu, gerginliğin performansı azalttığı gerçeğinin farkına varma
Palmer (1971)	Risk ölçme
Hornadey ve Aboud (1971)	Başarı güdüsü, özerklik, saldırganlık, güç, tanınma
Winter (1973)	Güç ihtiyacı
Borland (1974)	İçsel güç odağı
Liles (1974)	Başarı ihtiyacı
Gasse (1977)	Kişisel değerlere dönüklük
Timmons (1978)	Güdü/özgüven, amaç dönüklük, orta düzeyde risk alma, kontrol odağı, yaratıcılık/yenilikçilik
Brockhaus (1980)	Risk üstlenme eğilimi
Sexton (1980)	Enerjik olma/hırs; olumlu tutumlar
Mescon-Montanari (1981)	Başarı, hakimiyet, özerklik, dayanma gücü, kontrol
Welsh-White (1981)	Kontrol ihtiyacı, sorumluluk isteği, özgüven/güdü; mücadele etme, orta düzeyde risk alma
Dunkelberg-Cooper (1982)	Büyümeye dönüklük, bağımsızlığa dönüklük, zanaatkarlığa dönüklük, kontrol dayanağı, özgüven, yenilikçilik

Yukarıdaki çalışmalardan da anlaşılacağı üzere girişimciler; sürekli değişim fırsatları kollarlar, değişime odaklı hedefler belirlerler, problemleri öngörür ve çözüm

üretirler, farklı işler yapar veya işleri farklı yaparlar, dinamikler, hızlı bir şekilde harekete geçerler, hedefe ulaşana kadar uğraşmayı ve çaba göstermeyi sürdürürler, değişimi tasarlamak ve başlatmakla kalmaz, başarı ile sonlandırırlar (Başar, Altın ve Doğan, 2013). Girişimcilerin temel özellikleri konusunda yapılan tüm bu çalışmalardan çıkan sonuç; başarılı girişimcilere atfedilen girişimcilik özellikleri olarak; “Başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma, belirsizliğe tolerans, kendine güven, yenilikçilik ve bağımsızlık ihtiyacı” öne çıkarmaktadır (Sönmez, 2017).

Girişimci bireylerde görülen temel özellikleri özetleyecek olursak, öncelikle bireylerin yeniliğe açık, araştıran, araştırma sonuçlarındaki fırsatları görebilen ve gördüğü fırsatlar üzerine yeni iş fikirlerini uygulamaya yönelik adım atacak cesur bir yapıya sahip olmasını söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra girişimci bireylerde bulunması gereken diğer bir özelliğin ise sürece odaklanarak sonuca ulaşmayı bilen kişiler olması gerektiğini söyleyebiliriz. Bu durumda girişimci bireyler ayrıca sürekli denemekten vazgeçmeyen sabırlı bir kişilik özelliğine de sahip olmalıdır.

2.4. Girişimcilik Kavramı ve Önemi

Girişimcilik, günümüzde ekonomik hayatın tüm alanlarında önemli bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Bununla birlikte girişimcilik kavramına bağlı olarak yenilik, başarıma ihtiyacı, risk alma, belirsiz koşullara anlayış gösterme gibi kavramlar hayatımıza girmiştir. Böyle bir öneme sahip olan girişimcilik kavramı hayata dair tüm alanlarda kalkınma ve gelişimin temel faktörü olarak görülmektedir (Bozkurt, 2007). Özellikle bilgi üretiminin ve bilginin yayılmasının önemli olduğu modern dünyada, küreselleşmenin de etkisiyle girişimcilik daha da önemsenmeye başlamıştır. Çünkü üretimin kilit unsurlarından biri olarak kabul gören girişimcilik emeği, teknolojiyi, hammaddeyi, sermayeyi en etkin kullanabilecek araçtır (Küçükaltan, 2009). Ekonomi, işletme, sosyoloji, antropoloji, psikoloji gibi farklı disiplinlerden bilim insanı ve akademisyenin tanımlamaya çalıştığı “girişimcilik” kavramı; toplumsal hayata etkilerinden dolayı sosyal bilimlerin önemli bir çalışma alanı olarak görülmektedir (Ulucan, 2015). Girişimcilik kavramı, Latince de intare sözcüğü ile İngilizce enter (giriş) ve pre (ilk) sözcüklerinin kökenlerinin birleşiminden oluşup, entrepreneurship yani “ilk girişen” ve ilk başlayan anlamlarına gelmektedir (Korkmaz, 2012).

Girişimcilik; farklı yazarların farklı tanımlamaları sonucu farklı anlamlar kazanmıştır.İlk defa Fransız bilim adamı Cantillon tarafından kullanılan girişimcilik kavramı “kâr elde etmek amacıyla iş organize eden ve bu amaçla risk alan kişi” anlamında ele alınmıştır (Döm, 2012). Bu tanımlamadan da anlaşıldığı üzere girişimci ile çoğu zaman yan yana anılan bu kavramı,“değer yaratmak için, kâr amacı güden yeni bir işletme kurma veya büyütme ve yeni bir mal veya hizmet yaratma sürecidir” olarak tanımlayabiliriz (Bire, 1989’dan akt. Ataseven, 2016). Girişimci kişilerin fırsatları gözetleme, yenilik düşüncesini temele alma, risk alma gibi özelliklerini öne çıkaran başka tanıma göre ise girişimcilik;“yeni bir organizasyon kurarak veya faaliyet halindeki bir organizasyon içerisinde risk alarak pazar fırsatlarını avantaja çevirmek için yenilik düşüncesinin yeni bir ürüne, hizmete veya işe dönüştürülme süreci” olarak tanımlanmaktadır (Ağca ve Yumuşakipek, 2015).

Girişimcilik birçok yazar ve bilim insanı tarafından girişimci kavramı üzerinden tanımlanmasına rağmen Muelle ve Thomas (2001) farklı bir söylemle bu kavramların birbirinden farklı olduğu ve girişimciliğin bir alanın tekelinde olmadığını, çok boyutlu olduğunu ileri sürmüşlerdir.Onlara göre “girişimcilik sadece girişimci yani kişisel boyutta düşünülemez. Girişimcilikte, bireylerin girişimci olarak kişisel özellikler yanında çevresel, ekonomik, ailesel, kültürel vb. faktörleri de içine alacak şekilde değerlendirmek gereklidir. Bu nedenden dolayı, girişimcilik kavramının çok boyutlu yapıları kapsadığı söylenebilir” (Muelle ve Thomas’tan akt. Avşar, 2007).

İşletme ve iktisat bilimleri literatüründe uzunca bir süredir kullanılmakta olan girişimcilik kavramı,Fransız iktisatçı J.B. Say’dan sonra, farklı bir bakış açısı işe ele alınmaya başlanmıştır.J.B.Say, “üretim faktörlerini de” kavramının tanımında kullanmış ve klasik üretim faktörleri olan emek, sermaye ve doğal kaynaklara bir yenisi olarak “girişimciliği” eklemiştir. J.B.Say’a göre girişimcilik, “ekonomik kaynakların düşük verimli bir alandan daha yüksek verimli bir alana kaydırılmasıdır”(Drucker, 1985; Müftüoğlu ve Durukan, 2004).

Girişimcilik literatürüne“dinamik girişimcilik” kavramını kazandırarak önemli katkılarda bulunan teorisyenlerden birisi olan Joseph Schumpeter, yenilik kavramını bir süreç olarak ele almış ve girişimciliği şu şekilde tanımlamıştır: “Yeni ürünler veya bilinen bir üründe yeni nitelikler, yeni üretim metotları uygulanması sonucu, organizasyonda ve tedarikte yeni formlar, yeni satış pazarları

oluşturulmasıdır” (Altuntaş, 2010). Girişimciliği bir süreç olarak ele alan araştırmacılar Mykletun ve Gyimothy (2009) ise girişimciliği; “pazar fırsatlarını araştırmaktan, yenilikçi davranıştan ve bu fırsatlardan faydalanmak için gerekli kaynakları bir araya getirmekten oluşan bir süreç” diye tanımlamaktadır. Girişimcilik, fırsatları zamana bağlı olarak yönetmenin bir yöntemidir. Karşımıza çıkan fırsatların sürekli tanınması ve takibini gerektiren; değişen fırsatları belirlemek için organizasyonun üretim kaynaklarını bir araya getiren ve zamanın değişmesine dayalı ihtiyaçların yeniden değerlendirilmesini içeren bir yönetim yaklaşımıdır (Harvard Business School, 2002’den akt. Çetin, 2015).

Bozkurt (2019), yeni nesil girişimcilik ve dördüncü sanayi devrimi ile ilgili araştırmasında, bilgi teknolojilerindeki gelişim ve elektronik sistemlerin üretim hatların kullanılması ise yeni bir dönemi başlatmıştır. Dijital teknolojilerin ve bilgisayarın kullanıldığı yeni iş modelinde girişimciler, otomasyon sistemini kullanmışlardır. Bilişim ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişimler 21. yüzyılda girişimciliği yeniden şekillendirdiğini, ayrıca girişimcilerin bu yeni dönemde, organizasyon yapılarını yalın ve esnek hale getirirken, çalışanlarını da bu esnek yapılarda çalışabilecek özelliklere göre seçmeleri gerektiğini belirtmiştir. Dördüncü sanayi devrimi (Endüstri 4.0) Dünya’da rekabetin yoğun olduğu bir üretim ortamı oluşturmaktadır. Bu rekabet ortamında iş hayatında girişimcilik örneği sergileyecek bugünün öğrencilerinin kendilerine yer edinebilmeleri için 21. yüzyıl becerilerine de hâkim olarak bir eğitim süreci geçirmeleri gerekmektedir.

Öğrencilere 21. yüzyıl becerilerini kazandırmanın birçok sebebi vardır. İlk olarak geleceğin çalışanları olan günümüz öğrencilerini iş hayatına hazırlamak için 21. yüzyıl becerileri hayati önem taşımaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler toplum ve talep gören iş türlerinde de değişime sebep olmuştur (Reich, 1992). Birçok ülkede başlayan 21. yüzyıl becerilerini öğretim programlarına entegre etme yarışına Türkiye de güncel programlarıyla katılmıştır. Son yıllarda ülkemiz de dünyadaki eğilimlere paralel bir biçimde, 21. yüzyıl becerileri olarak sayılan karmaşık problem çözme, yüksek düzeyde iş birliği geliştirebilme, uluslararası ölçekte rekabet edebilme becerilerini kazanmış ve kendi milli benlik ve bilincini koruyarak yüceltebilen nesiller yetiştirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2017). Bu gelişme ve ilerlemeler öğrencilere temel bilgi ve becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, sorun çözme gibi bilişsel; toplumsal ve kültürel katılım,

girişimcilik, iletişim kurma, empati kurma gibi sosyal; öz denetim, öz güven, liderlik gibi kişisel yeterlik ve becerilerin kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır (Çelebi ve Altuncu, 2019).

Yukarıda yapılan tanımlarda da görüldüğü gibi genel olarak girişimcilik hakkında farklı kesimlerden farklı tanımlar ortaya çıkmıştır. Hatta literatürde 300’den fazla tanımının yapıldığı bilinmektedir. Girişimciliğin tek ve ortak bir tanımın olmadığını ve farklı bakış açısına göre şekillendiğini kolaylıkla ifade edebiliriz. Ayrıca girişimcilik kavram geçmişten günümüze doğru geçen zaman dilimi içerisinde farklı şekillerde algılanmış ve farklı anlamlar kazanmıştır. Nitekim “geçmişte daha çok kâr amacı ile kendi işini kurma ve büyütme olarak tanımlanan girişimcilik günümüzde daha çok risk alma, yenilikleri yakalama, fırsatları değerlendirme ve bunları hayata geçirme süreci olarak tanımlanmaktadır” (Bozkurt, 2011; Top, 2012).

Tüm bu farklı tanımlar incelendiğinde girişimciliğin statik bir kavram olmadığı, sürekli bir değerim içinde olduğunu anlaşılmaktadır. Bu noktadan yazar ve bilim insanlarının girişimcilik kavramını 15 anahtar sözcük ile açıkladığı görülmektedir. Bu anahtar kavramlar şu şekilde sıralanabilir: Başlatma/bulma/yaratma, yenilik/yeni ürünler/yeni pazar, fırsatların peşinde koşma, risk alma/risk yönetimi/belirsizlik, k r arzusu/kişisel fayda, üretim yolları ve kaynaklar, yönetim, değer yaratma, büyüme arzusu, girişim, değerim yaratma, sahiplik, sorumluluk/yetki, strateji oluşturma ( elik, 2014).

Sonuc olarak girişimcilik kavramının birçok tanımı olmakla birlikte kişilerin üretkenlik seviyeleri, yeni fikirler ve fırsatlar oluşturmaları adına giderek insan yaşamında önemli bir kavram haline gelmektedir. Toplumların gelişmesi ve bireylerin toplumsal rol olarak içinde bulundukları topluma ekonomik katkı sağlayabilmeleri adına da girişimcilik kavramı toplumlar adına da oldukça önemli bir kavramdır. İnsanların bu kavramı hayatlarında uygulayabilmeleri ve girişimcilik kavramının alt başlıklarını da ele aldığımızda birçok noktada girişimcilik kişiden kişiye göre yeniden şekillendirilebilen ve uygulanabilen bir kavramdır. Her insan temel girişimcilik özelliklerine sahip olarak oluşturduğu fırsatlarla kendi girişimcilik modellerini ve kendi iş fırsatlarını oluşturabildiği gibi bu kavrama kendi yaşamına göre yeni bir tanım kazandırabilecektir.

2.5.Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Girişimciliği etkileyen faktörleri açıklayabilmenin temelinde, insanları girişim yapmaya teşvik eden veya girişimci olmaya motive eden sebepler nelerdir? Sorusunun cevabını vermek vardır. En basit ve genel anlamıyla fayda ve kâr elde etme isteği, fikirlerini gerçeğe dönüştürme yolundaki başarıma arzusu, İyi bir iş ve unvana sahip olmak, toplum nezdinde değerli görülmek,kendi işinin patronu olarak başkalarının emri altında almamak,özerk olmak girişimciliğin ortaya çıkmasındaki ilk akla gelen sebepler olarak görülmektedir. Ancak literatürde çok bilim insanı girişimciliği etkileyen faktörleri, daha çok yukarıda bahsedilen basit ve genel nedenler şeklindeki anlamı dışında geniş çerçeveli kategoriler altında toplamaya çalışmıştır. Örneğin,Hisrich ve Peters (1985)girişimciliğe etki eden en önemli faktörleri aile, eğitim, kişisel değerler, iş tecrübesi, yaş ve rol modelleri olarak kategorileştirmiştir. Benzer bir kategorileştirmede ise Esen ve Conkar (1999) girişimciliği etkileyen faktörleri; mali çevre, yasal, siyasal ve idari faktörler, psikolojik faktörler, aile ve sosyal çevre, kültür ve eğitim olmak üzere beş alt sınıf içinde ele almıştır.

Daha geniş çaplı bir kategorileştirmede ise girişimciliğe etki eden faktörler; ekonomik faktörler, sosyal ve kültürel faktörler, demografik faktörler, bilgi altyapısı, teknoloji kapasitesi, piyasa yapısı, finansman olanakları, bireysel özellikler, din faktörü, eğitim faktörü ve mevzuat altyapısı olarak sıralanmıştır (Ataseven, 2016; Döm, 2012; İraz, 2010).Bu kategoriler temelinde girişimciliği etkileyen faktörlerin bazılarını sırasıyla şöyle açıklayabiliriz:

Ekonomik Faktörler: Girişimcilik, ülkelerin ekonomik kalkınmışlık düzeylerinin yükseltilmesinde temel unsur olarak kabul edilmektedir. Girişimci bireylerin gayretleri ile kurulan işletmeler sayesinde ekonomik büyüme ve verimliliğinin artırılması sağlanmakta sonuçta da ekonomik ve sosyal alanlarda ilerlemeler kaydedilmektedir (Akpınar, 2009). Ayrıca girişimciliği etkileyen faktörlerden biri olarak ekonomi, istikrarlı ekonomik ortam yaratması ve rekabet canlandırması noktasında da girişimciliğin gelişmesine büyük katkı yapmaktadır (Döm, 2012).

Ekonomik olarak refaha ulaşma arzusu da girişimciliği ekonomik boyutta etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Girişimciliği etkileyen bu faktörü kısaca “maddi tatmin” olarak adlandırmak mümkündür. Ekonomik olarak gelecek

kaygısı yaşayan, iş arayan ayrıca girişimci özellikler de taşıyan bireyler yeni bir iş kurmayı geleceklerini garanti altına alma yöntemi olarak görebilir ve bu doğrultuda hareket edebilirler. Bunun ekonomik sonucu ise girişimciliğin istihdama yaptığı katkı olarak ifade edilebilir (Ulucan, 2015).

Girişimciliği etkileyen ekonomik faktörlerle birlikte değerlendirilen diğer bir unsur teknolojidir. Ülkenin teknolojik alt yapısı ve genel olarak teknolojiye atfedilen önem ve değer girişimcilik açısından oldukça önemli bir unsurdur. Özellikle teknolojik yeniliklerin takip edilebilmesi ve teknolojiye uyum, girişimciliğin potansiyelini kayda değer şekilde artırmaktadır.

Teknolojinin, kişiler, firmalar, toplumlar ve uluslar için refah sağlayan fonksiyonu göz önüne alındığında her geçen gün artan önemi yanı sıra girişimcilik faaliyetlerin seviyesini arttırmaya, güçlü, başarılı ve sürdürülebilir rekabet avantajı yaratmaya, maliyetleri azaltmaya, performansı artırmaya katkıda bulunmaktadır. Teknolojik değişim ve gelişmeler sonucu gelişen imkânlar, üretim tekniklerini daha esnek hale dönüştürmüştür. Bu dönüşüm, bilginin rolü artması ile birleşmesi neticesinde ürün ve çeşitliliğinin artışı beraberinde getirmiştir. Sonuçta teknoloji, sosyo ekonomik gelişmeyi de etkileyen bir güç olma konumu kazanmıştır (Ağca ve Yumuşakipek, 2015).

Sosyal Faktörler: Girişimcilik birçok açıdan toplumsal bir olgudur. Dolayısıyla sosyal olaylar, toplumsal algılar girişimciliğe bakış açısını etkilemektedir. Bu manada girişimciliğin bir tür düşünme, muhakeme ve davranış biçimini olduğu söylenebilir. Bundan dolayı bir ülkede girişimciliğin gelişebilmesi için sosyal kabulüne ihtiyaç vardır. Bu sosyal kabul sayesinde girişimcilik kolayca yaygınlaşabilir. Toplumda girişimci değerlerin kabul görmesi ve onaylanması, girişimci potansiyeli bulunan insanların teşvik edilmesi girişimci olmayı etkileyen sosyal faktörler arasında sayılabilmektedir (TÜSİAD, 2002).

Girişimciliği etkileyen sosyal faktörler arasında en önemlilerinden birisi aile faktörüdür. Kişinin çocukluğundan bu yana ailesi tarafından yetiştirilme tarzı, verdiği kararlarda aile desteğinin olması ve kişinin girişimcilik anlayışının aile tarafından onaylanması, girişimcilikte ailesinde rol modellerinin olması girişimci olma konusunda başlıca isteklendirme faktörleri arasında sayılabilir. Eğer kişinin ailesinde girişimcilik destekleniyorsa, rol modeli olarak alacağı kişiler varsa girişimci

kültürünü elde etmiş demektir ve yeterli donanım ve maddi olanaklara sahip olduğunda girişimde bulunma cesaretini tereddütsüz gösterecektir (Demircan, 2000). Girişimciliğe etki eden faktörlerin literatürde aile, eğitim, kişisel değerler, iş tecrübesi, yaş ve rol modelleri olarak sıralandığı görülmektedir Hisrich ve Peters(1985; Akt. Bozkurt, 2007).

Psikolojik (Kişisel) Faktörler: Girişimciliği etkileyen faktörler içerisinde en çok araştırma konusu yapılan faktör girişimcinin kişilik özelliklerinin incelendiği psikolojik faktörlerdir (Döm, 2012). Girişimciliği etkileyen psikolojik faktörlerin başında kontrol odaklılığı gelmektedir. Kontrol odaklılığından kasıt, kişinin hayatında meydana gelen olayları ve bunların sonuçlarını kendi kontrolünde veya kendi kontrolü dışında olarak algılaması durumudur. Kendi kontrolünü sağlayabilen bireyler, geleceklerini daha çok kendileri yönlendirebileceklerini düşündüklerinden dolayı girişimcilik konusunda risk alma ve harekete geçme noktasında daha cesaretlidirler. Bu manada kişilerin risk alma eğilimleri de girişimci olmayı etkileyen kişisel faktörler arasındadır. Dolayısıyla risk alma davranışı ile girişimcilik motivasyonu arasındaki pozitif bir ilişki olduğu sonucu çıkarılabilir (Ulucan, 2015).Esen veConkar (1999) ise girişimcilerin kişilik özelliklerini yedi maddede şu şekilde özetlemiştir:

- Kararlarda bireysel sorumluluk üstlenme,
- Riskli olabilecek kararları seçme,
- Aldığı kararlardan somut öneriler çıkarma,
- Daha fazla beyin gücüne odaklanan çalışmalar yapma,
- Maddi arzulardan kaynaklanan çalışma isteği,
- İleriyi düşünme ve planlama eğilimi gösterme,
- Çalışma sırasında profesyonel anlayışa sahip olma.

Girişimciliği etkileyen diğer bir kişisel faktörler ise eğitim faktörüdür. Girişimcilikte karşılaşılan problemlerin çözümünde eğitim çok önemli bir konuma sahiptir. Başarı için gerekli bir unsur olarak eğitim girişimcilerin, finans, stratejik planlama, pazarlama ve yönetim alanlarında yetilerini geliştirme noktasında genel bir şart olarak görülmektedir. Başka bir ifade ile kişiler aldıkları eğitimle başarılı bir girişimci olma konusunda bilgi ve becerilerini artırarak daha önce fark edemedikleri konulara karşı duyarlılık kazanacaklardır (Akpınar, 2009).

Sonuç olarak girişimciliği etkileyen birçok ana unsur vardır. Girişimciliği etkileyen faktörler sosyal çevreye, ekonomik duruma, yaşamın zorluk durumuna ve kişilerin-toplumların ihtiyaçlarına, içinde bulunulan toplumun oluşturduğu fırsatlar ya da zorluklar, kişilerin düşünce yapısı, gelecek ile ilgili hedefleri ve bu hedefler doğrultusunda attıkları adımlar, arkadaş çevresi ve aile yapısı olarak çeşitlendirildiği gibi. Kişilerin kendi özellikleri de girişimcilik yönlerini etkileyen temel taşlardan biridir. Kişilerin almış oldukları eğitimler, çevresinde oluşturduğu rol-model ilişkileri, sosyal çevresinde kendisinin ilham alabileceği başarılı örnekler ya da girişimcilik adına kötü sonuçlar oluşturmuş girişimcilik örnekleri de girişimciliği etkileyen faktörler arasında sıralanabilir. Ayrıca kişilerin yeni toplumları tanıma isteği, bu konu başlıklarını araştırmaya yönelik ilgisi ve yeni fikirlere açık olma özelliği de girişimciliği etkileyen faktörler arasındadır.

2.6.Girişimcilik Yeterlikleri

Girişimcilik yeterlikleri ile ilgili literatür incelendiğinde genel olarak bireylerin davranışlarının sonuçlarını tahmin etme ve girişimcilik konusundaki yeterlikleri olarak çeşitli normların rol oynadığı göz önüne alınırsa kişisel faktörlerin yanı sıra çevresel faktörlerin de girişimcilik yeterliliği üzerinde etkisinin olduğu düşünülmektedir. Girişimcilik yeterliliği, bireylerin girişimcilik niyetlerinin birey ve çevresinin etkileşimiyle ortaya çıkan bilişsel, motivasyonel ve duygusal süreçlerin sonunda olduğunu ifade etmektedir (Yener ve Salur, 2017). Bir birey, bir iş fikri üzerinde düşündüğünde, girişimle ilgili özel bilgilere ve becerilere ihtiyaç duyacaktır. Dolayısıyla kişinin bununla ilişkili bilgi ve becerilere sahip olup olmadığına ilişkin öz-değerlendirmesi de girişimcilik yeterliliği açısından önem taşımaktadır (Uygun ve Güner, 2016). Girişimcilik yeterliklerinin oluşmasında katkısı olan önemli faktörler arasında girişimcilik eğitimi saymak mümkündür.

2.7.Girişimcilik Eğitiminin Önemi

Eğitim bir toplumda kendi kendine yetebilen, araştıran, sorgulayan, karşılaştığı problemleri çözme becerisine sahip ve yenilikçi bireyler yetiştirmek için görev üstlenmiştir. Çünkü geleceğin dünyası günümüzün modern eğitim sistemlerinden bu özellikleri taşıyan ve bu özellikleri hayata aktarabilecek bireyler yetiştirmesini beklemektedir. Sanayi toplumundan bilgi toplumu anlayışına geçilen

günümüzde, kaba işgücünden ziyade pratik bilgiye dayalı güç ve zekâya sahip birey profili önem kazanmıştır (Akyürek ve Şahin, 2013). Bundan dolayı eğitim sistemleri; sıra dışı düşünen ve farklı tecrübelerle sahip bireyler yetiştirecek ortamlar hazırlamalıdır (Altan, 2014). Ancak böyle dizayn edilmiş eğitim ortamları girişimci bireylerin ortaya çıkmasında hatta bireylerin var olan girişimcilik potansiyellerinin açığa çıkarılması ve geliştirilmesi çok etkili olacaktır.

Girişimcilik ve eğitim arasındaki ilişkinin temelinde eğitimin bir davranış değiştirme süreci olması ve girişimciliğinde yenilikler ve yeni fikirler geliştirme, risk alma ve plan yapabilme, etkili bir problem çözme gibi profile sahip bireylere ihtiyaç duymasındır. Eğitim bu noktada girişimci bireylerin söz konusu profillerini geliştirmelerine katkıda bulunup, yeteneklerini, fikirlerini davranışa çevirmeye yardımcı olur. Bu açıdan girişimcilik becerilerinin eğitimle kazandırılması kaçınılmaz bir durumdur (Akyürek ve Şahin, 2013). Başka bir ifade ile girişimciliğin oluşmasında ve gelişmesinde eğitim önemli bir fonksiyon üstlenmiştir.

İsveç eğitim sisteminin öne sürmüş olduğu öğretim programları içerisinde üretkenliğe yapılan vurgu ön plana çıkmaktadır. İsveç eğitim stratejisinde en önemli unsurlardan birinin öğrencinin yaratıcılığı, merakı ve öz güvenini arttırması göze çarpmaktadır. Aynı zamanda yeni fikirler keşfetme ve öğrencilerin problem çözme yeteneklerini güdüleyecek girişimcilik sistemi önem arz etmektedir. Böylece öğrenciler sorumluluk duygusunu geliştirecek, bağımsız düşünebilmenin yanı sıra birlikte çalışabilme konusunda yeteneklerini ortaya koyacaklardır. Bunu başarabilen okullar girişimciliği teşvik eden olumlu tutum ve davranışları arttıracaklardır. (Swedish National Agency for Education, 2011a, sf. 11)

Girişimcilik kavramı ile ilgili öğretmenler sadece iş alanında kullanılan tanımının dışında daha geniş bir konseptte incelenmesini savunmuşlardır. Kavramın tek bir tanımının eğitimde verilecek değerler ile çatıştığını iddia etmişlerdir. Daha geniş olarak ele alındığında uygulamada yaşanacak ikilemlerin öne geçileceği öne sürülmüştür. Bu noktada öğretmenler girişimcilik kavramını öğrenme yeteneği, temel beceriler ve bireysel gelişim ile ilişkilendirmeyi daha doğru bulmaktadır. (Backström-Widjeskog, 2008)

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de girişimcilik kültürünün oluşturulmasına yönelik Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın Ulusal Yenilik

Sistemi 2023 hedefleri doğrultusunda Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) tarafından alınan 2010/201 sayılı (Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016) kararlar kapsamında girişimcilik eğitimlerinin ilkökul ve ortaokul düzeyine indirilmesi planlanmaktadır (Başar vd., 2016)

Literatürde girişimcilik eğitiminin bazı temel özelliklerinden bahsetmek mümkündür. Bunlar sırasıyla şöyledir.

- Girişimcilik eğitiminin farklı şekillerde birçok tanımı bulunması, ortak amaçları konusunda farklılıklar olması. Girişimcilik eğitiminin nasıl ve ne şekilde olması gerektiği hususunda da ortak bir model bulunmamaktadır.
- Girişimcilik öğrenilebilir bir disiplindir
- Girişimcilik eğitimi üzerine yapılan önceki araştırmaların çoğu üniversite tabanlı yoğunlaşmıştır.
- Bireylere mümkün olan en erken yaşta, özellikle ergenlikte girişimcilik eğitiminin verilmesi gerektiğini savunulmaktadır. Ayrıca girişimcilik hususundaki ilk şekillenmenin ortaokul-lise döneminde olacağı, bunların ötesinde ergenlik çağının, bireylerin girişimcilik hakkındaki bilgileri edinme ve girişimcilik konusunda pozitif tutum geliştirebileceği en uygun yaşlar olduğu savunulmaktadır. Özellikle orta öğrenim öğrencilerinin bu yaşta girişimci olma eğilimlerinin yüksek olduğu ortaya konmuştur (Ulucan, 2015).

Günümüzde girişimcilik, ekonomik gelişmenin motor gücü, ülkelerin kalkınması için değer yaratan bir faktördür. Yani ülkelerin kalkınıp, refah seviyesine ulaşmak için girişimciliğe, girişimcilikte de, bireye ve bireysel yeteneğe dayalı insanın entelektüel üretkenlik kabiliyetlerini geliştirmeye ihtiyaç duyar. Kişilerin yeteneklerinin ve girişimcilik potansiyelinin artmasında birçok faktör etkili olmakla birlikte, eğitim çok daha fazla etkilidir(Balaban ve Özdemir, 2008). Birçok girişimcilik eğitimi tanımı da eğitimin girişimcilik potansiyelini geliştirme noktasına vurgu yaparak şöyle tanımlanmaktadır: “Öğrencilerin girişimsel değer üretme sürecini başlatıp bu sürece aktif katılmasını mümkün kılan, öğrencilerin bilgi, yeterlik ve tecrübelerin gelişmesini destekleyen içerik, yöntem ve pratikleri gerçekleştirme sürecidir” (WEF, 2009’dan Akt:Ataseven, 2016).

Girişimcilik eğitiminin tanımı ile birlikte üzerinde çelişkili yorumlar yapılan diğerk bir konu girişimcilik eğitiminin amacına dairdir.Girişimcilikeğitiminde temel amaç; girişimcilik eğitiminin bireyin girişimciliğedönük, farkında olmadığı ve gizli kalmış bir takım özelliklerini ortaya çıkarma amacına yönelik olması gerektiğidir.Raposo ve Paço(2011), girişimcilik eğitiminin bu temel amacını daha detaylandırarak şöyle sıralamıştır:

- Girişimcilik için yararlı bilgileri almak,
- İş durumlarının incelenmesi ve eylem planlarının oluşturulması da kullanılanteknikleri geliştirmek,
- Girişimsel yetenekleri belirlemek ve teşvik etmek,
- Empati ve girişimcilikte karşılaşılabilecek sorunlar için destek geliştirmek,
- Değışime karşı tutum geliştirmek,
- Yeni bir iş kurmak ve yeni buluşlar yapmaktır.

Girişimcilik eğitiminin amacı, işletme veya ekonomi eğitimlerinden farklılık arz etmektedir. Girişimcilik eğitiminin amacı,bireylerinyaratıcılığını geliştirmeye, yenilikçi olmaya ve fırsatları hemen görebilmeye, riski ne sevide alabileceğini öğretmeye odaklanmalıdır. Bunun yanında girişimcilik eğitimleri bireyleri; daha analitik düşünebilen,problemlerde çözüme ulaştıracak yolları bulabilen, objektif, fırsatları ve riskleri görebilen, projelerde liderlik ve yöneticilik yapabilen,insanlarla iletişim ağını içte ve dışta güçlü tutabilen girişimci bireylere dönüştürecekt şekilde pratiğed geçirilmelidir (Kuratko, 2003'ten akt.Ulucan, 2016).Avrupa Komisyonu'nun raporuna göre girişimcilik eğitiminin amacı yaratıcılığı, yeniliğı ve kendi işini kurabilme becerilerini arttırmak olmalıdır.Avrupa Komisyonu bu amaçlar çerçevesinde girişimcilik eğitiminin aşağıdaki konuları kapsaması gerektiğini belirtmektedir (Entrepreneurship in Higher Education, 2008).

- Girişimci tutum ve davranışlar oluşturacak şekilde yaratıcılık, kendine güven, liderlik yapma,inisiyatif alma, riske girme, takım ruhu oluşturma gibi yetenekleri geliştirmek,
- Öğrencilerde gelecekte kendi işini kurma yani girişimci olma farkındalığı oluşturmak,
- Öğrencileri gerçek girişimcilik proje ve faaliyetlerinde uygulamalı olarak çalıştırmak,

- Bir şirket kurarak, onu nasıl başarılı bir şekilde yöneteceğine dair bilgi ve becerilerini kazandırmak.

Sonuç olarak hızla globalleşen, teknolojik yeniliklerin olağan üstü bir şekilde geliştiği dünyamızda girişimcilik ve girişimciliği destekleyen eğitim gerçeği vazgeçilmez bir olgu olarak belirmektedir. Gitgide daha da önemli bir hale gelen girişimcilik eğitimi; girişimciliğin öğrenilen bir disiplin olduğu, insanların girişimcilik niteliklerinin ortaya çıkarılıp, geliştirilebileceği, işletme kurarken ve işletme faaliyetlerini sürdürürken ona destek olacak şekilde eğitim programlarının dizayn edilmesi gerektiği, girişimcilikle ilgili bir bilinç geliştirmeye yönelik olması gerektiği noktasında bir felsefi altyapıya sahip olmalıdır. Ancak bu şekilde bir felsefi altyapıya sahip girişimcilik eğitimi sorunlara çözümler üretebilir. Çünkü ekonominin ön plana çıktığı dünya hayatında işsizlik giderek artan bir sorun halini almakta ve çözümü de istihdam yaratmakta yatmaktadır. Bu istihdamı saptamakta, girişimci bireylerin oluşturduğu ekonomik refah koşullarının yaygınlığıyla mümkündür. İşte bu noktada girişimci bireyleri ortaya çıkarmak, onların potansiyellerini geliştirmek ülkelerin ve ülkelerin eğitim sisteminin birer görevi olarak görünmeli ve ilköğretim süreci dâhil olmak üzere eğitim sisteminde girişimcilik eğitimi ciddi bir şekilde verilmelidir.

2.7.1. Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi

Dünyadaki girişimcilik eğitimleri karşılaştırmalı incelendiğinde ABD’nin ve Avrupa’nın gelişmiş ülkelerinin ilk sıralarda olduğu görülmektedir. Örneğin ABD’de, lisans ve yüksek lisans seviyelerinde girişimcilik eğitimi veren akademik program sayısı 1993-2003 yılları arasında dört kat artarak, 1600’e ulaşmıştır (Gürol ve Bal, 2009).

Türkiye’de ise Batılı ülkelere göre biraz geç kalınsa da girişimci bir toplum oluşturma stratejileri doğrultusunda Türk Milli Eğitim Sistemi’nde girişimcilik eğitimi son yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. İlköğretimden başlayarak her eğitim öğretim kademesinde öğrencilerin girişimcilik özellikleri iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Örneğin bu çerçevede girişimcilik, Ticaret Meslek Liseleri, Mesleki

ve Teknik Anadolu Liseleri ve Kız Meslek Liseleri gibi meslek liselerinde Girişimcilik adı altında iki saatlik ders olarak okutulmaktadır(Yelkikalan vd., 2010).

Türkiye’de yaygın olmasa da girişimcilik eğitimi 2000’li yıllarda orta ve yüksek öğrenimde verilmeye başlanmıştır. Ayrıca ülkemiz girişimcilik eğitimi başka ülkelerle ortak projelere katılmaktadır. Türkiye 2004yılından itibaren, girişimciliği ve sayısını artırabilmek amacıyla AB’nin açmış olduğu, her yaştan ve meslekten insan yetiştirmenin amaçlandığı Leonardo Da Vinci ve Socrates programlarına katmıştır. Ayrıca girişimcilik konusu Avrupa Birliği destekli Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (2010-2013), Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı (2010-2014) ve ilk ve orta öğretim okullarının bireysel stratejik planları kapsamına alınmıştır.

Türkiye’de öğretim programları ele alındığında;

- Girişimcilik, 1-8 sınıflarda uygulanan öğretim programları içerisinde öğrencilere kazandırılmaya çalışılan yetkinliklerden biridir. Girişimcilik bir ara disiplin olarak belirlenmiş olup, bazı dersler ile ilişkilendirilerek verilmektedir.
- Mesleki ve teknik öğretim programlarının tamamında zorunlu olarak okutulan girişimcilik dersinde “girişimci fikirler üretme” ile “iş kurma ve geliştirme” modüllerine yer verilmiştir. Mesleki ve teknik eğitim ve okul ve kurumlarında okutulan mesleki eğitim programları içerisinde öğrencilere “ekonomik gelişmeleri takip etme, faaliyet alanını seçme ve iş yeri açma fikri geliştirme” yeterlikleri kazandırmayı amaçlaya haftada2 ders saati okutulan “Girişimcilik ve İşletme Yönetimi” dersine yer verilmiş ve öğrencilere bu dersi 11 veya 12 .Sınıflarda seçmeli olarak alabilme imkânı verilmiştir
- 6-8 sınıflarda uygulanan teknoloji ve tasarım dersinde öğrencilerin yenilikçilik ve girişimcilik becerilerinin eseri olan proje çalışmaları ulusal düzeyde sergilenmektedir.
- Genel ortaöğretim okullarında seçmeli olarak okutulan “girişimcilik” dersi öğretim programı hazırlanmış olup halen uygulanmaktadır (Küçüktekin, 2006; Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2014-2016, 2013).

Sonuç olarak; Türkiye’de girişimciliğin gelişmesi için öncelikle ülke genelinde girişimcilik eğitiminin yaygınlaşması gerekmektedir. Eğitimin her kademesinde bu kademeler uygun şekilde dizayn edilecek eğitim programlarının içine girişimcilik eğitimi girmelidir. Bu doğrultuda genel olarak girişimci kültürünün geliştirilmesi, girişimciliğin özendirilmesi, girişimciliğin toplumsal öneminin anlatılması ve girişimciliğin desteklenmesi açısından girişimcilik eğitimi büyük bir fonksiyonu üstlenmiştir.

2.8.İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür incelemesi sonucunda, konuyla ilgili sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bu araştırmaların bazıları konuyla doğrudan ilgili iken bazıları ise dolaylı olarak ilişkilidir. Bu kısımda bundan dolayı araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülen çalışmalara yer verilmiştir.

2.8.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Akyüz, Gedik, Akyüz ve Yıldırım (2006) “Rize ilinde bulunan lise ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik yeteneklerinin incelenmesi" adlı araştırmalarında; Rize il merkezinde, iki farklı eğitim (lise ve üniversite) seviyesinde eğitim ve öğretimlerini sürdüren son sınıf öğrencilerinin girişimcilik yetenekleri incelenmiş ve girişimcilik kapasitesinin bölge gelişiminde nasıl bir etkiye sahip olabileceğini belirlemeye çalışmışlardır. Çalışma, Rize merkezde bulunan iki özel, 17 devlet okulu olmak üzere toplam 19 lise ve dört fakültede okuyan son sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda bu dönemde girişimde bulunabilmek için para ve sermaye yerine öğrenciler büyük çoğunlukla cesaret ve risk alabilmenin önemli olduğunu vurgularken şans faktörünü çok büyük oranda önemsemediklerini ifade etmişlerdir.

Cansız (2007), üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini belirlemeye çalıştığı araştırmasında Süleyman Demirel Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik özelliklerini, girişimcilik eğilimlerini ve demografik özelliklerinin girişimciliğe etkisini incelenmiştir. Ayrıca araştırmacı girişimcilik eğilimlerinin oluşmasında aile, çevre ve biçimsel eğitimin yanı sıra kişisel özelliklerin etkisini incelenmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

- Öğrencilerinin potansiyel birer girişimci olabilecekleri ancak yönlendirme eksikliği nedeniyle bu potansiyellerini dışa vuramadıkları ortaya çıkmıştır.
- Ankete katılan kadın ve erkek öğrencilerin girişimcilik özelliklerin ölçen sorulara verdikleri yanıtlar, kadın öğrencilerin sezgisel anlamda, erkek öğrencilerin ise maddi kazanç odaklı olarak girişimciliğe eğilimlerinin var olduğunu göstermektedir.
- Anket sorularındaki yaratıcılığı ve yeniliği ölçen sorulara verilen cevaplar erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre yenilik ve yaratıcılık özelliklerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.
- Öğrencilere yöneltilen demografik özellik sorularından alınan cevaplar doğrultusunda kendini cesur, hırslı ve hayalci olarak tanımlayan öğrencilerin daha fazla girişimcilik özelliği gösterdiği saptanmış ve yine aynı öğrencilerin kendilerini çoğunlukla dürüst ve güler yüzlü olarak tanımladıkları belirlenmiştir.

Korkmaz (2012), “Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi örneği” adını verdiği çalışmada Bülent Ecevit Üniversitesi, işletme bölümü öğrencilerinin girişimci bir kişiliğe sahip olup olmadıklarını tespit etmek ve girişimcilik eğilimlerinde etkili olan psikolojik, demografik ve aile faktörlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla bir makale hazırlamıştır. Araştırmacı araştırma sonucunda şu bulgulara ulaştığını belirtmektedir. Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip olarak görmekteler ve bu durum gelecekte iş kurma isteklerinde etkili olan psikolojik, demografik ve aile özellikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucunu göstermektedir. Araştırmanın temel sonucunu ise araştırmacı Bülent Ecevit Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin girişimci bir kişiliğe sahip olduklarını söylenebiler, diye ifade etmiştir.

Girişimcilik yeterlikleri ile ilgili alanında yapılmış araştırmadan bir tanesi de Akyürek (2013) tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan “İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi” adlı çalışmadır. Araştırmacı veri toplama aracı olarak kendisinin geliştirdiği anket formlarını kullanmıştır. Araştırmacı elde edilen veriler doğrultusunda şu bulgulara ulaştığını belirtmiştir.

- Girişimcilik becerisi öğrencileri yeni fikirler üretmeye, öğrencilerin ürettiği fikirleri gerçekleştirmelerine teşvik ettiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca anket verilerinden hareketle, yenilikleri deneme cesaretine ilişkin öğretmen görüşleri farklılaşmış, yenilik ve gelişmeleri takip etmenin zaman kaybı olmadığı sonucuna varıldığını,
- Hızlı karar verebilme, aldığı karara uyabilme, topluca alınması gereken kararlarda karşılıklı saygı çerçevesinde ortak bir karar alabilme gibi noktalarda öğrencilerin yetersiz olduğu sonucuna varıldığını,
- Girişimcilerin hızlı karar vermeleri gerektiği fakat elde edilen bulgularda öğretmenler öğrencilerin karar verme noktasında eksik olduklarını belirttiklerini, Öğrencilerin sabırlı olduklarını fakat beklenmedik olaylar karşısında toleranslı olmadıklarının ortaya çıktığını,
- Araştırmacı girişimcilik beceri düzeyi yüksek olan öğretmenler de girişimci öğrenciler yetiştirebileceğini belirterek, yapılan araştırmada öğretmen tutumlarının öğrencilerin girişimcilik becerisi kazanmalarında etkili olduğu sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir.

Çelik (2014) tarafından eğitim fakültelerinde sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenliği okuyan öğretmen adaylarının girişimcilik bilgi ve beceri düzeylerinin ortaya konulması amacıyla yapılan başka bir çalışmada ise katılımcı 513 kişiden elde edilen verilerden kişilerin girişimcilik bilgi ve beceri düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yazar, araştırma sonucunda üniversitelerin eğitim fakültelerinde girişimciliğe yönelik yeterli düzeyde eğitim verilmediği yargısına varılmıştır.

Pan ve Akay (2015), “Eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” adını taşıyan makalesinde girişimcilik kültürünün okullardan başlaması gerektiğini hipotezini araştırmıştır. Araştırmacılar bu amaçla öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini çeşitli değişkenlere göre belirlemek istemişlerdir. Elde edilen bulgularda öğretmen adaylarının yüksek girişimcilik düzeyinde olduğu gözlenmiştir. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeyleri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır. Ayrıca araştırmacılar araştırma sonuçlarından biri olarak, öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde, girişimciliğe etki eden unsurlardan olan ailenin

ekonomik gelir düzeyinin etkili olduğu düşüncesini destekler nitelikte olduğunu ifade etmişlerdir.

Genç'in (2015) "Girişimcilik kurslarına katılanların temel eğilimleri üzerine bir araştırma" adlı çalışmasında ise Türkiye'de son dönemde yaygın şekilde görülen 'temel girişimcilik eğitimlerine' katılanların temel eğilimlerini Giresun, Trabzon ve Ordu illeri kapsamındaki katılımcılar kümesi temelinde ortaya koymak amaçlanmıştır. 196 kursiyerden oluşan bir örneklem üzerinde yapılan değerlendirmelerde ilgili eğitimlere katılanların esas olarak altı farklı eğilime sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bunlar: Dışa dönüklük, kendine güven, hazır olma, bilgili olma, kararlılık, atılcılık, risk alma, girişimcilik,bağımsızlık.

Ulucan (2015) "Girişimcilik eğiliminin ve girişimcilik eğilimini etkileyen faktörlerin analizi: Ortaöğrenimde lise 3. ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde bir uygulama" adlı araştırmasında azimli ve rekabetçi olma, yeni iş kurma güçlüğü, yenilik yaratma, riskten kaçınma, kendi işini kurma ve çalışma, aile desteği, hümanizm, başarı ihtiyacı, içsel kontrol odaklılığı ve dışsal kontrol odaklılığı faktörlerinin girişimcilik eğilimine etki ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin eğitim gördüğü okulların da öğrencilerin girişimcilik eğilimini anlamlı düzeyde etki ettiğini tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında bu araştırmaya en yakın çalışmanın Ataseven (2016) tarafından yapılan "Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerindeki İlkokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterliklerinin Karşılaştırılması" adlı inceleme olduğu görülmektedir. Sakarya il merkezinde, ilkokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik yeterliklerine sahip olma düzeylerini ölçmek ve ölçümleri aynı kademedeki öğrenim gören Avrupa Birliği üyesi 13 ülkedeki 1362 öğrencinin ölçümleriyle karşılaştırarak analiz etmek amacını taşıyan araştırmada "ASTEE Projesi İlkokul Kademesinde Girişimcilik Yeterlikleri Ölçme Aracı" Türkçeye uyarlanarak kullanılmıştır.6 farklı coğrafi eğitim bölgesinden 384 kadın ve 362 erkek olmak üzere toplam 746 öğrenci (n=746) katıldığı araştırma sonucunda öğrencilerin girişimcilik yeterliklerine sahip olma düzeyleri toplam puanlarda ve tüm alt boyutlarda Avrupa Birliği ülkelerindeki akranlarından istatistikî olarak anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur.

Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimini ele alan çalışmasında Özdemir (2017), ülkemizde üniversite seviyesinde verilmekte olan

girişimcilik eğitimini altı boyutta ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre üniversitelerimizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin en kuvvetli boyutunun strateji boyutu olduğu anlaşılmıştır. Bu durum üniversitelerin büyük bir çoğunluğunun girişimcilik eğitimi verme amaçlarına stratejilerinde programlarında yer verdiklerini göstermektedir. Girişimcilik eğitiminin kurumsal alt yapı, erişim ve gelişim boyutları kapsamında ele alınan faaliyetlerinin ise ortalama seviyesinde bir etkiye sahip olduğu sonucu görölmüştür.

2.8.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde yabancı kaynaklardan ulaşılmış girişimcilik ve girişimcilik eğitimi ile ilgili çalışma örneklerine yer verilmiştir.

Lambingve Kuehl (2000) Amerika’da Girişimcilik (Entrepreneurship) adlı kitaplarında temel olarak, “Girişimciliğin ekonomideki yerinin bu kadar önemli olmasının temel nedenleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu çalışmalarda girişimciliğin kişilerin kendisi ve çevresi üzerinde ciddi etkileri olduğunu aynı şekilde girişimci kişilerin hem aile yapılarından hem de kendilerinin elde ettikleri temel değerlerle girişimcilik özelliklerini ortaya koyduklarını vurgulamışlardır.

Chalmers Girişimcilik Okulu’ndan, Lackeus (2015) ‘OECD Ülkelerinde Girişimcilik Eğitimi’ adlı çalışmasında OECD tarafından hazırlanmış girişimcilik eğitimi raporlarından yola çıkarak birtakım görüş ve önerilere yer verilmektedir. Lackeus, bu çalışmanın sonuç bölümünde, girişimciliğin okullarda formal bir eğitim yolundan ziyade tamamen kişisel deneyimleme ya da doğrudan gözlem yolu ile verilmesi gerektiğini yani eğitim verilecek çocukların çok küçük yaşlarda kendilerinin uygulama yolu ile birtakım durumları deneyimlemesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca girişimcilik eğitiminde başarının tek başına okullar ile değil, okullar, ebeveynler, okul müdürleri, araştırmacılar, akademisyenler, uluslar arası dernekler gibi birçok paydaşın ortak katılımı ile geleceğini ifade etmiştir. Ayrıca girişimcilik eğitiminin özellikle ilkokul ve ortaokul düzeylerindeki formal ders planlarının içerisinde yer alması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Allan Gibb’in 2008 yılında yapmış olduğu ‘İngilterede’ki okullar ve kolejlerde girişimcilik ve girişimcilik eğitimi: İngiltere’deki uygulamalara dair görüşler’ adlı çalışmasında; girişimcilik eğitiminin okullarda nasıl yer verileceği üzerine bir

Çalışma yapmıştır. Araştırmanın öneri ve sonuç bölümünde Gibb, eēitimde girişimcilik adına çeşitli girdiler ve uzun vadeli ıktıları arasında anlamlı ve dengeli bir baē kurulmasının önemini vurgulamaktadır. Bunun için de şu ana başlıklar ve kazanımların önemle ele alınması gerektiēini ifade etmektedir:

- İnsanların neden girişimci olmak istediklerinin bilinmesi
- Çocukların kendi deēerleri ile empati kurulabilecek bir eēitim modeli ile eēitim sürecinin ele alınması
- Girişimci kişilerin dünyasını anlamak
- Girişimcilikte evre oluşturma (network)
- Problemlerden fırsat çıkarabilme
- Girişimcilik eēitiminde rol-model oluşturabilme
- Müzakere ve ikna kabiliyetine sahip olma
- Yeni fikirler üretebilme

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizinde kullanılan tekniklerle ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama ve tekil tarama deseni kullanılmıştır. Karasar (2005) ilişkisel tarama modelini iki veya daha fazla değişken arasında gerçekleşen değişimin varlığını ve miktarını belirlemeye yönelik bir model olarak ifade etmiştir. Ayrıca, ilişkisel taramanın korelasyon türü ilişki ve karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişki olmak üzere iki türlü yapılabileceğini belirtmektedir. Korelasyon türü ilişki aranan araştırmalarda ise, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, birlikte bir değişme varsa bunun nasıl olduğunun öğrenilmeye çalışıldığını belirtmektedir. Karasar (2005) tekil tarama modellerinde ise anlık durum saptamaları yanında zamansal gelişimler ve değişimlerin de belirlenebileceğini ifade etmektedir. Araştırma öğrencilerin tek bir zaman diliminde girişimcilik yeterliklerini ölçtüğünden tekil tarama; girişimcilik yeterliklerini bağımsız değişkenlere göre karşılaştırarak incelediğinden ilişkisel tarama desenlerinden faydalandığı söylenebilir.

3.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Doğu Marmara Bölgesi'nde yer alan bir ilin merkez ilçesinde bulunan ve ortaokula devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. 2018-2019 eğitim öğretim yılı resmî istatistiklerine göre ortaokulda kayıtlı toplam 10.286 öğrenci bulunmaktadır. Örneklem büyüklüğü hesaplamada % 95 güven aralığında $\pm\%5$ örnekleme hatası esas alınmıştır. Araştırmanın örneklemini basit seçkisiz

örnekleme yöntemi ile belirlenen toplam 356 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Büyüköztürk vd. (2012) göre evren büyüklüğü 5000 ile 10.000 arasında olan çalışmalarda 350-370 arası örneklem büyüklüğü evreni temsil edebilecek büyüklüktedir. Örnekleme ilişkin çeşitli demografik veriler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Örnekleme İlişkin Çeşitli Demografik Bilgiler

Değişkenler	Gruplar	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	171	48,0
	Erkek	185	52,0
	Toplam	356	100,0
Sınıf	5. Sınıf	87	24,4
	6. Sınıf	80	22,5
	7. Sınıf	123	34,6
	8. Sınıf	66	18,5
	Toplam	356	100,0
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	81	22,8
	Ortaokul	78	21,9
	Lise	101	28,4
	Lisans	82	23,0
	Lisansüstü	14	3,9
	Toplam	356	100,0
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	56	15,7
	Ortaokul	57	16,0
	Lise	99	17,8
	Lisans	120	33,7
	Lisansüstü	24	6,7
	Toplam	356	100,0
Aile Aylık Ortalama Gelir Düzeyi	Asgari ücret ya da daha düşük	49	13,8
	Asgari ücret-4000 TL arası	105	29,5
	4001-7000 TL arası	91	25,6
	7001+ TL	111	31,2
	Toplam	356	100,0
Annenin Çalıştığı Sektör	Çalışmıyor	237	66,6
	Kamu	47	13,2
	Özel Sektör	46	12,9
	Kendi kurduğu iş yeri	26	7,3
	Toplam	356	100,0
Baba Çalışma Babanın Çalıştığı Sektör	Çalışmıyor	31	8,7
	Kamu	82	23,0
	Özel Sektör	120	33,7
	Kendi kurduğu iş yeri	123	34,6
	Toplam	356	100,0

Tablo 3 incelendiğinde örnekleme oluşturan grubun % 48,0'inin (n=171) kadın öğrencilerden, % 52,0'sinin (n=185) erkek öğrencilerden oluştuğu

görülmektedir. Örneklemin %24,4'ü (n=87) 5. Sınıf öğrencilerinden; %22,52'si(n=80) 6. Sınıf öğrencilerinden oluşurken %34,6'sı (n=123) 7. Sınıf öğrencilerinden ve %18,5'i (n=66) 8. Sınıf öğrencilerinden meydana gelmektedir. Örneklemdaki öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine bakıldığında % 22,8'inin (n=81) annesinin ilkokul düzeyinde bir eğitime sahip olduğu görülürken %21,9'unun (n=78) ortaokul düzeyinde bir eğitime sahiptir. Annelerin % 28,4'ü (n=101) lise mezunu iken % 23,0'ü (n=82) lisans ve %3,92'u (n=14) lisansüstü mezunudur. Örneklemdaki öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi dağılımına bakıldığında % 15,7'sinin (n=56) babasının ilkokul düzeyinde eğitime sahip olduğu görülürken % 16,0'sı (n=57) ortaokul düzeyinde bir eğitime sahiptir. Babaların % 17,8'i (n=101) lise mezunu iken %33,7'si (n=120) lisans ve %6,7'si (n=24) lisansüstü mezunudur.

Öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelir dağılımlarına bakıldığında asgari ücret ya da altında aylık geliri olanların örneklemin %13,8'ini (n=49) oluşturduğu görülmektedir. Asgari ücret ile 4000 TL arası aylık ortalama geliri olan aileler ise örneklemin %29,5'ini (n=105) meydana getirirken aylık ortalama geliri 4001-7000 TL arasında olanlar ise %25'6'sını (n=91) oluşturmaktadır. Bunun yanında 7001+ TL aylık ortalama geliri olanlar ise örneklemin %31,2'sini (n=111) meydana getirmektedir.

Örneklemdaki öğrencilerin annelerinin çalıştıkları sektörlerle bakıldığında büyük bir kısmının annesinin çalışmadığı (%66,6; n=237) görülmektedir. 47 annenin (%13,2) kamu çalışanı, 46 annenin özel sektör çalışanı (%12,9) ve 26 annenin de kendi kurduğu iş yerinde çalışan (%7,3) olduğu anlaşılmaktadır. Örneklemdaki öğrencilerin babalarının çalıştıkları sektörlerle bakıldığında çalışmayan baba sayısının 31 (%8,7) olduğu görülmektedir. 82 babanın (%23,0) kamu çalışanı, 120 babanın özel sektör çalışanı (%33,7) ve 123 babanın da kendi kurduğu iş yerinde çalışan (%34,6) olduğu anlaşılmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Girişimcilik Yeterliliği Ölçeği

Araştırmada Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen EK 3'teki; "ASTEE Girişimcilik Eğitimi için Ölçme Araçları ve Göstergeler Geliştirme Projesi, İlkokul Kademesinde Girişimcilik Yeterliklerini Ölçme Aracı" Türkçe'ye Ataseven (2016) tarafından uyarlanmış formu kullanılmıştır. Ölçme aracı "kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum" şeklinde puanlanan beşli Likert tipi bir ölçektir.

Ölçeğin geliştirilme sürecinde açımlayıcı faktör analizinde toplam varyansın % 58'ini açıklayan 39 madde ve 5 alt boyuttan oluşan ölçek formu elde edilmiştir. Ölçeğin orijinal halinde toplam iç tutarlık katsayısının. 92 olduğu tespit edilmiştir. Alt boyutlar için iç tutarlılık katsayısı girişimcilik tutumları için. 91; girişimcilik eğitimi için. 89; girişimcilik bilgisi için. 87; girişimcilik becerileri için. 92 ve girişimcilik niyetleri için. 90 olarak bulunmuştur. Araştırmadaki ölçeğin orijinal hali için yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi uyum indeksleri: $\chi^2=1668.09$, (df:528), RMSEA= .040(.038; .042); CFI=.951; TLI=.942; SRMR=.032 olarak bulunmuştur (Ataseven, 2016). Ölçek ilk orijinal haliyle, 2014'te 13 ülkeden, 1362 ilkokul öğrencisine uygulanmıştır.

Girişimcilik Yeterliliği Ölçeği, Ataseven (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Türkçe formunda yapılan faktör analizleri sonucunda ölçeğin beş alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin orijinal versiyonunda ölçeğin güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha modeli kullanılarak tespit edilmiştir. Alpha değeri ölçeğin

Uyum indeksleri	Mükemmel uyum	Kabul edilebilir uyum	Model Sonuçları	Durum
tamamı için .879;	girişimcilik tutumları için .894;	girişimcilik eğitiminden duyulan memnuniyet düzeyi için .892;	girişimcilik bilgisi için .932;	girişimcilik becerileri için .919;
girişimcilik niyetleri için .904	olarak bulunmuştur.	Bu araştırma için ise ölçeğin Cronbach'salpa katsayısı 0,888	olarak hesaplanmıştır.	Ölçeğin bu araştırmada kullanılmak üzere test edilen (n=414) yapı geçerliliği için yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları (DFA) ise Tablo 4'te görülmektedir.

χ^2/df	$0 \leq \chi^2 \leq 3sd$	$4 \leq \chi^2 \leq 5sd$	1,856	Mükemmel uyum
RMSEA	$RMSEA \leq 0.05$	$0.06 \leq RMSEA \leq .08$	0.046	Mükemmel uyum
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1.00$	$0.90 \leq CFI \leq 0.95$	0.86	Vasat uyum
GFI	$0.95 \leq GFI$	$0.85 \leq GFI \leq 0.89$	0.87	Vasat uyum
AGFI	$0.90 \leq AGFI$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.89$	0.85	Vasat uyum
IFI	$0.95 \leq IFI$	$0.90 \leq IFI \leq 0.94$	0.86	Vasat uyum
SRMR	$SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	0.052	Kabul edilebilir

Tablo 4. Girişimcilik Yeterliliği Ölçeği Uyum İndeksleri

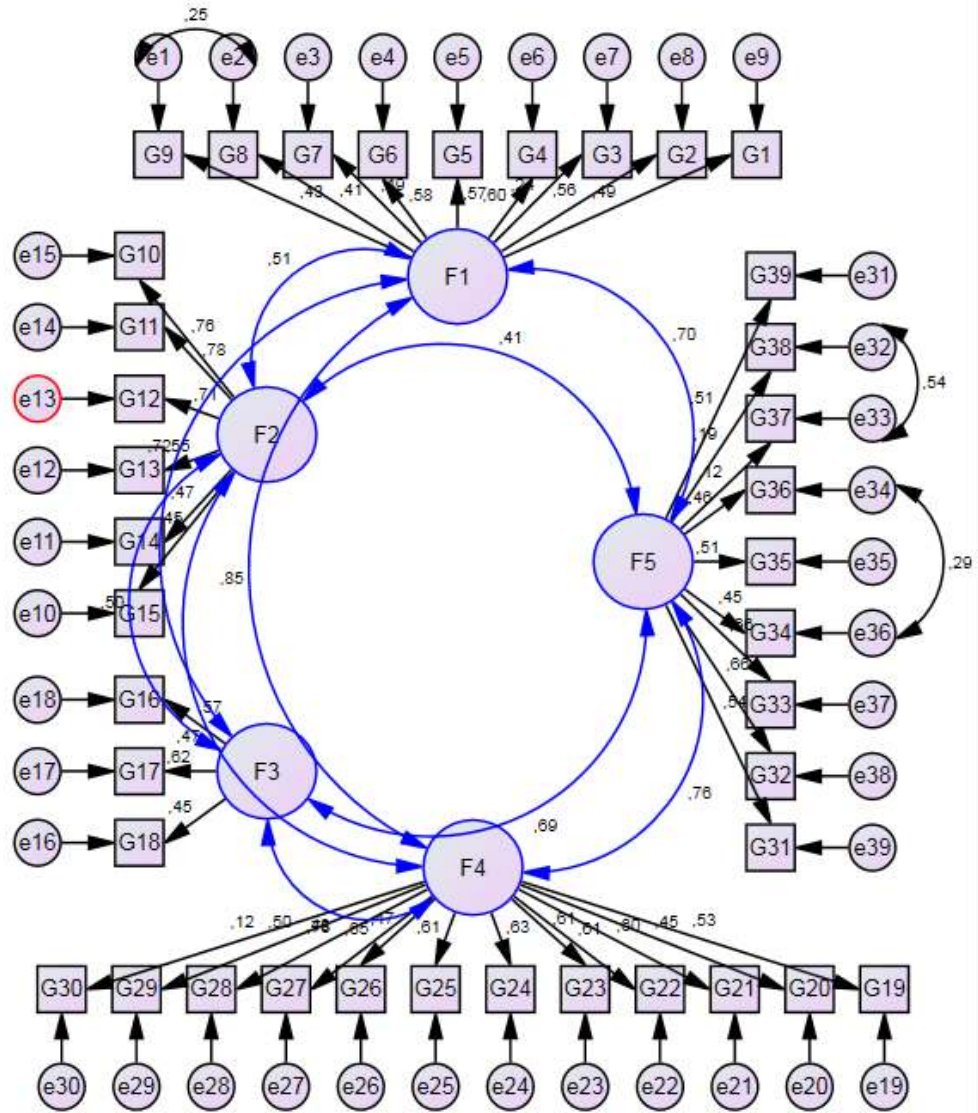
Modele ilişkin uyum iyiliği göstergelerine bakıldığında değerlerin kabul edilebilir aralık içerisinde olduğu görülmektedir ($\chi^2 = 1279,086$, $sd = 689$, $\chi^2/sd1,856$, $RMSEA = .046$ ($LO = .042$, $HI = .05$), $SRMR = .0523$, $GFI = .89$, $IFI = .86$). Modele ilişkin uyum iyiliği indeksi göstergeleri değerlendirildikten sonra modelde bulunan yollar ve modele ilişkin parametre tahminleri ele alınmıştır. Yapısal modele ilişkin elde edilen standartlaştırılmamış ve standartlaştırılmış regresyon katsayılarını ve C.R. (t) değerlerini içeren parametre tahminleri Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5. Girişimcilik Yeterliliği Ölçeğine Ait Standartlaştırılmış Regresyon ve t Değerleri

Boyut	Maddeler	Standartlaştırılmış Faktör Yükleri (λ_i)	R ²	Standart Hata	t değeri	p değeri
Boyut 1	M1	.49	0,24	0,064	13,698	0.000
	M2	.57	0,32	0,066	13,752	0.000
	M3	.24	0,06	0,109	13,436	0.000
	M4	.60	0,36	0,061	12,859	0.000
	M5	.57	0,32	0,061	12,939	0.000
	M6	.58	0,34	0,059	12,62	0.000
	M7	.49	0,24	0,069	14,183	0.000
	M8	.41	0,17	0,090	12,949	0.000
	M9	.43	0,18	0,076	13,454	0.000
Boyut 2	M10	.76	0,58	0,081	13,984	0.000
	M11	.78	0,61	0,065	13,305	0.000
	M12	.71	0,50	0,072	13,604	0.000
	M13	.55	0,30	0,087	13,410	0.000
	M14	.47	0,22	0,079	13,065	0.000
	M15	.45	0,20	0,094	12,800	0.000
Boyut 3	M16	.57	0,32	0,079	11,512	0.000
	M17	.61	0,37	0,072	11,807	0.000
	M18	.45	0,20	0,071	11,858	0.000
Boyut 4	M19	.53	0,28	0,059	13,579	0.000
	M20	.44	0,19	0,068	13,850	0.000
	M21	.60	0,36	0,055	13,229	0.000
	M22	.61	0,37	0,073	13,134	0.000
	M23	.61	0,37	0,054	13,178	0.000
	M24	.63	0,40	0,066	12,995	0.000
	M25	.61	0,37	0,072	13,163	0.000
	M26	.47	0,22	0,078	13,776	0.000
	M27	.65	0,42	0,060	12,931	0.000
	M28	.48	0,23	0,070	13,780	0.000
	M29	.50	0,25	0,079	13,731	0.000
	M30	.13	0,02	0,138	14,339	0.000

Boyut 5	M31	.53	0,28	0,081	12,776	0.000
	M32	.66	0,44	0,073	12,030	0.000
	M33	.66	0,44	0,073	11,991	0.000
	M34	.45	0,20	0,104	13,339	0.000
	M35	.51	0,26	0,091	12,998	0.000
	M36	.46	0,21	0,115	13,209	0.000
	M37	.12	0,01	0,158	14,292	0.000
	M38	.19	0,04	0,155	14,193	0.000
	M39	.51	0,26	0,086	12,951	0.000

Şekil 1. Girişimcilik Yeterliliği Ölçeğine ait DFA Modeli

Tablo 5'e bakıldığında Girişimcilik Yeterliliği ölçeğine ait standartlaştırılmış regresyon ve t değerleri görülmektedir. Beş boyutlu ve 39 maddeli yapıyı meydana getiren maddelerin faktör yük değerlerinin .12 ile .78 arasında değiştiği görülmektedir. Her bir maddenin madde yük değerinin (4 madde dışında) kabul edilebilir aralıkta (.30 ve üzeri) olduğu ve p değerlerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Faktör yük değeri .30'un altındaki 4 maddenin (madde 3,30,37,38)

uzman görüşü alınarak, ölçekten çıkarılmamasının uygun olacağına karar verilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Hem Tablo 4'te hem de Tablo 5'e bakıldığında Girişimcilik Yeterliliği Ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi göstergelerinin yapı geçerliliğini büyük oranda ortaya koyduğu görülmektedir. DFA' ya ait model şekil 1'de verilmiştir.

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri gerekli izinlerDüzceÜniversitesietik kurulundan (EK 1) ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden(EK 2) alındıktan ve ölçme aracı çoğaltıldıktan sonra araştırmacı tarafından Mart-Nisan 2019 aylarında toplanmıştır. Araştırmaya gönüllü olmayan öğrencilere ölçek verilmemiştir. DFA için öncelikle 140 öğrenciden elde edilen veri ile yapı geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Daha sonra ise farklı örneklem grubundan toplamda 380 ölçek öğrencilere dağıtılmıştır. Bunlardan 24 tanesi ya doldurma yönergelerine uymadığından ya da eksik doldurulduğundan (toplam madde sayısının %20'sinden daha çok) veri setinin dışına çıkarılmıştır. Dolayısıyla ölçeklerin geri dönüş oranı %93,68 olarak hesaplanmıştır.

3.5.Verilerin Analizi

Veriler analiz edilmeden önce bilgisayar ortamına taşınmıştır. Öncelikle MS Excel programında veriler işlenmiş ve oradan da SPSS 22 programına aktarılmıştır. DFA için AMOS programı kullanılmıştır. Kayıp verilerin yerine serilerin ortalaması atanmış ve uç değerler kontrol edilmiştir. Daha sonra ise normallik testi ile verilerin normal dağılımı kontrol edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediğinden fark testlerinde Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis kullanılmıştır. Bunun yanında betimsel analizlere, standart sapma ve aritmetik ortalamalara da yer verilmiştir. Verilerin normallik dağılım göstergeleri Tablo 6'da ve Şekil 2'de sunulmuştur.

3.6.Normallik Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bulguları elde edilmeden ve hangi tür (parametrik ya da non-parametrik) testlerin yapılacağına karar vermeden önce araştırmanın bağımlı değişkeninin (ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlikleri) normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Normallik varsayımlarında $n > 50$

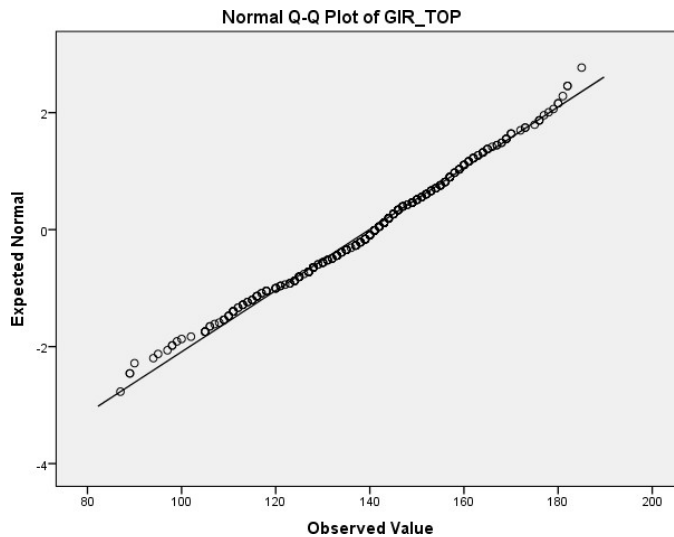
ise Kolmogorov-Smirnov testinin $p > 0,05$ olması halinde dağılımın normal olduğu varsayılır ve parametrik testler uygulanır. Aynı şekilde basıklık ve çarpıklık (skewness ve kurtosis) değerlerinin kendi hata katsayılarına bölümlerinden elde edilen değerin $\pm 1,96$ aralığının içinde olması halinde de parametrik testlerden kullanılır. Buna göre bağımlı değişkene ilişkin normallik dağılım göstergeleri Tablo 6’da sunulmuştur:

Tablo 6. Araştırmanın Bağımlı Değişkenine İlişkin Normallik Testi Sonuçları

Değişkenler	Normallik Testleri							
	Kolmogrov-Smirnov ^a				Shapiro-Wilk			
	İstatistik	sd	p	İstatistik	sd	p	Skewnes-Std.Error	Kurtosis-Std.Error
Girişimcilik yeterlikleri	,060	356	0,003	0,992	356	0,04	-0,249 / 0,129	-0,099 / 0,258
a. Lillie for Significance Correction								

Tablo 6’ya bakıldığında bağımlı değişkenin Kolmogorov-Smirnov testi p değerinin 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının standart hata katsayısına bölümünden elde edilen değerlerin (bağımlı değişken: çarpıklık için $-0,249 / 0,129 = -1,93$; basıklık için $-0,099 / 0,258 = -0,38$) $\pm 1,96$ aralığının dışında olduğu görülmektedir (Field, 2000). Ayrıca bağımlı değişkenin normal dağılım gösterdiğine ilişkin Q-Q histogramı da Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri Normallik Histogramı (Q-Q)

Yukarıda verilen hem Skewness-Kurtosis değerlerinin Standart hata katsayısına bölümlerinden elde edilen sonuçlar, hem KolmogorovSmirnov testi sonuçları hem de Q-Q histogramı verilerin normal dağılmadığını göstermektedir. Bu durumda verilerin analizinde non-parametrik testler tercih edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

4.1.Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlik Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri toplam ve alt boyutlar bazında Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7. Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri Düzeyleri

Boyutlar	N	$\bar{X}$	SS
Boyut 1: Girişimcilik Tutumları (9 madde)	356	3,52	0,62
Boyut 2: Girişimcilik Eğitimi (6 madde)	356	3,64	0,84
Boyut 3: Girişimcilik Bilgisi (3 madde)	356	3,98	0,76
Boyut 4: Girişimcilik Becerileri (12 madde)	356	3,67	0,62
Boyut 5: Girişimcilik Niyetleri (9 madde)	356	3,67	0,71
GENEL TOPLAM	356	3,66	0,52

Tablo 7’de ortaokul öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlik düzeyi ve alt boyutların düzeylerine ilişkin dağılımın aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerini görülmektedir. Aritmetik ortalama değerlerine göre, en yüksek ortalamaya sahip alt boyutun Girişimcilik Bilgisi ($\bar{X}=3,98$) olduğu; bunu Girişimcilik Becerileri ($\bar{X}=3,67$), Girişimcilik Niyetleri ($\bar{X}=3,67$), Girişimcilik Eğitimi ($\bar{X}=3,64$), ve Girişimcilik Tutumlarının ($\bar{X}= 3,52$) izlediği görülmektedir. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlik düzeyi ortalamasının ise ($\bar{X}=3,66$) olduğu görülmektedir. Aralık değerine göre (4.20-5.00: Tamamen Katılıyorum; 3.40-4.19 Katılıyorum; 2.60-3.39: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum; 1.80-2.59: Katılmıyorum; 1.00-1.79: Hiç Katılmıyorum) öğrencilerin girişimcilik yeterlik düzeylerini ve alt boyutlardaki düzeylerini katılıyorum seviyesinde gördükleri tespit edilmektedir.

4.2.Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Girişimcilik Yeterlikleri

Tablo 8’de ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri ve cinsiyetleri arasındaki istatistiksel farklılığa yer verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri Düzeylerinin Cinsiyetleri Yönünden Farklılaşmasını Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	Kadın	171	174,37	29817,50	15111,50	0,467
	Erkek	185	182,32	33728,50		
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	Kadın	171	166,87	28535,50	13829,50	0,040*
	Erkek	185	189,25	35010,50		
	Toplam	356				
Girişimcilik Eğitimi	Kadın	171	190,46	32569,50	13771,50	0,035*
	Erkek	185	167,44	30976,50		
	Toplam	356				
Girişimcilik Bilgisi	Kadın	171	173,91	29738,00	15032,00	0,414
	Erkek	185	182,75	33808,00		
	Toplam	356				
Girişimcilik Becerisi	Kadın	171	180,37	30843,00	15498,00	0,742
	Erkek	185	176,77	32703,00		
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	Kadın	171	178,68	30553,50	15787,50	0,975
	Erkek	185	178,34	32992,50		
	Toplam	356				

Tablo 8’e göre ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri cinsiyetleri yönünden istatistiksel anlamlı bir fark göstermemektedir (Erkek Sıra ort.: 182,32, kadın Sıra ort.: 174,37; $U=15111,50$; $p>0,05$).

Girişimcilik yeterliliğin alt boyutlarına bakıldığında girişimcilik tutumu ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($U=13829,50$; $p<0,05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında ise anlamlı farkın erkek öğrenciler (Sıra ort: 189,25) lehine olduğu ve kadın öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort: 166,87) düşük olduğu görülmektedir. Farklı anlatımla erkek öğrencilerin girişimcilik tutumları anlamlı şekilde kadın öğrencilerden yüksektir.

İkinci alt boyut olan girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı fark vardır ($U=13771,50$; $p<0,05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında ise kadın öğrencilerin (Sıra ort:190,46) erkek öğrencilerden (167,44) yüksek puana sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Üçüncü alt boyut olan girişimcilik bilgisi ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık yoktur ($U=15032,00$; $p<0,05$). Sıra ortalamalarına göre erkek öğrencilerin (Sıra ort: 182,75) puanı kadın öğrencilerden (Sıra ort: 173,91) yüksektir.

Dördüncü alt boyut olan girişimcilik becerisi ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık yoktur ($U=15498,00$; $p>0,05$). Sıra ortalamalarına göre erkek öğrencilerin (Sıra ort: 176,77) puanı, kadın öğrencilerden (Sıra ort: 180,37) düşüktür.

Beşinci olan girişimcilik niyetine bakıldığında ise öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık görülmemiştir ($U=15787,50$; $p>0,05$). Sıra ortalamaları erkek öğrenciler (Sıra ort: 178,34) ve kız öğrenciler (Sıra ort:178,668) için neredeyse eşittir.

4.3.Tanıdıkları Kişiler Arasında Kendi İşyerlerine Sahip Olanların Bulunması Değişkenine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri

Tablo 9’da ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlikleri düzeylerinin tanıdıkları arasında kendi işini kuranın olup olmaması yönünden farklılaşmasını gösteren Mann-Whitney-U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri Düzeylerinin Tanıdıkları Arasında Kendi İşini Kuranın Olup Olmaması Yönünden Farklılaşmasını Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	İş Kuran	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	Var	264	182,40	48154,50	11113,50	0,225
	Yok	92	167,30	15391,50		
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	Var	264	181,94	48033,00	11235,00	0,284
	Yok	92	168,62	15513,00		
	Toplam	356				
Girişimcilik Eğitimi	Var	264	181,27	47856,00	11412,00	0,388
	Yok	92	170,54	15690,00		
	Toplam	356				
Girişimcilik Bilgisi	Var	264	181,26	47852,00	11416,00	0,387
	Yok	92	170,59	15694,00		
	Toplam	356				
Girişimcilik Becerisi	Var	264	177,78	46933,50	11953,00	0,822
	Yok	92	180,57	16612,50		
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	Var	264	187,37	49464,50	9803,50	0,006*
	Yok	92	153,06	14081,50		
	Toplam	356				

Tablo 9’agöre ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri yakınları arasında kendi işini kuran birilerinin olup olması yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($U=11113,50$; $p> 0,05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında yakınları arasında kendi işini kuranların olduğu ortaokul öğrencilerinin (Sıra ort.: 182,40) yakınları arasında kendi işini kurmayan ortaokul öğrencilerinden (Sıra ort.: 167,30) daha yüksek ortalamalarının olduğu görülmektedir.

Girişimcilik yeterliliğin birinci alt boyutu olan girişimcilik tutumu ile öğrencilerin yakınları arasında kendi işini kuranların olması açısından anlamlı farklılık yoktur ($U=11235,00$; $p>0,05$). Yakınları arasında kendi işini kuranlar olan öğrencilerin sıra ortalaması (sıra ort.:181,94) diğer öğrencilere göre (Sıra ort: 168,62) yüksektir.

Girişimcilik yeterliliğin ikinci alt boyutu olan girişimcilik eğitimi ile de öğrencilerin yakınları arasında kendi işini kuranların olması arasında anlamlı fark yoktur ($U=11412,00$; $p>0,05$). Sıra ortalamalarında yakınları arasında kendi işini kuranlar olan öğrencilerin (Sıra ort.:181,27) puanı diğerlerinden (Sıra ort.:170,54) yüksektir.

Üçüncü alt boyut olan girişimcilik bilgisi ile öğrencilerin yakınları arasında kendi işini kuranların olması arasına anlamlı farklılık yoktur ($U=11416,00$; $p>0,05$). Yakınları arasında kendi işini kuranlar olan öğrencilerin sıra ortalaması (sıra ort.:181,26) diğer öğrencilere göre (Sıra ort: 170,59) yüksektir.

Dördüncü alt boyut olan girişimcilik becerisi ile öğrencilerin yakınları arasında kendi işini kuranların olması arasına anlamlı farklılık yoktur ($U=11953,50$; $p>0,05$). Yakınları arasında kendi işini kuranlar olan öğrencilerin sıra ortalaması (sıra ort.:177,78) diğer öğrencilere göre (Sıra ort: 180,57) düşüktür.

Beşinci alt boyut olan girişimcilik niyeti ile öğrencilerin yakınları arasında kendi işini kuranların olması arasında anlamlı fark vardır ($U=9803,50$; $p<0,05$). Kendi işini kuran yakınları olan öğrencilerin sıra ortalaması (sıra ort.:187,37) diğer öğrencilere göre (Sıra ort: 153,06) yüksektir. Anlamlı farklılık, yakınları arasında kendi işini kuranlar olan öğrencilerin lehinedir.

4.4.Okul Dışında Bir Aktivite veya Projeye Katılma Durumuna Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterliği

Tablo 10’da öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri düzeylerinin çeşitli etkinliklerde sorumluluk üstlenmeleri yönünden farklılaşmasını gösteren Mann-Whitney U Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri Düzeylerinin Çeşitli Projelerde Sorumluluk Üstlenmeleri Yönünden Farklılaşmasını Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Sorumluluk	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	Almadı	145	147,65	21409,00	10824,00	0,00*
	Aldı	211	199,70	42137,00		
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	Almadı	145	146,42	21231,50	10646,50	0,000*
	Aldı	211	200,54	42314,50		
	Toplam	356				
Girişimcilik Eğitimi	Almadı	145	165,22	23956,50	13371,50	0,043*
	Aldı	211	187,63	39589,50		
	Toplam	356				
Girişimcilik Bilgisi	Almadı	145	152,13	22059,00	11474,00	0,000*
	Aldı	211	196,62	41487,00		
	Toplam	356				
Girişimcilik Becerisi	Almadı	145	151,89	22023,50	11438,50	0,000*
	Aldı	211	196,79	41522,50		
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	Almadı	145	160,43	23263,00	12678,00	0,006*
	Aldı	211	190,91	40283,00		
	Toplam	356				

Tablo 10’a göre öğrencilerin girişimcilik yeterlik düzeyleri okul içinde veya dışında çeşitli aktivite veya projeye katılmaları yönünden istatistiksel anlamlı bir fark göstermektedir ($U=10824,00$; $p< 0,05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında anlamlı farkın çeşitli etkinliklerde sorumluluk alan öğrencilerin (Sıra ort.: 199,70) sorumluluk almayan öğrencilerden (Sıra ort.: 147,65) daha yüksek ortalamalarının olduğu görülmektedir. Farklı bir anlatımla öğrencilerin çeşitli okul dışında bir aktivite veya projeye katılmak onların girişimcilik becerileri üzerinde olumlu etki oluşturmaktadır.

Girişimcilik yeterliliğin birinci alt boyutu olan girişimcilik tutumu ile öğrencilerin çeşitli faaliyetlerde sorumluluk almaları arasında anlamlı farklılık vardır ($U=10646,50$, $p<0,05$). Sıra ortalamalarına göre sorumluluk alan (Sıra ort: 200,54)

öğrencilerin puanı sorumluluk almayanların puanlarından (Sıra ort: 146,42) daha yüksek ve anlamlıdır.

İkinci alt boyut olan girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin çeşitli faaliyetlerde sorumluluk almaları arasında anlamlı farklılık vardır ($U=13371,50$, $p<0,05$). Sıra ortalamalarına göre sorumluluk alan (Sıra ort: 187,63) öğrencilerin ortalamaları sorumluluk almayan (Sıra ort: 165,22) daha yüksek ve anlamlıdır.

Üçüncü alt boyut olan girişimcilik bilgisi ile öğrencilerin çeşitli faaliyetlerde sorumluluk almaları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($U=11474,00$, $p<0,05$). Sıra ortalamalarına göre sorumluluk alan (Sıra ort: 196,62) öğrencilerin puanı sorumluluk almayan (Sıra ort: 152,13) daha yüksek ve anlamlıdır.

Dördüncü alt boyut olan girişimcilik becerisi ile öğrencilerin çeşitli faaliyetlerde sorumluluk almaları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($U=11438,00$, $p<0,05$). Sıra ortalamalarına göre sorumluluk alan (Sıra ort: 196,79) öğrencilerin puanı sorumluluk almayan (Sıra ort: 151,89) daha yüksek ve anlamlıdır.

Son alt boyut olan girişimcilik niyeti ile öğrencilerin çeşitli faaliyetlerde sorumluluk almaları arasında anlamlı farklılık yer almaktadır ($U=12678,50$ $p<0,05$). Sıra ortalamalarına göre sorumluluk alan (Sıra ort: 190,91) öğrencilerin puanı sorumluluk almayan (Sıra ort: 160,43) daha yüksek ve anlamlıdır.

4.5.Sınıf Düzeylerine Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri

Tablo 11’de ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlikleri ile sınıf düzeyleri arasındaki farkı gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

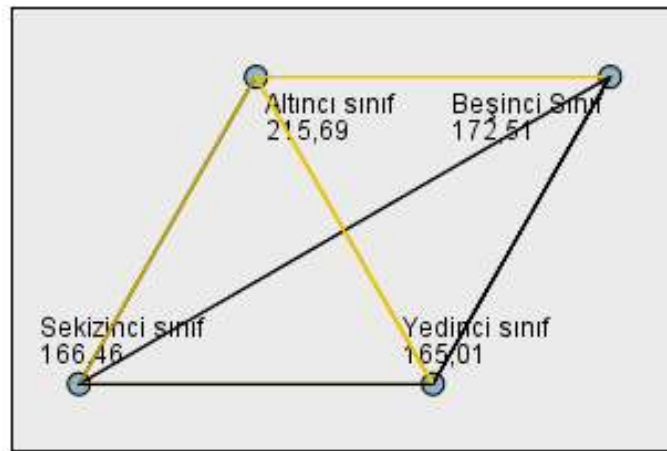
Tablo 11. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Sınıf düzeyi	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	5. sınıf	87	172,51	3	13,762	0,003*
	6. sınıf	80	215,69			
	7. sınıf	123	165,01			
	8. sınıf	66	166,46			
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	5. sınıf	87	167,93	3	10,653	0,014*
	6. sınıf	80	211,29			
	7. sınıf	123	167,54			
	8. sınıf	66	173,11			
	Toplam	356				

Girişimcilik Eğitimi	5. sınıf	87	183,17	3	9,162	0,027*
	6. sınıf	80	205,08			
	7. sınıf	123	168,56			
	8. sınıf	66	158,64			
	Toplam	356				
Girişimcilik Bilgisi	5. sınıf	87	162,91	3	4,214	0,237
	6. sınıf	80	194,54			
	7. sınıf	123	176,35			
	8. sınıf	66	183,61			
	Toplam	356				
Girişimcilik Becerisi	5. sınıf	87	168,57	3	12,466	0,006*
	6. sınıf	80	213,19			
	7. sınıf	123	163,74			
	8. sınıf	66	177,05			
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	5. sınıf	87	167,80	3	3,807	0,283
	6. sınıf	80	197,23			
	7. sınıf	123	176,68			
	8. sınıf	66	173,29			
	Toplam	356				

Tablo 11’deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterlik düzeyleri ile ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =13,762, $p<0,05$]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek içinse öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 3’te ve Tablo 12’de gruplar arası farklılık görülebilir:

Şekil 3. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

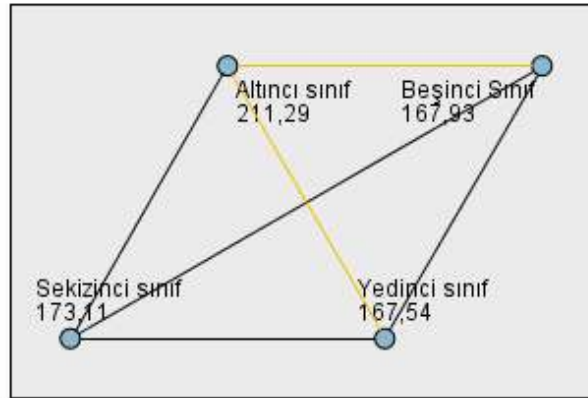
Tablo 12. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Sınıf Düzeyleri İkili Karşılaştırmaları

Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standard Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
7. sınıf-8. sınıf	-1,450	15,700	-0,092	0,926	1,000
7. Sınıf-5. Sınıf	7,494	14,414	0,520	0,603	1,000
7. sınıf-6. sınıf	-50,675	14,779	3,429	0,001	0,004*
8. sınıf-5. Sınıf	6,044	16,796	0,360	0,719	1,000
8. sınıf-6. Sınıf	-49,225	17,110	2,877	0,004	0,024*
5. sınıf-6. sınıf	-43,182	15,938	-2,709	0,007	0,040*

Şekil 2’de Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (AdjustedSigma) göre Öğrencilerin girişimcilik yeterliklerinde yedinci sınıflar ile altıncı Sınıflar arasında anlamlı fark vardır ve anlamlı fark, altıncı sınıflar lehinedir. Benzer şekilde sekizinci sınıflar ile altıncı sınıflar arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık altıncı sınıflar lehinedir. Beşinci sınıflar ile altıncı sınıflar arasında da anlamlı farklılık bulunmakta ve farklılık altıncı sınıflar lehinedir.

Tablo 11’deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterlik düzeyinin ilk alt boyutu olan girişimcilik tutumu ile öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =10,653, p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek içinse öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 4’te ve tablo 13’te gruplar arası farklılık görülebilir:

Şekil 4. Girişimcilik Tutumu Alt Boyutu İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

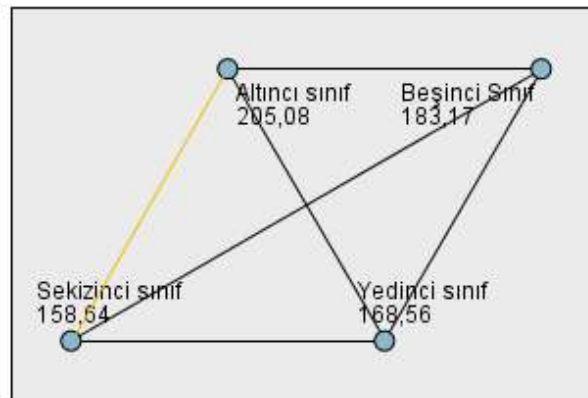
Tablo 13. Girişimcilik Tutumu Alt Boyutu İle Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İkili Karşılaştırmaları

Grup1-Grup2	Test Statistic	StandardError	Std. Test Statistic	p	Düzeltilmiş p
7. sınıf-5. sınıf	0,385	14,392	0,027	0,979	1,000
7. Sınıf-8. Sınıf	-5,573	15,676	-0,356	0,722	1,000
7. sınıf-6. sınıf	-43,753	14,757	2,965	0,003	0,018*
5. sınıf-8. Sınıf	-5,188	16,771	-0,309	0,757	1,000
5. sınıf-6. Sınıf	-43,368	15,914	-2,725	0,006	0,039*
8. sınıf-6. sınıf	38,180	17,084	2,235	0,025	0,153

Şekil 4'te Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (AdjustedSigma) göre Öğrencilerin girişimcilik tutumunda yedinci sınıflar ile altıncı Sınıflar arasında anlamlı fark vardır ve anlamlı fark, altıncı sınıflar lehinedir. Benzer şekilde beşinci sınıflar ile altıncı sınıflar arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık altıncı sınıflar lehinedir.

Tablo 11'deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterlik düzeyinin ikinci alt boyutu olan girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =9,162, p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek içinse öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 5'te ve Tablo 14'te gruplar arası farklılık görülebilir:

Şekil 5. Girişimcilik Eğitimi Alt Boyutu İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

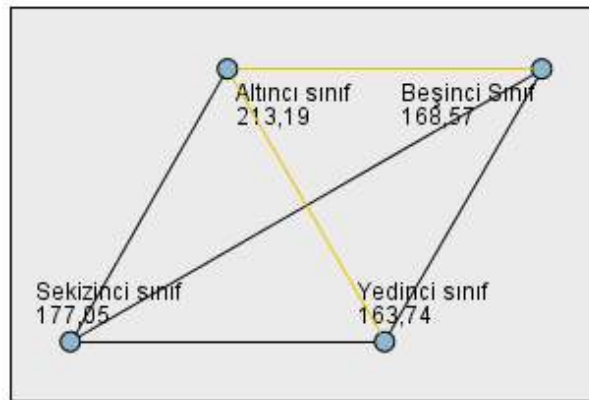
Tablo 14. Girişimcilik Eğitimi Alt Boyutu İle Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İkili Karşılaştırmaları

Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standart Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
8. sınıf-7. sınıf	9,917	15,668	0,633	0,527	1,000
8. Sınıf-5. Sınıf	24,528	16,761	1,463	0,143	0,860
8. sınıf-6. sınıf	46,437	17,075	2,720	0,007	0,039*
7. sınıf-5. Sınıf	14,611	14,384	1,016	0,310	1,000
7. sınıf-6. Sınıf	35,520	14,748	2,476	0,013	0,080
5. sınıf-6. sınıf	-21,909	15,906	-1,377	0,168	1,000

Şekil 5'te Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre öğrencilerin girişimcilik eğitiminde sekizinci sınıflar ile altıncı sınıflar arasında anlamlı fark vardır ve anlamlı fark, altıncı sınıflar lehinedir. Analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterlik düzeyinin üçüncü alt boyutu olan girişimcilik bilgisi ile öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =4,214, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın altıncı sınıflarda (Sıra ort: 194,54) en düşük ortalamanın ise beşinci sınıflarda (Sıra ort: 162,91) olduğu görülmektedir.

Tablo 11'deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterlik düzeyinin dördüncü alt boyutu olan girişimcilik becerisi ile öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =12,466, p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 6'da ve tablo 15'te gruplar arası farklılık görülebilir:

Şekil 6. Girişimcilik Becerisi Alt Boyutu İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

Tablo 15. Girişimcilik Becerisi Alt Boyutu İle Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İkili Karşılaştırmaları

Grup1-Grup2	Test Statistic	StandardError	Std. Test Statistic	p	Düzeltilmiş p
7. sınıf-5. sınıf	4,835	14,402	0,336	0,737	1,000
7. Sınıf-8. Sınıf	-13,306	15,687	-0,848	0,396	1,000
7. sınıf-6. sınıf	49,448	14,767	3,349	0,001	0,005*
5. sınıf-8. Sınıf	-8,471	16,782	-0,505	0,614	1,000
5. sınıf-6. Sınıf	-44,613	15,925	-2,801	0,005	0,031
8. sınıf-6. sınıf	36,142	17,096	2,114	0,035	0,207

Şekil 6’da Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre Öğrencilerin girişimcilik becerisinde yedinci sınıflar ile altıncı sınıflar arasında anlamlı fark vardır ve anlamlı fark, altıncı sınıflar lehinedir.

Tablo 11’deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterlik düzeyinin beşinci alt boyutu olan girişimcilik niyeti ile öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =3,807, $p>0,05$]. Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın altıncı sınıflarda (Sıra ort: 197,23) en düşük ortalamanın ise beşinci sınıflarda (Sıra ort: 167,80) olduğu görülmektedir.

4.6. Anne Babanın Eğitim Durumuna Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri

Tablo 16’da öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri ile anne eğitim düzeyleri arasındaki farkı gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Anne Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Mezuniyet	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	İlkokul	81	163,06	4	4,199	0,380
	Ortaokul	78	184,51			
	Lise	101	175,67			
	Lisans	82	185,47			
	Lisansüstü	14	213,89			
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	İlkokul	81	158,70	4	4,411	0,353
	Ortaokul	78	187,37			
	Lise	101	181,16			
	Lisans	82	182,65			
	Lisansüstü	14	200,14			
	Toplam	356				

Girişimcilik Eğitimi	İlkokul	81	165,43	4	5,439	0,245
	Ortaokul	78	186,46			
	Lise	101	172,25			
	Lisans	82	183,29			
	Lisansüstü	14	226,86			
	Toplam	356				
Girişimcilik Bilgisi	İlkokul	81	160,01	4	5,822	0,213
	Ortaokul	78	178,01			
	Lise	101	176,39			
	Lisans	82	197,60			
	Lisansüstü	14	191,57			
	Toplam	356				
Girişimcilik Becerisi	İlkokul	81	157,49	4	7,353	0,118
	Ortaokul	78	179,99			
	Lise	101	174,77			
	Lisans	82	199,62			
	Lisansüstü	14	195,00			
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	İlkokul	81	179,63	4	2,543	0,637
	Ortaokul	78	186,08			
	Lise	101	176,03			
	Lisans	82	168,07			
	Lisansüstü	14	208,68			
	Toplam	356				

Tablo 16'dayer alan analiz sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri ile öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =4,199, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 213,89) en yüksek düzeyde olduğu, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 163,06) olduğu görülmektedir.

Tablo 16'da yer alan analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğın ilk alt boyutu olan girişimcilik tutumu ile öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =4,411, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 200,14) en yüksek düzeyde olduğu, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 158,70) olduğu görülmektedir.

Tablo 16'da yer alan analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğın ikinci alt boyutu olan girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =5,439, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalamasının

(Sıra ort. 226,86) en yüksek düzeyde olduğu, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 165,43) olduğu görülmektedir.

Girişimcilik yeterliliğin üçüncü alt boyutu olan girişimcilik bilgisi ile öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =5,822, p>0,05]. Annesi lisans mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 197,60) en yüksek düzeyde olduğu, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 160,01) olduğu görülmektedir. Girişimcilik yeterliliğin dördüncü alt boyutu olan girişimcilik becerisi ile öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =7,353, p>0,05].

Annesi lisans mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 199,62) en yüksek düzeyde olduğu, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 157,49) olduğu görülmektedir. Girişimcilik yeterliliğin beşinci alt boyutu olan girişimcilik niyeti ile öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =2,543, p>0,05]. Annesi lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 208,68) en yüksek düzeyde olduğu, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 179,63) olduğu görülmektedir.

Tablo 17’de öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri ile baba eğitim düzeyleri arasındaki farkı gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Baba Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Mezuniyet	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	İlkokul	56	146,51	4	8,544	0,074
	Ortaokul	57	169,30			
	Lise	99	187,53			
	Lisans	120	185,44			
	Lisansüstü	24	203,04			
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	İlkokul	81	144,93	4	9,756	0,055
	Ortaokul	78	171,73			
	Lise	101	184,52			
	Lisans	82	185,64			
	Lisansüstü	14	212,38			
	Toplam	356				

Girişimcilik Eğitimi	İlkokul	81	146,89	4	7,653	0,105
	Ortaokul	78	189,32			
	Lise	101	188,80			
	Lisans	82	176,21			
	Lisansüstü	14	195,50			
	Toplam	356				
Girişimcilik Bilgisi	İlkokul	81	162,72	4	6,681	0,154
	Ortaokul	78	159,29			
	Lise	101	181,38			
	Lisans	82	185,89			
	Lisansüstü	14	212,08			
	Toplam	356				
Girişimcilik Becerisi	İlkokul	81	150,04	4	8,036	0,090
	Ortaokul	78	164,88			
	Lise	101	182,33			
	Lisans	82	192,58			
	Lisansüstü	14	191,04			
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	İlkokul	81	161,06	4	3,845	0,427
	Ortaokul	78	170,58			
	Lise	101	190,88			
	Lisans	82	177,39			
	Lisansüstü	14	192,50			
	Toplam	356				

Tablo 18. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Baba Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Tablo 17'deki analiz sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri ile öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =8,544, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında babası lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 203,04) en yüksek düzeyde olduğu, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 146,51) olduğu görülmektedir.

Tablo 17'deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğin ilk alt boyutu olan girişimcilik tutumu ile öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =9,756, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında babası lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 212,38) en yüksek düzeyde olduğu, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 144,93) olduğu görülmektedir.

Tablo 17'deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğin ikinci alt boyutu olan girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =7,653, $p>0,05$]. Sıra ortalamalarına bakıldığında babası lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 195,50) en yüksek düzeyde olduğu, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 146,89) olduğu görülmektedir.

Girişimcilik yeterliliğin üçüncü alt boyutu olan girişimcilik bilgisi ile öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =6,681, $p>0,05$]. Babası lisans mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 212,08) en yüksek düzeyde olduğu, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 162,72) olduğu görülmektedir.

Girişimcilik yeterliliğin dördüncü alt boyutu olan girişimcilik becerisi ile öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =8,036, $p>0,05$]. Babası lisans mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 192,58) en yüksek düzeyde olduğu, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 150,04) olduğu görülmektedir. Girişimcilik yeterliliğinin beşinci alt boyutu olan girişimcilik niyeti ile öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=4, n=356) =3,845, $p>0,05$]. Babası lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort.192,50) en yüksek düzeyde olduğu, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 161,06) olduğu görülmektedir.

4.7.Ailelerin Aylık Gelir Düzeylerine Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri

Tablo 18'de öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri ile ailelerinin aylık gelir düzeyleri arasındaki farkı gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

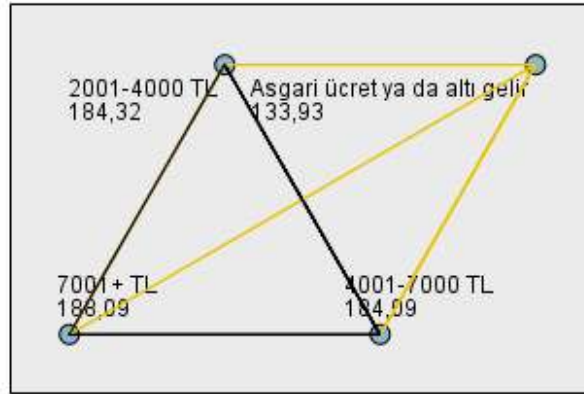
Tablo 19. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Mezuniyet	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	Asgari ücret ya da altı	49	133,93	3	10,763	0,013*
	Asgari ücret-4000 TL	105	184,32			
	4001-7000 TL	91	184,09			
	7001TL +	111	188,09			
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	Asgari ücret ya da altı	49	152,07	3	4,051	0,256
	Asgari ücret-4000 TL	105	186,63			
	4001-7000 TL	91	178,73			
	7001TL +	111	182,29			
	Toplam	356				
Girişimcilik Eğitimi	Asgari ücret ya da altı	49	160,30	3	1,902	0,593
	Asgari ücret-4000 TL	105	178,64			
	4001-7000 TL	91	183,05			
	7001TL +	111	182,67			
	Toplam	356				
Girişimcilik Bilgisi	Asgari ücret ya da altı	49	140,78	3	8,689	0,034*
	Asgari ücret-4000 TL	105	177,40			
	4001-7000 TL	91	191,07			
	7001TL +	111	185,88			
	Toplam	356				
Girişimcilik Becerisi	Asgari ücret ya da altı	49	142,52	3	6,972	0,073
	Asgari ücret-4000 TL	105	183,41			
	4001-7000 TL	91	184,24			
	7001TL +	111	185,03			
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	Asgari ücret ya da altı	49	140,39	3	11,482	0,009*
	Asgari ücret-4000 TL	105	172,03			
	4001-7000 TL	91	182,03			
	7001TL +	111	198,55			
	Toplam	356				

Tablo 20. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyleri Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Tablo 18'deyen alan analiz sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri ile ailelerinin aylık ortalama gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =10,763, p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 7'de ve tablo 19'da gruplar arası farklılık görülebilir:

Şekil 7. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri ile Ailelerin Ortalama Aylık Gelirleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

Tablo 21. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Ailelerinin Aylık Geliri İkili Karşılaştırmaları

Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standart Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Asgari ücret-4001/7000 TL	-50,159	18,232	-2,751	0,006	0,036 *
Asgari ücret-2001/4000 TL	-50,395	17,801	-2,831	0,005	0,028 *
Asgari ücret-7001+ TL	-54,157	17,647	-3,069	0,002	0,013 *
4001/7000 TL-2001/4000 TL	0,236	14,736	0,016	0,987	1,000
4001/7000 TL-7001+ TL	-3,998	14,550	-0,275	0,784	1,000
2001/4000 TL-7001+ TL	-3,762	14,007	-0,269	0,788	1,000

Şekil 7’de Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre öğrencilerin girişimcilik yeterliklerinde ailesinin aylık ortalama geliri asgari ücret veya daha düşük olan öğrenciler ile aylık ortalama geliri 4001-7000 TL olanlar arasında anlamlı farklılık vardır. Anlamlı fark aylık ortalama aile geliri 4001-7000 TL olan öğrenciler lehinedir. Benzer şekilde aile geliri asgari ücret veya daha düşük olan öğrenciler ile aylık ortalama aile geliri 2001-4000 TL arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık ortalama aile geliri 2001-4000 TL olanlar lehinedir. Aile ortalama aylık geliri asgari ücret veya daha düşük olan öğrenciler ile aylık ortalama aile geliri 7001+ olan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık aylık ortalama aile geliri 7001+ olan öğrenciler lehinedir.

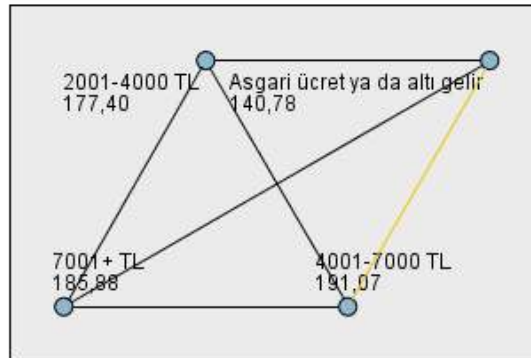
Tablo 19’deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğinin ilk alt boyutu olan girişimcilik tutumu ile ortaokul öğrencilerinin ile ailelerinin aylık ortalama gelir

düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =4,051, p>0,05]. Sıra ortalamalarına göre en yüksek ortalama aylık aile geliri 7001+ TL olan öğrencilerde (Sıra ort: 182,29) iken en düşük ortalama aylık aile geliri asgari ücret ya da altında olan öğrencilerdedir (Sıra ort: 152,07).

Tablo 18'deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğinin ikinci alt boyutu olan girişimcilik eğitimi ile ortaokul öğrencilerinin ailelerinin aylık ortalama gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =1,902, p>0,05]. Sıra ortalamalarına göre en yüksek ortalama aylık aile geliri 4001-7000 TL olan öğrencilerde (Sıra ort: 183,05) iken en düşük ortalama aylık aile geliri asgari ücret ya da altında olan öğrencilerdedir (Sıra ort: 140,78).

Girişimcilik yeterliliğinin üçüncü alt boyutu olan girişimcilik bilgisi ile ortaokul öğrencilerinin ailelerinin aylık ortalama gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =8,689, p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 8'de ve Tablo 20'de gruplar arası farklılık görülebilir:

Şekil 8. Girişimcilik Bilgisi İle Ailelerin Ortalama Aylık Gelirleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

Tablo 22. Girişimcilik Bilgisi İle Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirleri

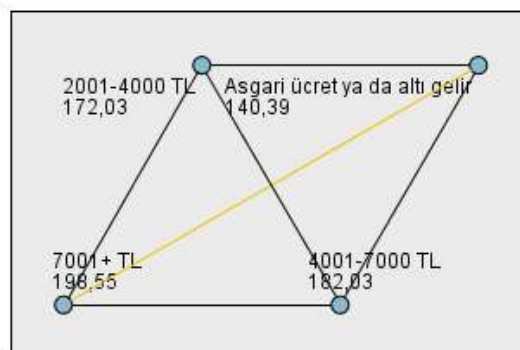
Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standart Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Asgari ücret-2001/4000 TL	-36,629	17,636	-2,077	0,038	0,227
Asgari ücret-7001+ TL	-45,107	17,483	-2,580	0,010	0,059
Asgari ücret-4001/7000 TL	-50,296	18,062	-2,785	0,005	0,032*
2001/4000 TL-7001+ TL	-8,478	13,877	-0,611	0,541	1,000
2001/4000 TL-4001/7000+ TL	-13,667	14,600	-0,936	0,349	1,000
7001+ TL-4001/7000+ TL	5,189	14,415	-0,360	0,719	1,000

İkili Karşılaştırmaları

Şekil 8’de Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre öğrencilerin girişimcilik bilgisinde ailesinin aylık ortalama geliri asgari ücret veya daha düşük olan öğrenciler ile aylık ortalama geliri 4001-7000 TL olanlar arasında anlamlı farklılık vardır ve aylık ortalama geliri 4001-7000 TL olanlar lehinedir.

Tablo 18’deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğinin dördüncü alt boyutu olan girişimcilik becerisi açısından ortaokul öğrencilerinin ailelerinin aylık ortalama gelir düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =6,972, p>0,05]. Sıra ortalamalarına göre en yüksek ortalama aylık aile geliri 7001+ TL olan öğrencilerde (Sıra ort: 185,03) iken en düşük ortalama aylık aile geliri asgari ücret ya da altında olan öğrencilerdedir (Sıra ort: 142,52).

Girişimcilik yeterliliğinin beşinci alt boyutu olan girişimcilik niyeti ile ortaokul öğrencilerinin ailelerinin aylık ortalama gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =11,482, p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek içinse öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 9’da ve tablo 21’de gruplar arası farklılık görülebilir.

Şekil 9. Girişimcilik Niyeti İle Ailelerin Ortalama Aylık Gelirleri Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

Tablo 23. Girişimcilik Niyeti İle Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirleri İkili Karşılaştırmaları

Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standart Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Asgari ücret-2001/4000 TL	-31,646	17,784	-1,779	0,075	0,451
Asgari ücret-4001/7000+ TL	-41,640	18,214	-2,286	0,022	0,133
Asgari ücret-7001+ TL	-58,162	17,630	-3,229	0,001	0,006*
2001/4000 TL-4001/7000+ TL	-9,994	14,722	-0,679	0,497	1,000
2001/4000 TL-7001++ TL	-26,516	13,993	-1,895	0,058	0,349
4001-7000 TL-7001+ TL	-16,522	14,536	-1,137	0,256	1,000

Şekil 9’da Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre öğrencilerin girişimcilik bilgisinde ailesinin aylık ortalama geliri asgari ücret veya daha düşük olan öğrenciler ile aylık ortalama geliri 7001+ TL olanlar arasında anlamlı farklılık vardır. Düşük gelirli ailelerin çocuklarına göre yüksek gelirli ailelerin çocuklarının girişimcilik niyetleri yüksektir.

4.8. Anne Babanın Çalıştığı Sektöre Göre Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterliği

Tablo 22’de Öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri ile annelerin çalıştıkları sektör arasındaki farkı gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 24. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri ile Annelerin Çalıştıkları Sektör Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Çalıştığı Sektör	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	Çalışmıyor	237	177,56	3	3,894	0,273
	Kamu çalışanı	47	191,20			
	Özel sektör çalışanı	46	157,58			
	Kendi kurduğu iş yerinde	26	201,12			
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	Çalışmıyor	237	172,00	3	3,461	0,326
	Kamu çalışanı	47	195,61			
	Özel sektör çalışanı	46	182,30			
	Kendi kurduğu iş yerinde	26	200,08			
	Toplam	356				
Girişimcilik Eğitimi	Çalışmıyor	237	178,03	3	4,376	0,224
	Kamu çalışanı	47	201,77			
	Özel sektör çalışanı	46	157,32			
	Kendi kurduğu iş yerinde	26	178,21			
	Toplam	356				

Girişimcilik Bilgisi	Çalışmıyor	237	180,00	3	2,751	0,432
	Kamu çalışanı	47	189,20			
	Özel sektör çalışanı	46	156,70			
	Kendi kurduğu iş yerinde	26	184,04			
	Toplam	356				
Girişimcilik Becerisi	Çalışmıyor	237	172,33	3	6,652	0,084
	Kamu çalışanı	47	204,02			
	Özel sektör çalışanı	46	166,89			
	Kendi kurduğu iş yerinde	26	209,17			
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	Çalışmıyor	237	186,64	3	5,396	0,145
	Kamu çalışanı	47	155,15			
	Özel sektör çalışanı	46	160,03			
	Kendi kurduğu iş yerinde	26	179,23			
	Toplam	356				

Tablo 22’de yer alan analiz sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri ile annelerin çalıştıkları sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =3,894, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 201,12) en yüksek düzeyde olduğu, annesi çalışmayan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 177,56) olduğu görülmektedir.

Tablo 22’de yer alan analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğinin ilk alt boyutu olan girişimcilik tutumu ile annelerin çalıştıkları sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =3,461, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 200,08) en yüksek düzeyde olduğu, annesi çalışmayan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 172,00) olduğu görülmektedir.

Tablo 22’deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğinin ikinci alt boyutu olan girişimcilik eğitimi ile annelerin çalıştığı sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =4,376, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi kamuda çalışan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 201,77) en yüksek düzeyde olduğu, annesi çalışmayan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 178,03) olduğu görülmektedir.

Girişimcilik yeterliliğinin üçüncü alt boyutu olan girişimcilik bilgisi ile annelerin çalıştığı sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =2,751, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi kamuda çalışan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort.189,20) en yüksek düzeyde olduğu,

annesi özel sektörde çalışan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 156,70) olduğu görülmektedir.

Girişimcilik yeterliliğinin dördüncü alt boyutu olan girişimcilik becerisi ile annelerin çalıştığı sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =6,652, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 209,17) en yüksek düzeyde olduğu, annesi özel sektörde çalışan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 166,89) olduğu görülmektedir.

Girişimcilik yeterliliğinin beşinci alt boyutu olan girişimcilik niyeti ile annelerin çalıştıkları sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =5,396, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında annesi çalışmayan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 186,64) en yüksek düzeyde olduğu, annesi kamuda çalışan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 160,03) olduğu görülmektedir.

Tablo 23'te öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri ile babaların çalıştıkları sektör arasındaki farkı gösteren Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

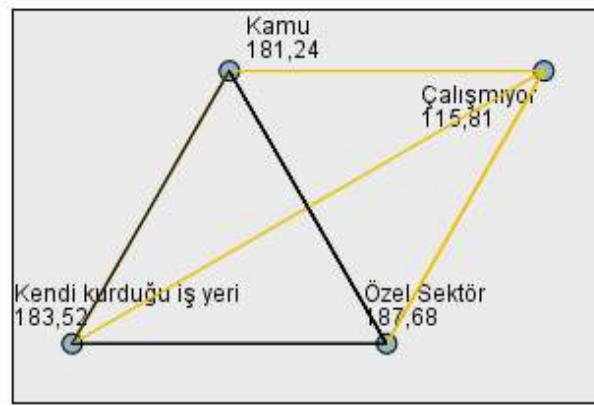
Tablo 25. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Babaların Çalıştıkları Sektör Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Çalıştığı sektör	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Girişimcilik Yeterlik Düzeyi	Çalışmıyor	31	115,81	3	12,816	0,005*
	Kamu çalışanı	82	181,24			
	Özel sektör çalışanı	120	187,68			
	Kendi kurduğu iş yerinde	123	183,52			
	Toplam	356				
Girişimcilik Tutumu	Çalışmıyor	31	145,35	3	3,603	0,308
	Kamu çalışanı	82	181,66			
	Özel sektör çalışanı	120	183,41			
	Kendi kurduğu iş yerinde	123	179,96			
	Toplam	356				
Girişimcilik Eğitimi	Çalışmıyor	31	139,53	3	7,487	0,058
	Kamu çalışanı	82	197,63			
	Özel sektör çalışanı	120	179,37			
	Kendi kurduğu iş yerinde	123	174,72			
	Toplam	356				
Girişimcilik Bilgisi	Çalışmıyor	31	121,85	3	11,497	0,009*
	Kamu çalışanı	82	180,04			
	Özel sektör çalışanı	120	191,33			
	Kendi kurduğu iş yerinde	123	179,24			
	Toplam	356				

Girişimcilik Becerisi	Çalışmıyor	31	125,56	3	9,017	0,029*
	Kamu çalışanı	82	182,85			
	Özel sektör çalışanı	120	183,12			
	Kendi kurduğu iş yerinde	123	184,43			
	Toplam	356				
Girişimcilik Niyeti	Çalışmıyor	31	122,27	3	17,517	0,001*
	Kamu çalışanı	82	160,41			
	Özel sektör çalışanı	120	183,20			
	Kendi kurduğu iş yerinde	123	200,14			
	Toplam	356				

Tablo 23'teki analiz sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeyleri ile babalarının çalıştıkları sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =12,816, p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 10'da ve tablo 24'te gruplar arası farklılık görülebilir:

Şekil 10. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Babalarının Çalıştıkları Sektör Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

Tablo 26. Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlikleri İle Babalarının Çalıştıkları Sektör İkili Karşılaştırmaları

Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standart Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Çalışmıyor-Kamu	-65,431	21,694	-3,016	0,003	0,015*
Çalışmıyor-kendi kurduğu iş yeri	-67,710	20,678	-3,274	0,001	0,006*
Çalışmıyor-özel sektör	-71,877	20,730	-3,467	0,001	0,003*
Kamu-kendi kurduğu iş yeri	-2,278	14,669	-0,155	0,877	1,000
Kamu-özel sektör	-6,446	14,742	-1,437	0,662	1,000
Kendi kurduğu iş yeri-özel sektör	4,167	13,202	0,316	0,752	1,000

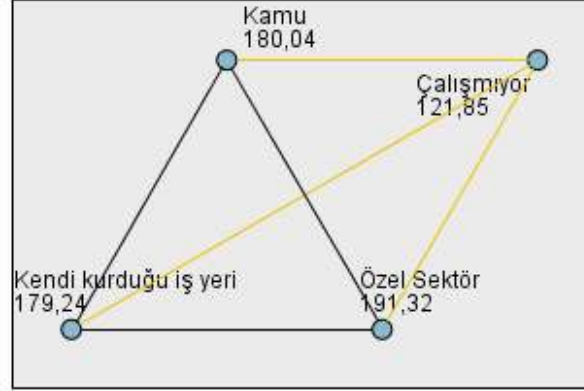
Şekil 10’da Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre öğrencilerin girişimcilik yeterliklerinde babası çalışmaya öğrencilerle babası kamu çalışanı öğrenciler arasında anlamlı farklılık vardır. Anlamlı fark babası kamu çalışanı öğrenciler lehinedir. Benzer şekilde babası çalışmayan öğrenciler ile babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler lehinedir. Babası çalışmayan öğrenciler ile babası özel sektör çalışanı olan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık babası özel sektör çalışanı olan öğrenciler lehinedir.

Tablo 23’teki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğinin ilk alt boyutu olan girişimcilik tutumu ile babaların çalıştığı sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =3,603, p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında babası özel sektörde çalışan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort.183,41) en yüksek düzeyde olduğu, babası çalışmayan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 145,35) olduğu görülmektedir.

Tablo 23’deki analiz sonuçlarına göre girişimcilik yeterliliğinin ikinci alt boyutu olan girişimcilik eğitimi ile babaların çalıştığı sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [χ^2 (sd=3, n=356) =7,487 p>0,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında babası kamuda çalışan öğrencilerin ortalamasının (Sıra ort. 197,63) en yüksek düzeyde olduğu, babası çalışmayan öğrencilerin ortalamasının en düşük düzeyde (Sıra ort: 139,53) olduğu görülmektedir.

Girişimcilik yeterliliğinin üçüncü alt boyutu olan girişimcilik bilgisi ile babaların çalıştığı sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =11,497 p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek içinse öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 11’de ve tablo 25’te gruplar arası farklılık görülebilir.

Şekil 11. Girişimcilik Bilgisi İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştığı Sektör Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

Tablo 27. Girişimcilik Bilgisi İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları Sektör İkili Karşılaştırmaları

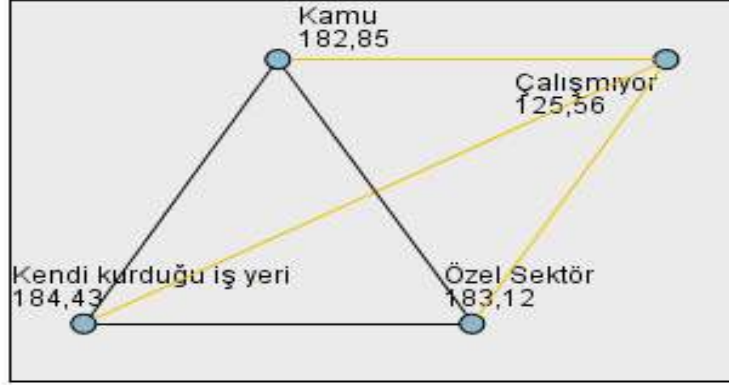
Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standart Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Çalışmıyor-kendi kurduğu iş yeri	-57,381	20,486	-2,801	0,005	0,031*
Çalışmıyor-Kamu	-58,188	21,492	-2,707	0,007	0,041*
Çalışmıyor-özel sektör	-69,470	20,537	-3,383	0,001	0,004*
Kendi kurduğu iş yeri-Kamu	0,807	14,533	0,056	0,956	1,000
Kendi kurduğu iş yeri-özel sektör	12,089	13,079	0,924	0,355	1,000
Kamu-özel sektör	-11,282	14,605	-0,772	0,440	1,000

Şekil 11’de Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre öğrencilerin girişimcilik bilgisinde babası çalışmayan öğrencilerle babası kamu çalışanı öğrenciler arasında anlamlı farklılık vardır. Anlamlı fark babası kamu çalışanı öğrenciler lehinedir. Benzer şekilde babası çalışmayan öğrenciler ile babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler lehinedir. Babası çalışmayan öğrenciler ile babası özel sektör çalışanı olan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık babası özel sektör çalışanı olan öğrenciler lehinedir.

Girişimcilik yeterliliğinin dördüncü alt boyutu olan girişimcilik becerisi ile babaların çalıştığı sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356)=9,017; $p<0,05$]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu

belirlemek için öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 12’de ve tablo 26’da gruplar arası farklılık görülebilir.

Şekil 12. Girişimcilik Becerisi İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları Sektör Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

Tablo 28. Girişimcilik Becerisi İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştığı Sektör İkili Karşılaştırmaları

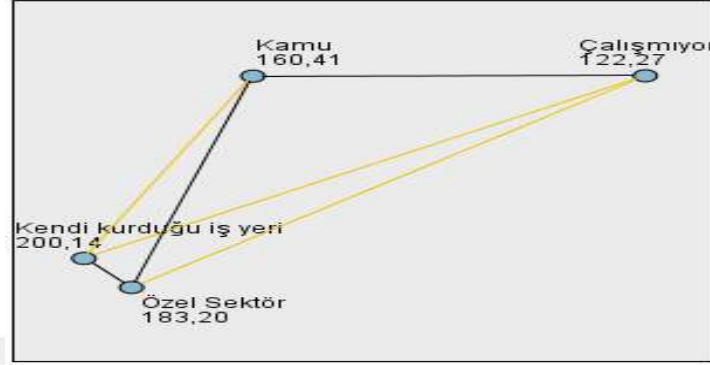
Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standart Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Çalışmıyor-Kamu	-57,289	21,676	-2,643	0,008	0,049*
Çalışmıyor-özel sektör	-57,552	20,713	-2,779	0,005	0,033*
Çalışmıyor-kendi kurduğu iş yeri	-58,870	20,661	-2,849	0,004	0,026*
Kamu-özel sektör	-0,263	14,730	-0,018	0,986	1,000
Kamu - Kendi kurduğu iş yeri	-1,581	14,657	-0,018	0,914	1,000
Özel sektör-Kendi kurduğu iş yeri	-1,318	13,191	-0,100	0,920	1,000

Şekil 12’de Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre öğrencilerin girişimcilik becerisinde babası çalışmayan öğrencilerle babası kamu çalışanı öğrenciler arasında anlamlı farklılık babası kamu çalışanı öğrenciler lehinedir. Benzer şekilde babası çalışmayan öğrenciler ile babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler lehinedir. Babası çalışmayan öğrenciler ile babası özel sektör çalışanı olan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık babası özel sektör çalışanı olan öğrenciler lehinedir.

Girişimcilik yeterliliğinin beşinci alt boyutu olan girişimcilik niyeti ile babaların çalıştığı sektör arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır [χ^2 (sd=3, n=356) =17,517; p<0,05]. Anlamlı çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında

olduğunu belirlemek için öncelikle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve ardından düzeltilmiş p değerleri üzerinden grup farklılıkları belirlenmiştir. Şekil 13'te ve tablo 27'de gruplar arası farklılık görülebilir.

Şekil 13. Girişimcilik Niyeti İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları Sektör Arasındaki İstatistiksel Farkın Kaynağı

Tablo 29. Girişimcilik Niyeti İle Öğrencilerin Babalarının Çalıştıkları Sektör İkili Karşılaştırmaları

Grup1-Grup2	Test İstatistik	Standart Hata	Std. Test İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Çalışmıyor-Kamu	-38,140	21,672	-1,760	0,078	0,471
Çalışmıyor-özel sektör	-60,926	20,709	-2,942	0,003	0,020*
Çalışmıyor-kendi kurduğu iş yeri	-77,868	20,658	-3,769	0,000	0,001*
Kamu-özel sektör	-22,785	14,728	-1,547	0,122	0,731
Kamu - Kendi kurduğu iş yeri	-39,728	14,654	-2,711	0,007	0,040*
Özel sektör-Kendi kurduğu iş yeri	-16,942	13,189	-1,285	0,199	1,000

Şekil 13'te Bonferroni düzeltmesi sonrası oluşan düzeltilmiş p değerine (Adjusted Sigma) göre öğrencilerin girişimcilik becerisinde babası çalışmayan öğrencilerle babası özel sektörde çalışan öğrenciler arasında anlamlı farklılık vardır. Anlamlı fark babası özel sektör çalışanı öğrenciler lehinedir. Benzer şekilde babası çalışmayan öğrenciler ile babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler lehinedir. Babası kamu çalışanı olan öğrenciler ile babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık vardır ve anlamlı farklılık babası kendi kurduğu iş yerinde çalışan olan öğrenciler lehinedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada kendi görüşlerine dayalı olarak ortaokul öğrencilerin girişimcilik toplam test ve alt boyutlarında yeterli düzeyleri ve bu düzeylerin cinsiyet, girişimci tanıma, okul dışında bir aktiviteye katılma ve projelerde sorumluluk üstlenme, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri, anne-babanın çalıştığı sektör bağımsız değişkenlerine göre değişip değişmediği incelenmektedir.

Ortaokul öğrencileri girişimcilik yeterlilikleri toplam ölçek ve alt boyutlarda “katılıyorum” düzeyindedir. Ataseven (2016) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri yüksek ve oldukça yüksek bulunmuştur, Türkiye’deki öğrencilerin girişimcilik yeterlikleri diğer ülkelerin öğrencilerinin girişimcilik yeterliklerinden yüksektir. Bu çalışmalar öğrencilerin bir deneyiminin ya da performansının ürünü değildir. Tamamen algıya dayalıdır. Bu durum araştırmanın bir sınırlılığı olabilir. Sonuç olarak öğrenciler kendilerini girişimcilik konusunda yeterli görmektedir. Erken yaşta verilen girişimcilik eğitiminin girişim ve girişim niyetini arttırdığı (Charney ve Libecap, 2002) ve öğrencilerin girişimcilik yeterliklerini yüksek gördüğü düşünülürse ortaokul döneminde verilen girişimcilik eğitiminin iyi sonuçlar getirmesi beklenebilir. Özellikle erken yaşlardaki eğitim kademelerinde öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimleri dikkate alınarak öğrencilere edindirilmesi gereken çeşitli girişimci özelliklerine ağırlık verilmesi

durumunda öğrencilerin bu yöndeki becerilerinin güçlendiği alan yazında yapılan çalışmalarda görülmektedir (Deveci, Zengin ve Çepni, 2015). Literatürde ortaokul öğrencilerinin iyi bir girişimci olabilmeleri için sahip olması gereken özellikler arasında kendine güven duyması, tutkulu olması, becerikli olması ve çeşitli sosyal beceriler edinmiş olması sayılmaktadır. Bunun yanında; uyum becerisi, rekabet edebilme kapasitesi, disiplinli olabilmesi, azimli olması, yenilikçi yönünün baskın olması ve risk alabilmesi gibi özelliklere bakılması gerektiği belirtilmektedir (McKinney, 2013). Erken yaşlardaki bireylerin girişimcilik yönünün güçlenmesi, bu yönde kazanım ve beceriler elde etmesi ülkenin ekonomik yönünün güçlenmesi ve

kalkınmanın sürekli hale gelmesi bakımından son derece önemlidir (Ememe, Ezech ve Ekemezie, 2013).

İçinde bulunduğumuz yüzyılda bireylerin çağın becerilerini kazanabilmesi, şartlara uyum sağlayabilmesi, kendilerine daha geniş alanlarda iş olanağı sağlayabilmesi bakımından çok yönlü yetişmeleri gerekmektedir. Bu çok yönlülüğün içinde girişimci bireyler olmak da önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle erken yaşlardaki çocukluk çağlarında formal veya informal yollarla edindirilecek girişimcilik özelliklerinin geliştirilmesinin öğrencilerde önemli bir farkındalık oluşturduğu ve becerilerini artırdığı görülmektedir (Kourilsky, 2003). Bununla birlikte erken dönemlerde edinilen riski yönetebilme, başarıya ihtiyacı, fırsatları değerlendirme, liderlik yönlü ve gelecek odaklı olma, kararlılık, rekabet becerisi gibi faktörlerin girişimcilik eğilimi ve yeterliliği üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu görülmektedir (Bilge ve Bal, 2012; Ulucan, 2015). Daha ileri yaş gruplarında yapılan girişimcilik araştırmalarında ise öz yeterliliğin güçlü olmasının (Çankır, 2017) ve proaktif kişiliğe sahip olmanın bireylerin girişimcilik yönünü güçlendirdiği ve bu kişilik özelliğindeki diğerlerin daha girişimci oldukları görülmektedir (Çemrek ve Girginer, 2017; Konaklıoğlu ve Kızanlıkl, 2011).

Yapılandırılmış şekilde girişimciliğe dönük olarak bir eğitim almak, girişimci bireyler olabilmek ve bu yönde önemli ölçüde farkındalık edinebilmek adına son derece önemli kabul edilmektedir. Türkiye'deki eğitim programlarında son zamanlarda yer edinmeye başlayan girişimciliğin okullarda bireylere kazandırılması hem bireylere hem de ülkeye önemli bir yarar katmaktadır. Girişimcilik eğitimlerinin

bireylerin girişimcilik niyet ve eğilimlerine olumlu ve anlamlı şekilde katkı sunduğu, bireylerin girişimcilik yeterliliklerini beslediği araştırma sonuçlarında ortaya çıkmaktadır (Soylu, Şenel, Kalfa ve Kocaalan, 2015). Öğrencilerin erken yaşlardan itibaren artık içinde bulunduğumuz çağın önemli becerileri arasında gösterilen finansal-ekonomik okuryazarlık seviyelerinin güçlendirilmesi yeni iş alanları oluşturma, fırsatları değerlendirme, riskleri görebilme, yatırım alanlarını keşfetme, olanakları zorlama gibi kazanımlar adına önemli sayılmaktadır. Küresel düzeyde görülen ekonomik gelişmeler artık erken yaşlardan itibaren bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yükseltilmesi gerektiğini, daha ileri yaşlarda bu becerinin ediniminin zorlaşabileceğini göstermektedir. Finansal okuryazarlık içerisinde önemli

bir yer tutan girişimcilik yeterliliği de bu bağlamda ele alınmaktadır (Kâhya ve İmamoğlu, 2015; Seyrek ve Gül, 2017).

Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerine sahip olma düzeyleri üzerinde cinsiyetin etkisi bulunmamaktadır. Ancak girişimcilik tutumu alt boyutunda erkeklerin, girişimcilik eğitimi alt boyutunda kadınların kendilerini daha yeterli gördükleri tespit edilmektedir, Bu bulgu Ataseven (2016) ile genel girişimcilik yeterlikleri ile benzerlik göstermektedir. Ancak daha üst yaş gruplarında ve öğrenim kademelerinde yer alan bireylerle yapılan girişimcilik araştırmalarındaki bulgular ile sadece girişimcilik alt boyutu açısından benzerlik göstermektedir (Aydın ve Öner, 2016; Memduhoğlu ve Şahin, 2017; Özdemir ve Toker, 2018). Türkmen ve İşbilir'in (2015), Akman ve Bektaş'ın (2015), Poonam (2008), Doğan (2003), Şeşen ve Basım'ın (2012) çalışmaları erkek öğrenciler lehine olmak üzere cinsiyet yönünden girişimcilik düzeyinin anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Sünbül ve Yılmaz'ın (2008) araştırmasında ise üniversite düzeyindeki kız öğrencilerin girişimciliklerinin erkek öğrencilere göre yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın girişimcilik eğitimi alt boyutuyla bu bulgu paralellik göstermektedir. Ancak çelişkili sonuçlar cinsiyetin girişimcilik üzerinde ne derece etkisi olduğunu belirleyebilmek için yeterli değildir. Hâkim değer yargıları, kişiyi girişimci davranmanın olanakları ya da olanaksızlıklarıyla karşı karşıya getirir (Aytaç ve İlhan, 2007). Kadınların kamusal alanda az yer almasıyla gözlenen kültürel etki bazı çalışmalarda kadınların kendilerini daha az girişimcilik yeterliğine sahip hissetmediğine neden oluyor olabilir. Ancak bu çalışmada da benzer çalışmaların

bazılarında da bu eğilim ortaya konmamıştır. Çelişkiler örneklemelerin bağlamlardan da kaynaklanabilir. Bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Hoftsedde (2001) kültürün cinsiyetinden de söz etmekte bu açıdan da bireylerin girişimcilik yönlerinin kültürel kodlar etrafında biçimlendiğini ileri sürmektedir. Ona göre erkek veya dişi olarak tabir edilen kültürel yapılarda girişimciliğin görünen yüzü de farklılaşmaktadır. Erkek egemen kültürlerde girişken olmak, saldırgan olmak, kararlı ilişkiler gerçekleştirmek şeklinde üretilen kodlar daha dişi kültürlerde uyumcu, fazla öne çıkmayan, içe dönük karakterler şeklinde tezahür etmektedir. Kültürün erkeklik boyutu para kazanmaya değer atfetme, atılgan olma, gözü pek-cesur olma gibi beklenen davranış kalıplarını yeğlemektedir. Dişi kültür ise merhametli, nazik, şefkat ağırlıklı bir ilkeler dizisini tercih etmektedir. Erkek egemen

kültürlerde yetişen bireyler hırslı, girişimci, rekabete hazır ve istekli şekilde yetiştirilir. Bu kültürdeki bireylerin kendine güvenleri daha fazladır. Bu kültürel kodlar ve kabuller bireylerin girişimcilik yönünü etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Toplum içerisinde benimsenen üst değerler, normlar, sosyal çevre yargıları ve müeyyideleri bireyin girişimci benlik oluşturmada olumlu veya olumsuz etkileri olan önemli faktörler arasında yer almaktadır. Toplumsal kültür, bireyin atılgan, gözü pek, üretken, mücadeleci, başarıya odaklı ve hırslı olmasını önemli ölçüde belirlemektedir. Girişimci benlik yapısı, girişimciliğe odaklanmış ve ona önem atfeden kültürel ekoloji içerisinde daha çok hayat bulmaktadır. Girişimciliğe, yeniliğe ve atılganlığa değer atfetmeyen toplumlarda ise bu davranış kalıplarının kök salması oldukça zordur. Türk toplumu gibi erkek egemen kültürel kodların olduğu kolektivist topluluklarda erkek öğrencilerin girişimcilikle özdeşleşen davranış örüntülerini daha fazla sergiliyor olması daha anlaşılabilir bir durumdur. Toplumun ailenin erkeklere girişimci özellikleri daha çok yakıştırıyor olması kız öğrencilerin girişimci yönlerinin baskın kültürel yapı içerisinde nispeten geride kalmasına neden olabilmektedir (Aytaç ve İlhan, 2007; Güney ve Çetin, 2003).

Sosyal örgütlenmenin en küçük birimi olan ve bireyin hayatındaki davranış kodlarının çoğunun edindiği ailenin değer yargıları ve kültürel aktarımı da bireyin girişimci özelliklere sahip olmasında önemli bir kaynağı oluşturmaktadır. Çocuğun

ailede aldığı eğitim ve terbiye onu yaşamı boyunca etkilemektedir. Ailenin çocuğu erken yaşlardan itibaren tecrübe edinmesi için cesaretlendirecek şekilde eğitmesi, özgüvenini geliştirmek için geribildirimlerle ve pekiştiren sözlerle-eylemlerle desteklemesi bireydeki bu yönün gelişimini beslemektedir. Bunun tersine olacak şekilde de ailenin çocuğu sürekli eleştirmesi, davranışlarını engelleyici kalıplar üretmesi, cezalandırması, korkutması, çocukta suçluluk duygusu oluşturmada ve başarısızlık korkusunu da çoğaltmaktadır. Bu durum çocukların girişimci yönünü olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Güvenç, 1984).

Kongar (1985, 1990) ise ataerkil aile yapısının egemen olduğu toplumlarda ve tarımla uğraşan kırsal kesimdeki ailelerdeki yapının etkisi ile anne-babanın sıkı denetimi ile ve itaat ağırlıklı davranış kodlarının öncelendiği ve önemsendiği yapılarda uysal ve içe kapanık bireylerin daha çok olduğunu ileri sürmektedir.

Bireyin bu aile ve kültürel kodlar içerisinde bireysel karar alması, girişime ilişkin niyet ve eğilim içerisinde olması oldukça zordur, çünkü denetleyici ve otorite olarak kabul edilen bir üst yapının eleme ve engelleme mekanizması doğrudan veya dolaylı olarak işlemektedir. Bu tür yapılarda aile ve fertleri hakkındaki kararlar otorite kabul edilen kişiler tarafından alınmakta ve diğer fertlerin tercih ve kararları ikinci planda kalmaktadır. Bu ekolojik yapı içerisinde çocukların başarıma arzusu ve girişimci yönleri ise törpülenmektedir. Bunun tersine olarak ise kendi işlerine sahip, başarıma hikâyesi olan, bağımsız ve esnek davranış kodlarını çocuklarına öğrettiği ailelerde yetişen çocukların girişimci yönleri daha baskın olmakta ve çocuk bu davranışları içinde yetiştiği bu aile atmosferinde deneyimlemektedir (İrmiş ve Emsen, 2000). Hatta çeşitli araştırmalara göre Türkiye’de girişimcilik hikâyesi ve başarısı olan bireylerin çoğunluğunun aile büyükleri de benzer bir hayat tecrübesine sahip kişilerdir (Esen ve Çonkar, 1999).

Makro düzeyde toplumsal yapı ve kültürün, mikro düzeyde ise ailenin yanı sıra eğitim kurumlarının da bireylerin girişimcilik yeterlilikleri ve davranışları üzerinde son derece etkili olduğu görülmektedir. Türk toplumu gibi daha toplulukçu kültürlerde toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkek bireylere yakıştırılan iş kurma, para kazanma, girişimde bulunma gibi değerlerin kız çocuklarına daha az yakıştırılması erkek egemen yapının bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Bireyin

cinsiyet ayırmaksızın ve toplumsal cinsiyet kalıplarına bakılmaksızın başarabileceğinin hissi eğitim kurumları aracılığı ile aşılabilir edilebilir bir durumdur. Saha araştırmaları eğitim sürecinde bireye kısa sürede geçerliliğini yitirecek önemsiz bilgiler vermek yerine bilinmeyenlerin bulunması ve keşfedilmesi yönünde davranışların öğretilmesinin çocukların yaratıcılık yönlerinin ve girişimciliklerinin olumlu olarak etkilenmesinde büyük rolü olduğunu vurgulamaktadır (Balaban ve Özdemir, 2008; Saeki, 2001; Yelkikalan vd. 2010). Bozkurt, Kalkan, Koyuncu ve Alparslan’ın (2012) araştırması ise girişimci bireylerin yetiştirilme tarzlarına ve aile yapılarına odaklanmış ve güvene dayalı serbest ve kontrollü serbest yetişme tarzına sahip bireylerin girişimcilik yönlerinin daha güçlü olduğunu ortaya koymuşlardır.

Araştırmada öne çıkan diğer önemli bir bulgu ise yakınlarında veya ailesinde herhangi bir iş kuran, girişimcilikle ilgili bir deneyimi bulunan ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlilik düzeylerinin böyle bir iş kurmayan ailelerde

yetişen akranlarına göre daha yüksek olmasıdır. Bu bulgu Keleş, Özkan, Doğaner ve Altunoğlu'nun (2012) bulgusu ile de benzerdir.

Girişimcilikteki sosyal öğrenme kuramına göre kişi girişimciliği büyük ölçüde çevresinden öğrenmektedir. Bu gözlem kimi zaman doğrudan olmakta iken kimi zaman da dolaylı yoldan olabilmektedir. Bireyin bu gözlemleri hayatında daha sonraki tercihlerini şekillendirmektedir (Çelik, İnce ve Bozyiğit, 2014; Durak, 2011; Godsey, 2006). Aile üyeleri arasında veya akrabalarda ya da yakın çevrede çocuğun etkilenebileceği, örnek alacağı veya rol model olarak seçebileceği başarılı girişimcilerin olması girişimcilik eğilimi geliştirme konusunda ve girişimcilik yeterliliğini geliştirmesi bakımından önemli bir motivasyon aracı olmaktadır. Bu nitelikteki ortaokul öğrencilerinin aldıkları aile ve çevre destekleri ile sosyal öğrenme yoluyla edindikleri izlenim ve tecrübeler onların gelecekteki niyet ve kararlarını önemli ölçüde biçimlendirmektedir. Yakın çevredeki gelişmeleri çevrenin içinden bir birey olarak gözlemleyen ve deneyimleyen öğrencilerin bu yönde bilgi, beceri, tutum ve davranış geliştirmesi beklenen bir durum olarak ele alınabilir. Ayrıca kimi öğrencilerinin ailelerine veya yakınlarına ait iş yerlerinde yardım

etmeleri bir yandan da sektörleri tanımasını ve onların girişimcilik yönlerini olumlu yönde etkilediği ileri sürülebilir.

Bu araştırmanın bulguları arasında kayda değer nitelikteki anlamlı farklılıklardan birisi de öğrencilerin okul içinde veya dışında çeşitli sosyal, sanatsal, sportif, bilimsel, kültürel veya eğitsel çalışmalarda, seminerlerde, projelerde vb. görev ve sorumluluk almaları ile ilgilidir. Bu türden etkinliklerde görev ve sorumluluk alan öğrencilerin almayan öğrencilere göre girişimcilik yeterlilik düzeyleri artmaktadır. Bu sonuç Ataseven (2016) ve ASTEE (2014)'nin sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Bu tür proje, çalışma ve sosyal sorumluluk gerektiren işlerde sorumluluk üstlenen, çeşitli rollerde görev alan öğrencilerin sosyalleşmeleri artmaktadır. Ayrıca, takım çalışmasına uyum, liderlik becerisi, kendini yönetme, başkasını yönetme, karar verme, farklı fikirlere açık olma, özgüven duyma, risk alma, dayanışma, paylaşım, organize olma, planlama ve problem çözme becerileri gibi girişimcilikle bağlantılı beceri ve yetkinlik alanlarının da olumlu yönde etkilendiği ileri sürülebilir (Cansoy ve Turan, 2016; Külekçi, 2016). Alan yazında girişimci bireyler betimlenirken yenilik meydana getirmek için sorumluluk üstlenenler şeklinde bir nitelik de atfedilmektedir (Onay ve Çavuşoğlu, 2010;

Pinchot, 1985). Sosyal sorumluluk faaliyetlerinde rol almak, çeşitli görevleri gönüllü olarak üstlenmek, takım çalışmalarında bulunmak bireyin uyum yeteneğini desteklemekte ve toplumsal alanlara ilişkin sorun ve fırsatları da gözlemlemesine olanak sağlamaktadır. Bu da bireyin girişimci yönünü geliştirmektedir (Cornelius, Todres, Janjuha-Jivraj, Woods ve Wallace, 2007; Castejon ve Lopez, 2016). Öğrencilerin sosyal, sportif, bilimsel ve kültürel proje ve etkinliklerde yer alması hem bu alanlara ilişkin bilgi ve deneyimlerinin artmasını sağlamakta hem de buralardaki görev ve sorumluluk alanları içerisinde inisiyatif alabilme becerisini kazandırmaktadır. Bu beceriler ve deneyimler girişimcilik yönünü besleyen dinamikler arasında olduğundan oldukça önemlidir.

Araştırmanın bulguları arasında yer alan diğer bir anlamlı farklılık ise ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile girişimcilik yeterlilikleri arasındaki farktır. Anlamlı farklılığın altıncı sınıf öğrencilerinden yana olduğu görülmektedir. Bu bulgu daha ileriki yaş gruplarında yapılan araştırmalardaki Aydın ve Öner'in (2016), Konaklıoğlu ve Kızanlıklılı'nın (2011), Şirin, Bilir ve Öz'ün (2018) bulgusundan farklıdır. Erikson (1968), Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi'nde bu dönemde çocuk, yaşantılarından bazı sonuçlar çıkarabilecek biçimde düşünmeye başlar. Bu evrenin en önemli kazanımı "çalışkanlık" duygusunun edinilmesidir. Dönemin belirgin özelliklerinden birisi, kendisini başkalarıyla kıyaslamaktan kaynaklanan yetersizlik ve aşağılık duygusudur. 7-11 yaş döneminde okul yaşantısı da çocuğu etkilemektedir. Anne babanın sağlayamadığı destek bazen okuldan gelebileceği gibi, evinde anne babası tarafından beceri kazanmaya teşvik edilen çocuk, okulda kendine olan saygısının azalmasına neden olabilecek öğretmen tutumlarıyla karşı karşıya kalabilir. Öğrendikleriyle, başardıklarıyla çevresinde beğeni ve takdir toplamak bu dönemde vazgeçilmez bir ihtiyaç olmuştur. Bu nedenle gerek öğretmenlerin gerekse anne babaların çocuğun başarı ihtiyacının doyurulmasında hayati önemi bulunmaktadır. Çocuğun başarılı olma isteğinin karşılanmasında, onların yapamayacakları becerilerden ziyade, yapabilecekleri beceriler üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Çocuktan yeteneğinin üzerinde bir başarı göstermesini bekleyerek sonuçta başarısız olarak değerlendirmek yerine, kendi gücüne uygun düşen sorumluluklar yükleyerek başarılı kılmak en doğru davranış olacaktır; ifadeleri ile tanımlamaktadır. Sekizinci sınıfta öğrencilerin liseye geçiş için yoğun tempo içinde olmaları ve sınav kaygısının diğer beceri ve yetenekleri baskıladığı, öğrencilerin zaman ve enerjilerini büyük ölçüde liseye geçiş sınavına harcadıkları için girişimcilik

yönlerini askıya aldıkları ya da erteledikleri düşünülebilir. Altıncı sınıfta ortaokula yeni başlamanın da verdiği heyecan ve bilinç ile yeni bir şeyler yapabilme arzusunun öğrencilerin girişimci taraflarını güçlendirdiği ileri sürülebilir.

Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlilikleri ile annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak buna karşın annesi lisansüstü mezunu olan öğrencilerin ortalama puanlarının diğerlerine göre en yüksek düzeyde hesaplandığı görülmektedir. Buna karşın annesi ilkökul mezunu olan öğrencilerin ortalama puanlarının ise en düşük düzeyde hesaplandığı anlaşılmaktadır. Farklı eğitim kademelerinde yapılan çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanmaktadır (Karataş, 2018; Ulucan, 2015). Cansız (2013) ise serbest piyasada faaliyet gösteren girişimcilerin büyüme hızı ve hacmine yönelik yaptığı araştırmada annesi üst öğrenim kademelerinden mezun bireylerin büyüme hacmi ve hızının diğerlerine göre daha anlamlı şekilde farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Annelerin eğitilmiş olması çocuklarının yaratıcı düşünce geliştirmesinde, yenilikçi olmalarında, sorumluluk üstlenmelerinde, fırsatları görebilme ve yakalayabilme yönlerinin güçlenmesinde, çeşitli becerilerin öne çıkmasında etkili olabilmektedir (Gönen, Çiçekler, Akyüz, Arslan ve Baydemir, 2011). Annelerin çocuklarıyla rahat ve çift yönlü iletişim kurması, çocuklarının ifade becerilerini destekleyici bir aile içi atmosfer oluşturmaları, özgür düşünce geliştirmelerine ve yaratıcılık içeren fikirlerini destekleyici tutum sergilemeleri bu yönde etkili olabilmektedir. Ayrıca özellikle okul öncesi dönemden itibaren çocuklarının okul dışı pedagojik faaliyetlerinde annelerin rolü ve sorumluluğunun daha baskın hissedildiği Türk kültüründe annenin pedagojik ve kültürel birikimi ile sermayesinin yoğunluğu ve bunları çocuklarına aktarabilmesi çocuklar da çeşitli avantajlar oluşturacak davranış örüntülerini güçlendirebilmektedir. Bunlara ek olarak anne-baba eğitim düzeyinin yükselmesinin bireyin toplumsal hayata katılımını ve bu hayat içerisinde çeşitli rol ve sorumluluklar almasını da hızlandırdığı ve bu yönde olumlu etki sağladığı görülmektedir (Çeliköz, 2017). Bu yönleri güçlenen öğrencilerin girişimcilik yeterlilikleri de artmaktadır.

Araştırmanın bulguları anne eğitim düzeyinin, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlilikleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Bu bulgu Aydın ve Öner'in (2016) bulgusu ile de benzerlik göstermektedir. Anlamlı farklılık olmamakla beraber babası lisansüstü mezunu olan ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. En düşük

girişimcilik düzeyi ise babası ilkokul mezunu olan öğrencilerde görölmektedir. Annelerde olduğu gibi babaların da eğitim seviyesinin yükselmesi çocuklarıyla olan bağı daha nitelikli şekilde kurulmasına, pedagojik yönden çocuklarına daha çok ve verimli zaman ayırmasına, iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sunmaktadır. Yüzüak (2010) yaptığı araştırmada babası üst öğrenim görmüş olan bireylerin daha idealist olduklarını ve girişimci yönlerinin anlamlı şekilde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanında babası üst öğrenim kademelerinden mezun olup da aynı zamanda girişimci olan bireylerin de benzer özellikleri daha güçlü ve anlamlı şekilde gösterdikleri araştırma bulguları arasında yer almaktadır (Ekiyor ve Kızılkaya, 2017).

Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterlilikleri ailelerinin aylık gelir düzeyleri yönünden anlamlı farklılık göstermektedir. Ailesinin aylık ortalama gelir düzeyi asgari ücret veya daha düşük olan öğrencilerin girişimcilik yeterlilik düzeyi en dezavantajlı şekilde hesaplanmaktadır. Buna karşın ailesi belirli bir ekonomik refah düzeyinin üzerinde olan öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin akranlarına göre oldukça yüksek düzeyde hesaplandığı görölmektedir. maddi kaynakları kullanma, bunları yatırım araçlarına dönüştürme, risk alma, kâr etme, birikim yapma gibi girişimciliğin ekonomik yönlerini oluşturan durumları aile içinde deneyimleyen öğrencilerin bu yönlerinin gelişmiş olması ve girişimcilik bilinçlerinin baskın olması beklenen bir durum olarak düşünölebilir. Buna karşın düşük ekonomik refah içerisinde bulunan ailelerin yatırım yapma, kâr etme, birikim yapma ya da sermayeleri birbirine dönüştürme gibi deneyimleri olmadığından dolayı bu ailelerin çocuklarında girişimciliğe ilişkin beklenti ve deneyimler de düşük olmaktadır. Bu durum girişimciliğe ilişkin finansal yatkınlığın ve finansal becerilerin aileden miras olarak alınabileceğine de işaret olarak ileri sürölebilir. İrmiş ve Barutçu'nun (2012), Çelik, İnce ve Bozyiğit'in (2014), Wang ve Wong'un (2004)bulguları bu yönde

çıkamışken Karataş'ın (2018), Örucü, Kılıç ve Yılmaz'ın (2007), Uygun, Mete ve Güner'in (2012) bulguları ise bu yöndedir.

Girişimcilik için gerekli olan sermayenin yeteri kadar bazı ailelerde olmaması kimi öğrencilerin bu yöndeki becerilerinin gelişmesinde bir engel gibi görölmektedir. Zira girişimcilik için gerekli olan risk alabilme, yatırım alanlarını görebilme, fırsatları yakalayabilme gibi özellikler ancak belirli ekonomik sermaye ve aile desteği gerektiren durumlarda daha belirgin olarak ortaya çıkabilmektedir (Ulucan,

2015). Dolayısıyla ailenin ekonomik yönden güçlü olması çocuklarına bu yönde yapacakları çeşitli girişimlerde destek sunma potansiyellerinin de güçlü olduğu anlamına gelmektedir ve bu durum çocuklarının girişimcilik yeterliliklerini de beslemektedir.

Son olarak, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerin anne ve babanın çalıştıkları sektöre göre farklılığına yönelik bulgulara bakıldığında annelerin çalıştıkları sektöre göre anlamlı farklılık göstermediği ancak babaların çalıştıkları sektöre göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Anneleri kendi kurduğu iş yerinde çalışan yani girişimci annelerin çocuklarının puanlarının en yüksek düzeyde olduğu, anneleri çalışmayan öğrencilerin puanlarının ise en düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Babaların çalıştıkları sektöre göre olan farklılığa bakıldığında ise en dezavantajlı kesimin babası çalışmayan öğrenciler olduğu görülmektedir. Puan ortalamalarına göre ise özel sektörde babası çalışan ve kendi kurduğu iş yeri olan babaların çocuklarının ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailesinin girişimciliğe yönelik deneyimi bulunan, ailede girişimcilikle ilgili kültür edinmiş, gündelik hayatında bu atmosferi sürekli olarak teneffüs eden öğrencilerin bu yönde bir biliş geliştirmesi beklenen bir durumdur. Bayraktar ve Karadeniz'in (2016), Ekiyor ve Kızıl kaya'nın (2017), Patır ve Kara han'ın (2010) benzer bulgular içeren araştırmasında da ailenin girişimci bir yönünün olması ve girişimcilik içeren bir işte çalışıyor olması çocuklarının bu becerilerini pekiştiren bir etkiye sahiptir. Bu türdeki ailelerde çocukların önünde bir rol-modelin olması çocuklarda girişimciliğe ilişkin özgüven ve cesaretin de oluşmasına destek sunmaktadır (Çelik, İnce ve Bozyiğit, 2014). Arslan (2002) ise

yaptığı çalışmada ailenin gelir seviyesi ile çocuklarının girişimcilik becerisi arasında pozitif ilişki bulmuştur.

Sonuç olarak, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerinin orta düzeyin üzerinde gerçekleştiği, erkek öğrencilerin girişimcilik yeterliliklerin kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu ancak anlamlı fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında ailenin aylık geliri, babanın eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin girişimcilik yeterliliklerinin de arttığı görülmüştür. En büyük etkiye sahip faktör ise öğrencilerin herhangi bir sosyal sorumluluk projesinde görev almalarıdır. Sosyal faaliyetlerde, bilimsel-kültürel çalışmalarda görev alan, sorumluluk üstlenen, rol edinen öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin anlamlı şekilde

farklılaştığı izlenmektedir. Ailesinde veya yakınlarında kendi işini kuran, farklı bir anlatımla girişimcilerin olduğu öğrencilerin girişimcilik yeterlilik düzeyleri beklenen şekilde yüksek şekilde tespit edilmiştir.

5.1.Uygulamacılar İçin Öneriler

Öğrencilerin girişimcilik yeterliklerinde en büyük etkiye sahip değişkenler birinin okul dışında aktivitelere, projelere katılım olduğu sonucuna ulaşılmıştır. bu nedenle öğrencilerin okul içinde ya da dışında çeşitli aktivitelere katılımı, etkinliklerde ve projelerde sorumluluk almaları teşvik edilmelidir.

- Girişimciliğin cinsiyet gözetmeksizin tüm bireyler tarafından üstesinden gelinebilecek bir durum olduğu erken yaşlardan itibaren öğrencilere verilmelidir.
- Girişimci tanımak öğrencilerin girişimcilik niyetlerini arttırmaktadır. Okullarda girişimcilik ile ilgili özel günler düzenlenmesi, alanında başarılı olmuş girişimcilerle öğrencilerin bir araya getirilerek onlara deneyim paylaşımlarının yapılması sağlanabilir.
- Araştırmada 6. Sınıf öğrencilerinin girişimcilik yeterliklerinin tüm sınıflardan yüksek olduğu ve sonrasında öğrencilerin girişimcilik yeterliklerine ilişkin görüşlerinin zayıfladığı görülmektedir. Okullar sınav odaklı çalışmaları yaparken 21. Yüzyılın en önemli niteliklerinden birini zayıflatmaktadır. Okullarda 6. Sınıfta yaşanan girişimcilik yeterliği algısındaki yükselik dikkate alınarak 6. Sınıf etkili bir girişimcilik eğitimi ve deneyimi yaşatmada kullanılabilir ve 7. 8. Sınıf öğrencilerinin bu deneyimlerini sürdürmesi sağlanabilir. Özellikle 7. Ve 8. Sınıfta girişimciliği geliştiren etkinliklere yer verilebilir.

5.2.Araştırmacılar İçin Öneriler

- Bu araştırma yalnızca Doğu Marmara'da bir ilin merkez ilçesinde belirli ortaokul öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Farklı araştırmalarda daha

geniş örneklem grupları ile ve farklı eğitim-öğretim kademelerindeki öğrencilerle çalışarak daha zengin veri seti elde edilebilir.

- Okullarda yürütülen çeşitli etkinliklerde ve projelerde, kulüp çalışmalarında vb. görev alan öğrencilerin girişimcilik yeterlilikleri incelenebilir. Ne tür çalışmaların hangi alt boyutlarda nasıl bir etkiye neden olduğu saptanabilir.
- Bu çalışma öğrencilerin görüşlerine dayalı ve nicel verilerin toplandığı bir çalışmadır. Öğrencilerin gerçek performanslarını incelemek, yapılan etkinliklerin süreç içinde öğrencilere etkisini gözlemek amacıyla karma araştırmalardan faydalanılabilir.

KAYNAKÇA

- Ağca, V. ve Yumuşakipek, H. D. (2015). Girişimcilik ve girişimcilik trendini yükselten güçler. Girişimcilik: Temel kavramlar, girişimcilik türleri, girişimcilikte güncel konular (Kaygın, E. Ed.) içinde, ss: 9-35. İstanbul: Yazın Matbaacılık.
- Altuntaş, G. (2010). Girişimcilik ve stratejik yönetim ilişkisi: Bir stratejik girişimcilik modeli ve İMKB ulusal-100 endeksinde işlem gören işletmeler üzerinde testi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akdemir, A. (2009). İşletmeciliğin temel bilgileri. Bursa: Ekin.
- Akpınar, S. (2009). Girişimciliğin temel bilgileri. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Akyürek, Ç., & Şahin, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 17(57), 51-68.
- Akyüz, K., Gedik, T., Akyüz, İ., & Yıldırım, İ. (2006). Rize ilindeki lise ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik yeteneklerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 233-246.
- Altan, M. Z. (2014). Türkiye'nin eğitim çıkmazı: Girişimci öğretim, girişimci öğretmen. Ankara: Pegem Akademi.
- Ataseven, Ö. (2016). Türkiye ve Avrupa birliği ülkelerindeki ilkökul öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerinin karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Avşar, M. (2007). Yüksek Öğretimde öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin araştırılması: Çukurova Üniversitesi'nde bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.

- Aydın, E., & Öner, G. (2016). Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3), 497-515.
- Aytaç, Ö., & İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve girişimci kültür: Sosyolojik bir perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 101-120.
- Bacanak, A. (2013). Teachers' views about science and technology lesson effects on the development of students' entrepreneurship skills. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 609-629.
- Backström-Widjeskog, B. (2008). Du kan om du vill: lärares tankar om fostran tillföretagsamhet. [Doctoral thesis]. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Bae, T., Qian, S., Miao, C., & Fiet, J. (2014). The relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial intentions: A meta-analytic review. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 217-254.
- Balaban, Ö., & Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 133-147.
- Başar, E., Altın, H. ve Doğan, V. (2013). Girişimcilik. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Başar, M., Ürper, Y., & Tosunoğlu, B. (2013). Girişimcilik. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Başar, M. (2014). Akademik girişimcilik: Kuruluş finansmanı ve şirketleşme süreci. İstanbul: Nisan Kitapevi.
- Bayraktar, B., & Karadeniz, G. (2016). Üniversite gençlerinin girişimcilik özelliklerinde etkili olan faktörler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(5), 59-73.
- Bilge, H., & Bal, B. (2012). Girişimcilik eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(16), 131-148.
- Boz M., Özdi T., Tükeltürk Ş. (2011). “Küreselleşen dünyada girişimcilik: Turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma”, 3.

Uluslararası Girişimcilik Kongresi (UGK'11), Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 17-19 Mayıs 2011, Bişkek, 104-112

Bozkurt, Ö., Kalkan, A., Koyuncu, O., & Alparslan, A. (2012). Türkiye'de girişimciliğin gelişimi: Girişimciler üzerinde nitel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 229-247.

Bozkurt, Ö. (2019). Girişimcilik 4.0 ama nasıl? Kavramsal bir çerçeve. *yeni ekonomik trendler ve iş fırsatları (Mehmet Yüce, Ed.)* (s. 619-629) içinde Bursa: Ekin Yayınları.

Bozkurt, Ö. Ç., & Alparslan, A. M. (2013). Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi: Girişimci ve öğrenci görüşleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (1), 7-28.

Börü, D. (2006). Girişimcilik eğilimi Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Cansız, E. (2007). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Cansız, M. (2013). Türkiye'nin yenilikçi girişimcileri: Teknoloji geliştirme bölgeleri örneği (Rapor No:2850). Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Cansoy, R., & Turan, S. (2016). Gençlik liderlik özellikleri ölçeği: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 19-39.

Castejón, P., & López, B. (2016). Corporate social responsibility in family SMEs: A comparative study. *European Journal of Family Business*, 6, 21-31.

Cornelius, N., Todres, M., Jivraj, S., & Woods, A. (2008). Corporate social responsibility and the social enterprise. *Journal of Business Ethics*, 81, 355-370.

Çankır, B. (2017). Öz-yeterlilik ve değişime karşı direncin girişimcilik eğilimi üzerine etkisi . *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 115-124.

Çelik, A., İnce, M., & Bozyiğit, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini etkileyen ailesel faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışma. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(3), 113-124.

- Çelik, O. (2014). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının girişimcilik bilgi ve beceri düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Çelik, M. ve Karababa, A.G. (2018). Girişimcilik niyetlerinin demografik faktörlere göre incelenmesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 13(1), 57-67.
- Çeliköz, N. (2017). Okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *Yıldız Journal of Educational Research*, 1-25.
- Çemrek, F. ve Girginer, N. (2017). Entrepreneurship trends in uiversity students: The case study of Eskisehir Osmangazi University. *EconWorld2017*. Paris-France.
- Çetin, B. (2015). Öğrenme stillerine göre öğrencilerdeki girişimcilik becerilerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2011). Dünyada ve Türkiye’de girişimcilik eğitimi: Başarılı girişimciler ve öğretim üyelerinden öneriler. Ankara: Detay.
- Dedeoğlu, A.Ö. (2016). Tüm boyutlarıyla girişimcilik. İstanbul: Hümanist Kitap.
- Demircan, N. (2000). Girişimcilik ve girişimcilerin kişilik özellikleri konusunda bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Üniversitesi SBE, Kocaeli.
- Deveci, İ., Zengin, M., & Çepni, S. (2015). Fen tabanlı girişimcilik eğitimi modüllerinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi. *Educational Sciences and Practice*, 14(27), 59-80.
- Döm, S. (2012). Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Drucker, P. (1985). Innovation and Entrepreneurship. Drucker, Peter F., Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles (1985). University of Illinois at Urbana-Champaign's Academy for Entrepreneurial Leadership Historical Research Reference in Entrepreneurship: Available at SSRN: <https://ssrn.com/>.
- Durak, İ. (2011). Girişimciliği etkileyen çevresel faktörlerle ilgili girişimcilerin tutumları: Bir alan araştırması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 194-212.
- Ekiyor, A., & Kızılkaya, S. (2017). Aile yapısının girişimcilik üzerine etkisi: Eczacılar örneği. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 3(10), 112-123.

- Ememe, O. N., Ezeh, S. C., & Ekemezie, C. A. (2013). The role of head-teacher in the development of entrepreneurship education in primary schools. *Academic Research International*, 4(1), 242-249.
- Esen A. ve Çonkar, K. (1999). Orta Anadolu (Konya, Kayseri, Sivas ve Tokat) girişimcilerinin sosyoekonomik özellikleri, işletmecilik anlayışları ve beklentileri araştırması. Konya: Konya Ticaret Odası Yayınları.
- Gemlik, N. ve Kırar, R. (2014). Sağlık yönetimi öğrencilerinin girişimcilik özellikleri üzerine bir araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 163-170.
- Genç, K. Y. (2015). Girişimcilik kurslarına katılanların temel eğilimleri üzerine bir araştırma. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 16(2), 155-175.
- Gerber, M.E. (1996). Girişimcilik tutkusu (Tayfur Keskin, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gönen, M., Çiçekler, C., Akyüz, E., Arslan, A., & Baydemir, G. (2011). 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 1185-1195.
- Güney, S. (2008). *Girişimcilik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gürol, Y., & Bal, Y. (2009). Türkiye’de girişimciliğin evrimi ve gelişimi için girişimcilik eğitiminin önemi. Yıldız Technical University, Department of Economics.
- Güvenç, B. (1984). İnsan ve kültür. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hofstede, G. (2001). Culture’s consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations. California: SAGE.
- İlhan, S. (2005). Bazı değişkenler açısından Elazığ’da girişimci profili. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 217–248.
- İraz, R. (2010). Girişimcilik ve KOBİler. Konya: Çizgi Kitabevi.
- İrmiş, A., & Emsen, S. (2002). İktisadi gelişmede girişimcilik. İstanbul: Beta.
- İrmiş, A., Durak, İ., & Özdemir, L. (2010). Girişimcilik kültürü. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Kahya, C., & İmamoğlu, İ. (2015). Ekonomi okuryazarlığının girişimcilik niyeti üzerindeki rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 39, 139-156.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel.
- Karataş, İ. (2018). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi: Bartın Üniversitesi örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Keleş, H. N.; Özkan, T. K.; Doğaner, M. ve Altunoğlu, A.E. (2012). Ön lisans öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Uluslararası İktisadi İncelemeler Dergisi*, 5(9), 107-118.
- Konaklıoğlu, E., & Kızanlık, M. (2011). Üniversite öğrencilerinin proaktif kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 72-92.
- Kongar, E. (1985). Toplumsal değişme: Kuramları ve Türkiye gerçeği. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-226.
- Kourilsky, M. (2003). Social Entrepreneurship. Dublin: Senate Hall Academic Publishing.
- Küçükaltan, D. (2009). Genel bir yaklaşımla girişimcilik. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 4(1), 21-27.
- Küçüktekin, K. (2006). Girişimcilik politikası çerçevesinde Avrupa Birliği'nin KOBİ politikası ve Avrupa birliği müktesebatına uyum çerçevesinde Türkiye'nin KOBİ Politikası. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, İstanbul.
- Külekçi, E. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyal sorumluluk temelli liderlik becerilerinin geliştirilmesine yönelik deneysel bir çalışma. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 56-80.
- Lambing, P., & Kuehl, C. (2000). Entrepreneurship. USA: Pearson.

- Lekoko, M., Rankhumise, E., & Ras, P. (2012). The effectiveness of entrepreneurship education: What matters most? *African Journal of Business Management*, 6(51), 12023–12033. doi: 10.5897/AJBMx12.001.
- Longva, K., & Foss, L. (2018). Measuring impact through experimental design in entrepreneurship education: A literature review and research agenda. *Industry and Higher Education*, 1-28.
- Marangoz, M. (2012). Girişimcilik. İstanbul: Beta Yayınları.
- Mckinney, S. (2013). 4 reasons entrepreneurship is crucial to a middle school education. <https://www.safeguard.com/2013/09/17/4-reasons-entrepreneurship-is-crucial-to-a-middle-school-education/> adresinden alınmıştır.
- Memduhoglu, H. B., & Şahin, M. (2017). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi [Investigation of pre-service teachers' level of entrepreneurship. *Journal of Research in Education and Teaching*, 6(1), 297-307.
- Morrison, A. (2000). Entrepreneurship: What triggers it? *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 6(2), 59-71. doi: 10.1108/13552550010335976.
- Müftüoğlu, M. T. ve Durukan, T. (2004). Girişimcilik ve Kobi'ler. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Mykletun, R. J., Gyimothy, S. (2010). Beyond the renaissance of the traditional Voss sheep's-head-meal: Tradition, culinary art, scariness and entrepreneurship. *Tourism Management*. 31, 434-446. doi: 10.1016/j.tourman.2009.04.002
- Odabaşı, Y. (2005). Girişimcilik. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Okutan, E., & Balaban, Ö. (2014). Kültürel yapının girişimcilik eğilimine etkisi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 9-25.
- Onay, M., & Çavuşoğlu, S. (2010). İşletmelerde girişimcilik özelliğini etkileyen faktörler: İç girişimcilik. *Yönetim ve Ekonomi*, 17(1), 47-67.
- Öge, S. ve Kaplan, M. (2017). Girişimcilik eğitiminde pozitif psikolojik sermayenin rolü üzerine bir değerlendirme. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), 28-33.

- Örücü, E., Kılıç, R., & Yılmaz, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinde ailesel faktörlerin etkisi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2 (2), 27-47.
- Özdemir, H., & Toker, Ö. (2018). Üniversite öğrencilerinin girişimciliklerinde eğitim düzeyi ve cinsiyetin etkisi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 159-172.
- Özdemir, P. (2017). Üniversitelerimizdeki girişimcilik eğitiminin farklı boyutlardan değerlendirilmesi. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*. 6(2), 1-23.
- Pan, V.L. ve Akay, C. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy. Education Sciences*, 10(2), 125-138. doi: 10.12739/NWSA.2015.10.2.1C0637
- Patır, S., & Karahan, M. (2010). Girişimcilik eğitimi ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik profillerinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-4.
- Pinchot, G. (1985). Intrapreneuring. University of Illinois at Urbana-Champaign's Academy for Entrepreneurial Leadership Historical Research Reference in Entrepreneurship.
- Raposo, M. ve Paço, A. (2011). Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity. *Psicothema*, 23(6), 453-457.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tokol, T. (2001). İşletme. Bursa: Ezgi Yayınları.
- Sarasvathy, S. D., & Venkataraman, S. (2011). Entrepreneurship as method: Open questions for an entrepreneurial future. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(1), 113-135.
- Saygın, M. ve Karadal, H. (2017). Girişimcilik motivasyonu: Uygulamalı girişimcilik eğitimi katılımcılarının söylemlerine dayalı nitel bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 328-341.
- Schumpeter, J.A. (1934). The Theory of Economic Development. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Seyrek, İ., & Gül, M. (2017). Finansal okuryazarlık ve girişimcilik niyeti: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 103-118.
- Solmaz, S. A., Aksoy, Ö., Şengül, S. ve Sarıışık, M. (2014). Üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin belirlenmesi: Turizm lisans ve ön

- lisans öğrencileri üzerine bir alan araştırması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (26), 41-55.
- Soylu, A., Şenel, D., Kalfa, V., & Kocaalan, M. (2015). Girişimcilik eğitimlerinin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine olan etkilerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Pamukkale Üniversitesi Honaz Meslek Yüksekokulu örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 311-335.
- Soysal, A. (2010). Türkiye’de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 83-114.
- Soyşekerci, S.(2014). Uygulamalar ve şirket örnekleriyle girişimcilik. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Sönmez, E. (2017). Girişimcilik niyetinin kariyer planlamasındaki yeri: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Ankara.
- Sünbül, A., & Yılmaz, E. (2008). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *2nd International Congress On Entrepreneurship*. Bışkek-Kırgızistan.
- Swedish National Agency for Education. [Skolverket]. (2011a). Curriculum for the compulsory school, preschool class and the recreation centre 2011. Stockholm: Ordfoşrşdet AB
- Şeşen, H.,& Basım, N. (2012). Demografik faktörler ve kişiliğın girişimcilik niyetine etkisi: Spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 12, 21-28.
- Şirin, Y., Bilir, F., & Öz, G. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik eğilimleri: Beden eğitimi ve spor yüksekokulu örneği. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 35-48.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S (2001) . Using Multivariate Statistics (Fourth Edition). Boston: Ally and Bacon.
- Tanrıverdi, H. ve Alkan, M. (2018). Analyzing of the relationships among entrepreneurs’ entrepreneurship, innovation, innovative thinking and level of innovative entrepreneurship. *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 8 (1), 1-26.
- Tekin, M. (2009). Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği. Ankara: Güney Ofset.
- Titiz, T. (1994). Girişimcilik. İstanbul: İnkılap.

- Top, S. (2012). Girişimcilik(Keşif süreci).İstanbul: Beta Basım.
- Tosunoğlu, B. T. (2003). Girişimcilik ve Türkiye'nin ekonomik gelişim sürecinde girişimciliğin yeri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Tutar, H.,& Küçük, O. (2003). Girişimcilik ve küçük işletme yönetimi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türker, D.,& Selcuk, S. (2009). Which factors affect entrepreneurial intention of university students? *Journal of European Industrial Training*, 33, 142-159.
- Türkmen, M., & İşbilir, U. (2015). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 18-28.
- Uğur, B. (2015). Girişimcilik eğitiminin ilköğretim programlarına konulmasına yönelik model önerisi.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Ulucan, S. (2015). Girişimcilik eğiliminin ve girişimcilik eğilimini etkileyen faktörlerin analizi: Ortaöğretimde lise 3. ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde bir uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Uygun, M., Mete, S., & Güner, E. (2012). Genç girişimci adayların girişimcilik eğilimi ve girişimcilik özellikleri arasındaki ilişkiler. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 146-156.
- Üzölmez, H. (2008). Girişimcilik ve Konya'da girişimciliğin geleceği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2), 21-31.
- van Praag, C., & Versloot, P. (2007). What is the value of entrepreneurship? A review of recent research. *Small Business Economics*, 29, 351-382. doi: 10.1007/s11187-007-9074-x.
- Yazıcı, O. (2014). Ortaokul yöneticilerinin girişimcilik yeterlilik düzeyleri.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yelkikalan, N.; Akatay, A.; Yıldırım, H. M.; Karadeniz, Y.; Köse, Can, Ö. ve Koncagöl, E. Ö. (2010). Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik eğitimi: Karşılaştırmalı bir analiz. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(19), 51-59.
- Yener, S.,& Salur, S. (2017). Girişimciliğin belirleyeni olarak girişimsel özyeterlilik. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1337-1354.

- Yıldırım, H. (2008). Girişimcilik ateşi ve iş melekleri. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Yüzüak, E. (2010). Üniversitelerde öğrenim gören kız öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini Etkileyen faktörler: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz MART Üniversitesi, Çanakkale.
- Wakkee, I., Elfring, T. & Monaghan, S. (2010). Creating entrepreneurial employees in traditional service sectors. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 6(1), 1-21.doi: 10.1007/s11365-008-0078-z.
- Wang, C.,& Wong, P. (2004). Entrepreneurial Interest of University Students in Singapore. *Technovation* , 24(2),163-172.

EKLER

- Ek 1: Düzce Üniversitesi Etik Kurul Onayı
Ek 2: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgesi
Ek 3: ASTEE Girişimcilik Ölçeği

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU KARARLARI

TOPLANTI SAYISI
12

KARAR SAYISI
2019/51

KARAR TARİHİ
30/05/2019

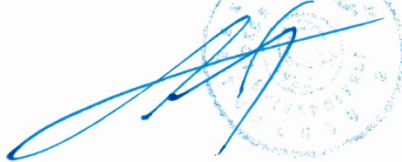
KARAR NO: 2019/51

Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı öğrencisi Rıdvan ÇALIŞ'ın "**Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri (Kocaeli Örneği)**" başlıklı tez çalışması kapsamında uygulamak istediği anket ölçeğinin etik olarak uygun olduğuna,

Oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR.
30/05/2019

Müyesser FEYZİOĞLU
Etik Kurul Bürosu Birim Sorumlusu

T.C.
KOCAELİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 99332089-605.01-E.20804378
Konu: Araştırma İzni
(Rıdvan ÇALIŞIR)

23.10.2019

DAĞITIM YERLERİNE

Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Yüksek Lisans öğrencisi Rıdvan ÇALIŞIR'ın "Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlilikleri" konulu araştırma çalışmasını İlçeniz ortaokullarında uygulama talebinin uygun görüldüğüne ilişkin, 21/10/2019 tarih ve 20475567 sayılı Valilik Onayı ekte gönderilmiş olup söz konusu anket çalışmasının İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün sorumluluğunda yapılması hususunda;

Gereğini rica ederim.

Mustafa DOĞAN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

Ek:Valilik Onayı

Dağıtım:
12 İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine

Güvenli Elektronik İmza

Aslı ile Aynıdır.

11.10.2019

İbrahim TURAN
V.H.K.İ.

Körfez Mah. Ankara Karayolu Cad. No:129 Valilik Binası B Blok Kat:3
Elektronik Ağ: www.kocaelimem.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme41@meb.gov.tr

Bilgi için: Emel SAĞLAM YAVUZ-Şef
Tel: (0262) 300 58 71
Faks: (0262) 321 15 54

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a90a-f7d5-3ff9-8573-5bed kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
KOCAELİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 99332089-605.01-E.21242993
Konu: Araştırma İzni
(Rıdvan ÇALIŞIR)

30/10/2019

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

İlgi: 07/10/2019 tarihli ve 17278 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Yüksek Lisans öğrencisi Rıdvan ÇALIŞIR'ın "Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlilikleri" konulu araştırma çalışmasını İlimiz ortaokullarında uygulama talebinin uygun görüldüğüne ilişkin, 21/10/2019 tarih ve 20475567 sayılı Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Osman EKŞİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:Valilik Onayı

Güvenli Elektronik İmza:

Aslı ile Aynıdır.

11.12.2019

İbrahim TURAN
V.H.K.İ.

Körfez Mah. Ankara Karayolu Cad. No:129 Valilik Binası B Blok Kat:3
Elektronik Ağ: www.kocaelimem.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme41@meb.gov.tr

Bilgi için: Emel SAĞLAM YAVUZ-Şef
Tel: (0262) 300 58 71
Faks: (0262) 321 15 54

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8f96-c675-351b-8f44-52a7 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
KOCAELİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 99332089/605.01/20475567
Konu: Araştırma İzni
(Rıdvan ÇALIŞIR)

21/10/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:Düzce Üniversitesinin 07/10/2019 tarih ve 17278 sayılı yazısı.

Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Yüksek Lisans öğrencisi Rıdvan ÇALIŞIR' ın "Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlilikleri" konulu araştırma çalışmasını İlimiz ortaokullarında uygulama talebi, Üniversitenin ilgi yazıları ile bildirilmektedir.

Adı geçen söz konusu çalışmasına esas olmak üzere, ekte sunulan çalışmayı İlimiz ortaokullarında uygulama talebi komisyonumuzca uygun görülmüş olup, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve okul müdürlüklerinin denetim ve gözetiminde gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmayı yapmaları Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Fehmi Rasim ÇELİK
Millî Eğitim Müdürü

OLUR

<...>

Osman EKŞİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
16.10.2019
İbrahim TURAN
V.H.K.İ.

Körfez Mah. Ankara Karayolu Cad.No:129 Valilik Binası B Blok Kat:3 KOCAELİ
Elektronik Ağ: www.kocaelimem.meb.gov.tr
E-posta: stratejigelistirme41@meb.gov.tr

Bilgi için: E. SAĞLAM YAVUZ
Tel: (0262) 3005871

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c72d-a1ee-3872-8cab-231d kodu ile teyit edilebilir.

EK-3

GİRİŞİMCİLİK YETERLİLİKLERİ ÖLÇEĞİ

Değerli öğrenciler;

Bu ölçek Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda “Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterlikleri (Kocaeli Örneği)” adlı Yüksek Lisans çalışmasına veri sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu veriler araştırma dışında kullanılmayacaktır. Lütfen isim yazmayınız. Çalışmanın güvenilir sonuçlar vermesi için soruları içtenlikle cevaplamanız büyük önem taşımaktadır. Ölçeği cevapladığınız ve zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Rıdvan ÇALIŞIR
Tez Öğrencisi

Dr. Öğr. Üyesi Şule AY
Tez Danışmanı

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1-) Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

2-) Sınıfınız: () 5. Sınıf () 6. Sınıf () 7. Sınıf () 8. Sınıf

3-) Annenizin Öğrenim Durumu: () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu
() Lise mezunu () Üniversite mezunu () Y.Lisans/Doktora mezunu

4-) Babanızın Öğrenim Durumu: () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu
() Lise mezunu () Üniversite mezunu () Y.Lisans/Doktora mezunu

5-) Ailenizin Aylık Gelir Düzeyi: () 0-2000 TL () 2001-4000 TL () 4001-7000 TL
() 7001- TL ve Üzeri

6-) Tanıdığınız kişiler arasında kendi işini kuran var mı? () Var () Yok

7-) Annenizin Çalıştığı Yer:

() Çalışmıyor () Kamu Kurumu () Özel Sektör () Kendi kurduğu iş yeri

8-) Babanızın Çalıştığı Yer:

() Çalışmıyor () Kamu Kurumu () Özel Sektör () Kendi kurduğu iş yeri

9-) Derslerin gerektirdiği etkinlikler dışında okul içinde veya dışarıda bir projede ya da herhangi bir etkinlikte sorumluluk üstlendiğin oldu mu? (örneğin; proje,spor, müzik, tiyatro vb.)

() Hayır () Evet

GİRİŞİMCİLİK YETERLİLİKLERİ ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadelere ne kadar katıldığınızı gösteren uygun kutucuğu işaretleyiniz.

HK: Hiç Katılmıyorum; **KM:** Katılmıyorum; **NK:** Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum;

KL: Katılıyorum; **TK:** Tamamen Katılıyorum.

1. Genellikle, bir probleme çözümü ilk öneren ben olurum.	HK	KM	NK	KL	TK
2. Bir probleme çözüm bulana kadar denemeye devam ederim.	HK	KM	NK	KL	TK
3. Başkalarının sorun olarak gördüklerini ben yeteneklerimi göstermek için fırsat olarak görürüm.	HK	KM	NK	KL	TK
4. Hayatta başarılı olacağımdan eminim.	HK	KM	NK	KL	TK
5. Bir iş için gayret gösterdiğim zaman genellikle o işte başarılı olurum.	HK	KM	NK	KL	TK
6. Üzerime düşen görevlerimi başarılı bir şekilde tamamlarım.	HK	KM	NK	KL	TK
7. Genel olarak kendi yeteneklerimin farkındayım.	HK	KM	NK	KL	TK
8. Hayatımla ilgili kararları tek başıma alabileceğime inanıyorum.	HK	KM	NK	KL	TK
9. Problemlerimin çoğuyla tek başıma başa çıkabilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
10. Okulda bana yaratıcı bir şekilde nasıl düşüneceğim öğretildi.	HK	KM	NK	KL	TK
11. Okulda bana yeni fikirler üretebileceğim öğretildi.	HK	KM	NK	KL	TK
12. Okulda fikirlerimi gerçeğe dönüştürebileceğim öğretildi.	HK	KM	NK	KL	TK
13. Öğretmenlerim ders dışı etkinliklere katılmam için beni cesaretlendirir.	HK	KM	NK	KL	TK
14. Öğretmenlerim fikirlerimi dinler.	HK	KM	NK	KL	TK
15. Öğretmenlerim hata yapmanın sorun olmadığını söyler.	HK	KM	NK	KL	TK
16. Biliyorum ki kendi işini kurarak iş sahibi (patron) olmak mümkündür.	HK	KM	NK	KL	TK
17. İnsanların iş kurmalarının farklı sebepleri olduğunu biliyorum.	HK	KM	NK	KL	TK
18. Biliyorum ki bazı iş fikirleri başarılı olur; bazıları ise başarılı olmaz.	HK	KM	NK	KL	TK
19. Yeni fikirler üretebilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
20. Bir şeyi başarmak için başka insanlarla birlikte çalışabilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
21. Farklı çözümler üretebilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
22. Grup içinde çalışırken kendi fikirlerimi ve düşüncelerimi başkalarına rahatlıkla anlatabilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
23. İşleri yapmanın farklı yollarını bulabilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
24. Takım çalışmasına faydalı bir şekilde katılabilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
25. Bir proje planı oluşturabilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
26. Ani değişimlerle ve sürprizlerle baş edebilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
27. Projedeki görevleri düzenleyebilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
28. Karşılaştığım güçlüklerle rağmen işime devam edebilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
29. Proje hedeflerini belirleyebilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
30. Baskı ve stres altında çalışabilirim.	HK	KM	NK	KL	TK
31. Problemleri farklı yöntemlerle çözmeme yardımcı olan bir iş sahibi olmak isterim.	HK	KM	NK	KL	TK
32. Kendi fikirlerimi uygulayabileceğim bir iş isterim.	HK	KM	NK	KL	TK
33. Görevlerimi kendim belirleyebileceğim bir iş isterim.	HK	KM	NK	KL	TK
34. Çoğu zaman bir iş kurmayı düşünürüm.	HK	KM	NK	KL	TK
35. Para kazanmak için birçok fikrim var.	HK	KM	NK	KL	TK
36. Hedefim kendi işimin patronu olmaktır.	HK	KM	NK	KL	TK
37. İş kurmak genelde değersizdir.	HK	KM	NK	KL	TK
38. İş kurmak genelde sıkıcıdır.	HK	KM	NK	KL	TK
39. İş kurmak genelde iyi bir şeydir.	HK	KM	NK	KL	TK